

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 1 S Tillegg 1

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2016

Endring av Prop. 1 S (2015–2016)
Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016)
Skatter, avgifter og toll 2016
(økt antall asylankomster)

Innhold

1	Hovedtrekk og oppsummering	5		
1.1	Innledning	5	3.5	Midlertidig endring av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift for ambulerende virksomhet .....
1.2	Utgiftsøkninger og finansiering ...	6		34
1.3	Tiltak for bærekraftige løsninger .	10		
1.4	Endringer i integreringspolitikken	11	3.5.1	Innledning og sammendrag .....
1.5	Kommuneøkonomi	12	3.5.2	Bakgrunn .....
1.6	Hovedtall for budsjettets stilling ..	12	3.5.3	Departementets vurderinger og forslag .....
			3.5.4	Økonomiske og administrative virkninger .....
2	Utfordringer og tiltak	14		
2.1	Migrasjonssituasjonen i Europa og i Norge	14	4	Endringer i budsjettforslaget for 2016 .....
2.2	Kortsiktig håndtering og raskere returner	16	4.1	Utenriksdepartementet .....
2.3	Innstramminger og kostnadsdempende tiltak	17	4.2	Kunnskapsdepartementet .....
2.4	Tiltak for økt beskyttelse i nærområdene	20	4.3	Kulturdepartementet .....
2.5	Relokalisering og hotspots	21	4.4	Justis- og beredskapsdepartementet .....
2.6	Integrering	22	4.5	Kommunal- og moderniseringsdepartementet .....
2.7	Enslige, mindreårige asylsøkere og flyktninger	23	4.6	Arbeids- og sosialdepartementet ..
2.8	Langsiktige konsekvenser for offentlige budsjetter	23	4.7	Helse- og omsorgsdepartementet
2.9	Øvrige tiltak	27	4.8	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet .....
3	Endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016	28	4.9	Nærings- og fiskeridepartementet
3.1	Innledning	28	4.10	Landbruks- og matdepartementet
3.1.1	Provenyvirkninger av justert forslag til skatte- og avgiftsendringer	28	4.11	Samferdselsdepartementet .....
3.1.2	Fordelingsprofilen på justert skatteopplegg	30	4.12	Klima- og miljødepartementet .....
3.2	Endring i trinns-katten og skattefradraget for pensjonister ...	32	4.13	Finansdepartementet .....
3.3	Endring i formuesskatten	34	4.14	Forsvarsdepartementet .....
3.4	Innføring av merverdiavgiftsfritak for elektroniske nyhetstjenester ..	34	4.15	Olje- og energidepartementet .....
			4.16	Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen .....
				Forslag til vedtak om endring av Prop. 1 S (2015–2016) Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 (økt antall asylankomster) .....
				65

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 1 S Tillegg 1

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2016

Endring av Prop. 1 S (2015–2016) Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 (økt antall asylankomster)

*Tilråding fra Finansdepartementet 30. oktober 2015,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Hovedtrekk og oppsummering

Tilstrømmingen av asylsøkere til Norge har økt sterkt de siste månedene. Norge mottok flere asylsøknader i september alene enn i hele første halvår. Tilstrømmingen har vært vesentlig større enn det som er lagt til grunn for Gul bok 2016. I Gul bok varslet Regjeringen at den ville komme tilbake til Stortinget med et tilleggsnummer til 2016-budsjettet med grunnlag i oppdaterte anslag for asylankomster og annen informasjon.

Dette tilleggsnummeret redegjør for situasjonen og gir oppdaterte anslag for ankomst av asylsøkere til Norge. Med det utgangspunktet angis behovet for økte bevilgninger på berørte områder. Oppdaterte anslag viser at bevilgningsbehovet innenfor asyl- og innvandringsområdet samlet sett vil øke med 9,5 mrd. kroner fra det som er lagt fram i Gul Bok. Regjeringen foreslår at dette i all

hovedsak dekkes inn gjennom reduserte utgifter, reduserte skattelettelser og omdisponeringer innenfor bistandsrammen, slik at oljepengebruken i statsbudsjettet for 2016 ikke endres vesentlig sammenlignet med forslaget som ble lagt fram 7. oktober.

1.1 Innledning

Europa opplever nå en historisk stor tilstrømming av flyktninger og migranter. Mange av dem er på flukt fra krig. Andre er på søken etter et bedre liv.

Situasjonen i Syria er særlig alvorlig. Ifølge FN har over 4 millioner syrere flyktet fra landet siden sommeren 2012. Over 7 millioner er internt fordrevet i Syria. De fleste syriske flyktninger

befinner seg fortsatt i nærområdene. Regjeringen foreslo i statsbudsjettet å øke bevilgningen til humanitær bistand og nødhjelp med 1 mrd. kroner. Mye skal gå til å hjelpe den syriske befolkningen i Syria og i nabolandene. Det er her man kan hjelpe flest. Behovene i regionen er prekære og må møtes raskt. Dette er bakgrunnen for at Norge har tatt initiativ til en giverlandskonferanse for å sørge for økt støtte fra verdenssamfunnet. Norge gir også politisk og økonomisk støtte til FNs arbeid for en politisk løsning på konflikten i Syria.

I år har konsekvensene av konflikter i større grad enn før nådd Europa. Mennesker på flukt fra krig trenger at verdenssamfunnet stiller opp. Det skal vi også gjøre.

Situasjonen vi står i er krevende. Dimensjonene er så store at det krever utstrakt grad av samarbeid mellom landene i Europa. Det er viktig at Schengen- og Dublinregelverket fungerer, herunder at registrering og kontroll skjer ved yttergrensene. Mennesker med beskyttelsesbehov må få effektiv beskyttelse. Samtidig er det viktig – ikke minst for å opprettholde et fungerende asyl-institutt for dem som reelt trenger beskyttelse – å raskt returnere dem som ikke har et slikt behov. Så langt i år har om lag en tredel av asylsøkerne kommet fra Syria, en tredel fra Eritrea og Afghanistan, mens den siste tredelen er spredt på en lang rekke land.

Norge vil delta aktivt i EUs arbeid med migrasjonsutfordringene også i 2016. For å avhjelpe situasjonen i Middelhavet, videreføres blant annet de norske bidragene til Frontex, og Regjeringen legger opp til at deltakelsen fra de norske fartøyene som deltar i operasjonene Triton og Poseidon forlenges med seks måneder.

FNs høykommissær for flyktninger spiller en avgjørende rolle i å bistå mennesker på flukt. Norge har økt støtten til høykommissæren i inneværende år. Regjeringen er også i gang med å dreie en større del av utviklingsbistanden i retning av skjøre og sårbare stater, og vi viderefører norske tradisjoner innen fred- og forsoningsarbeid. I lys av de mange og langvarige flyktningkrisene, må Norge fremover være innstilt på å innrette mer av vår bistand til tiltak som kan stabilisere land og forebygge migrasjon.

Asyltilstrømmingen treffer ulikt i Europa. Mange land har betydelige problemer med å håndtere tilstrømmingen. Enkelte land har større utfordringer enn Norge, mens andre land nesten ikke berøres av migrasjonsutfordringene. Omtrent halvparten av asylsøknadene så langt i år er fremsatt i Tyskland og Ungarn. Tysklands offisielle prognoser for hele 2015 ligger på 800 000

asylsøkere, men disse tallene kan øke. Sverige mottok 24 000 asylsøkere bare i september. Det svenske Migrationsverket forbereder seg nå på et scenario hvor mellom 140 000 og 190 000 personer søker asyl i Sverige i 2015. Fram til september hadde Danmark på sin side 1 200 færre asylsøknader i år enn på samme tidspunkt i fjor.

Til grunn for forslagene i denne proposisjonen ligger at det i både 2015 og 2016 vil ankomme anslagsvis 33 000 asylsøkere til Norge. I Gul bok 2016 ble det lagt til grunn 11 000 asylankomster i begge disse årene. Det er betydelig usikkerhet i anslagene for forventet ankomst av asylsøkere både for resten av inneværende år og for 2016. Anslaget for ankomster i 2015 ble økt i sluttfasen av arbeidet med denne proposisjonen. Ankomstene kan bli både flere og færre enn det som nå legges til grunn i anslagene. Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen understreker usikkerheten og anslår ankomstene i 2016 til å ligge i intervallet 30 000–50 000, med et punktanslag på 33 000.

Oppgaven med å ta i mot, bosette og integrere flyktninger og asylsøkere i et slikt omfang vil bli svært krevende for utlendingsforvaltningen, og for kommunene, som skal ta imot, bosette og støtte dem som kommer.

Norge tar ansvar. Men vi er et lite land, og det er økende køer i asylsystemet. Fortsatt venter tusenvis av flyktninger på å bli bosatt i en norsk kommune. Det er avgjørende at de som får midlertidig opphold raskt lærer seg norsk og deltar i arbeidsmarkedet.

Regjeringen legger i dette tilleggsnummeret frem forslag til utgiftsøkninger og finansiering, innstramminger og kostnadsdempende tiltak på kort sikt, tiltak for bærekraftige endringer og endringer i integreringspolitikken. Regjeringen vil arbeide videre med langsiktige regelendringer og endringer i integreringspolitikken, og komme tilbake til Stortinget med egne saker om dette.

1.2 Utgiftsøkninger og finansiering

Store utgiftsøkninger

Den kraftige tilstrømmingen av asylsøkere til Norge både i år og neste år gir behov for betydelig økte bevilgninger.

Regjeringen har tidligere i høst lagt fram forslag om tilleggsbevilgninger for 2015 for å håndtere situasjonen. Det vil bli nødvendig med nye økninger i forbindelse med nysalderingen.

For 2016 innebærer de nye anslagene for asylankomster at bevilgningsbehovet samlet sett vil

Tabell 1.1 Utgiftsøkninger

	Mrd. kroner
Anslag fra beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen	5,0
Omsorgssentre enslige, mindreårige asylsøkere	1,3
Andre utgiftsøkninger	1,6
Avsetning til merutgifter i 2016 som følge av nye anslag for 2015	2,0
Kostnadsdempende tiltak	-0,4
Sum	9,5

Kilde: Finansdepartementet

øke med over 9,5 mrd. kroner i 2016 fra det som er lagt fram i Gul bok. Dette inkluderer virkningen av at anslaget for ankomster i 2015 også er justert opp, noe som vil gi merutgifter i 2016. Alle bevilgningsøkninger i tilleggsnummeret håndteres som midlertidige økninger som svar på den økte tilstrømmingen.

Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen anslår at de volumstyrte utgiftene under Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil øke med 5 mrd. kroner i 2016 som følge av økte anslag for ankomster. I tillegg anslås utgiftene til omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere å øke med 1,3 mrd. kroner. Videre vil økte anslag for asylankomster i 2015 grovt anslått øke utgiftene med 2,0 mrd. kroner i 2016.

Utover dette kommer andre utgiftsøkninger på til sammen 1,6 mrd. kroner.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til politiet og PST samlet med 353 mill. kroner. Dette er nødvendig for å øke kapasiteten til registrering, sikkerhetsvurderinger og ID-arbeid. Videre økes kapasiteten i Øst-Finnmark politidistrikt for å håndtere situasjonen ved Storskog og Kirkenes. Regjeringen har bedt politiet øke territorialkontrollen, bl.a. ved å patruljere grensenære områder og foreta kontroller på busser og tog.

Regjeringen legger opp til å øke bemanningen i UDI med om lag 290 årsverk for å håndtere utfordringene knyttet til det økte antallet asylsøkere og beboere i mottak. Videre foreslår Regjeringen å øke bevilgningen til tolker i forbindelse med den økte saksmengden i UDI. Samlet foreslås bevilgningen til UDI økt med 301 mill. kroner.

Regjeringen legger opp til å videreføre ankomstsenteret på Råde og øke bemanningen for å ivareta sikkerheten ved innkvarteringen av asyl-

søkere. Dette anslås å gi økte utgifter på 280 mill. kroner.

For å bidra til at kommunene har kapasitet og ressurser til å gi lovpålagte helsetjenester til asylsøkere, foreslår Regjeringen å øke vertskommunetilskuddet for asylmottak. Gjennom vertskommunetilskuddet gis kommuner med asylmottak kompensasjon for utgifter til helse, barnevern, tolker og administrasjon.

Regjeringen foreslår å øke tilskuddet til aktivitetstilbud for barn i mottak. Tiltaket skal bidra til å lette situasjonen for barn og unge som oppholder seg i mottak. Økt bevilgning vil gjøre det mulig å imøtekomme flere søknader fra frivillige organisasjoner som ønsker å gi et tilbud til barn i mottak.

Regjeringen foreslår å øke det særskilte tilskuddet til kommuner som bosetter enslige, mindreårige flyktninger med 100 000 kroner per person som blir bosatt i 2016. Dette anslås å gi økte utgifter i 2016 på 65,6 mill. kroner.

Tilskudd til utleieboliger skal bidra til flere egnede utleieboliger for flyktninger og andre vanskeligstilte på boligmarkedet. Regjeringen foreslår å øke tilsagnsrammen for ordningen med 211 mill. kroner i 2016 slik at det neste år kan gis tilsagn om tilskudd til 1 750 utleieboliger, 350 flere enn forslaget i Gul bok 2016 ga rom for. Forslaget innebærer økte utgifter i 2016 på 95 mill. kroner. Flyktninger skal være en prioritert gruppe for tilskuddet.

Finansiering

Regjeringen foreslår å dekke inn det aller meste av de økte utgiftene gjennom reduserte utgifter, reduserte skattelettelser og omdisponeringer innenfor bistandsrammen. I tillegg foreslår Regjeringen å øke oljepengebruken noe.

Tabell 1.2 Finansiering

	Mrd. kroner
Økt bruk av avkastningen fra Statens pensjonsfond utland	1,2
Omdisponeringer på bistandsbudsjettet	4,2
Utgiftsreduksjoner mv.	2,3
Reduserte skattelettelser mv.	1,8
Sum	9,5

Kilde: Finansdepartementet

Økt bruk av avkastningen fra Statens pensjonsfond utland

Regjeringens forslag innebærer en budsjettimpuls som fortsatt er på 0,7 pst. av fastlands-BNP, som i det opprinnelige budsjettframlegget. Innenfor en slik ramme kan bruken av oljepenger økes med 1,2 mrd. kroner.

Sett under ett virker den økonomiske politikken nå svært ekspansivt. Kronen har svekket seg markert de siste to-tre årene. Det styrker vår kostnadmessige konkurransevne og legger til rette for omstilling og vekst i konkurranseutsatt næringsliv. Lave renter og mer ekspansiv finanspolitikk trekker også opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Risikoen for at kronekursen styrker seg øker jo mer ekspansivt budsjettet er. Det er medvirkende til at Regjeringen mener de økte utgiftene som følge av flere asylsøkere i all hovedsak må dekkes inn gjennom reduserte utgifter, reduserte skattelettelser og omdisponeringer innenfor bistandsrammen. Regjeringens forslag innebærer at bruken av midler fra Statens pensjonsfond utland fortsatt anslås å svare til 2,8 pst. av kapitalen i fondet ved inngangen til året.

Vår økonomi og næringsstruktur må omstilles. Fallet i oljeprisen har gjort at omstillingen kan komme raskere enn ventet. Redusert aktivitet i oljerelaterte næringer har ført til at ledigheten har økt, særlig på Sør- og Vestlandet. Regjeringen la fram et forslag til budsjett for 2016 med sterk satsing på arbeid, aktivitet og omstilling. Disse hovedprioriteringene ligger fast.

Endringer på bistandsbudsjettet

Etter regelverket til OECDs utviklingskomité kan visse flyktningstiltak i Norge klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Støtte til mennesker på flukt, som mat og husly, rapporteres som bistand første året flyktningene er i ankomstlandet. Norge har fulgt denne praksisen siden begynnelsen av 1990-tallet, under skiftende regjeringer.

Dette gjør også en rekke andre OECD-land, inklusive Nederland og våre naboland Sverige og Danmark.

Av utgiftsøkningene beskrevet ovenfor anslås de ODA-godkjente utgiftene til 5,4 mrd. kroner. Det foreslås å dekke 4,2 mrd. kroner av flyktning-utgiftene ved omdisponeringer innenfor bistandsbudsjettet, med henholdsvis 3,8 mrd. kroner under Utenriksdepartementet og 0,4 mrd. kroner under Klima- og miljødepartementet. Den historiske satsingen på humanitær bistand blant annet til Syria og nabolandene berøres ikke av disse omdisponeringene.

I 2016 prioriterer Regjeringen innsats for utdanning til barn og unge, helse, humanitær bistand og innsats i sårbare land. Disse innsatsområdene er det viktigste en kan bidra med for å lindre nød, hjelpe flyktninger i nærområdene, hindre at nye kriser utvikles og sørge for langsiktig utvikling i fattige land. I de endringene Regjeringen nå foreslår skjermes disse prioriterte områdene så mye som mulig. Det samme gjelder innsatsen i Midtøsten og Afrika.

Norge har et av verdens største bistandsbudsjett målt etter økonomiens og befolkningens størrelse. Regjeringen foreslår nå å øke bistandsbudsjettet for 2016 med 1,2 mrd. kroner. Forslaget til bistandsbudsjett er dermed på 34,8 mrd. kroner, noe som utgjør over 1 prosent av Norges samlede inntekter (BNI). Det er bare Sverige som når et slikt nivå, og kun fem land i OECD som i år innfrir FN-målet på 0,7 prosent. Per innbygger er Norge klart nummer én i OECD, fulgt av Sverige og Luxembourg.

I denne helt ekstraordinære situasjonen har det vært nødvendig å vurdere alle muligheter for inndekning. Alle poster på Utenriksdepartementets bistandsbudsjett er grundig gjennomgått med sikte på å identifisere mulige områder som kan omdisponeres. Samtidig har det vært viktig å skjerme Regjeringens hovedprioriteringer. Bruken av midler innenfor de enkelte poster vil også

bli innrettet slik at hovedsatsingene i budsjettet blir ivaretatt på best mulig måte.

Regjeringen legger vekt på å prioritere bistand som går direkte til fattige og nødstilte mennesker fremfor tiltak til norske aktører, herunder informasjonstiltak. Forslag om reduksjon i støtten til sivilt samfunn og til FN-systemet vil i noen grad kunne oppveies av forslag om økte bevilgninger til humanitær bistand, særlig i tilfeller der det er overlappende målsettinger. Dette forutsetter at organisasjonene er i stand til å levere effektiv humanitær bistand der det trengs. For innsatsen i sårbare stater vil økningen i det humanitære budsjettet også være del av en bredere strategi der man vektlegger tiltak som kan forebygge ytterligere krise og konflikt. Gjennom et bedre samspill mellom humanitær bistand og langsiktig bistand vil man kunne utnytte de tilgjengelige ressursene mer effektivt.

Innenfor den langsiktige bistanden blir det normalt inngått flerårige avtaler med forbehold om bevilgninger fra Stortinget. Noen av forslagene til reduksjoner vil kunne få konsekvenser for inngåtte avtaler.

Regjeringens strategi og kriterier for utbetaling av tilskudd under klima- og skogsatsingen ligger fast. I 2016 vil Regjeringen prioritere å betale for verifiserte utslippsreduksjoner i våre bilaterale partnerskap, og denne delen av bevilgningen vil ikke reduseres.

Utgiftsreduksjoner

Regjeringen har lagt frem et 2016-budsjett for arbeid, aktivitet og omstilling. I tillegg legger budsjettforslaget opp til en styrking av det sosiale sikkerhetsnettet. Forslagene til endringer i dette tilleggsnummeret bevarer hovedinnretningen i regjeringens forslag til statsbudsjett.

Utgiftsøkningene som nå foreslås, vil ha betydelig sysselsettingseffekt blant annet i mottak og i forbindelse med omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere. Sysselsettingseffekten vil komme raskt siden de umiddelbare utfordringene med tilstrømmingen av flere asylsøkere må håndteres. Hovedlinjene i Regjeringens tiltakspakke mot arbeidsledighet ligger likevel fast. Tiltakspakken vil fremdeles ha en tydelig profil rettet mot områdene som opplever størst vekst i ledigheten på Sør- og Vestlandet.

Noen justeringer foreslås likevel, eksempelvis reduseres engangstilskuddet til vedlikehold i kommunene ved at det kun skal rette seg mot de fylkene som har hatt vesentlig vekst i ledigheten det siste året. Til gjengjeld får kommunene i disse

fylkene noe mer enn lagt opp til i Gul bok 2016. Samlet tilskudd reduseres fra 500 mill. kroner til 200 mill. kroner. Forslaget om en avsetning til ekstraordinært vedlikehold og rehabilitering av statlige bygg foreslås redusert med 70 mill. kroner til 130 mill. kroner. Bevilgningsøkningen til forebyggende tiltak mot flom- og skredskader foreslås redusert med 50 mill. kroner.

Regjeringen foreslår også andre utgiftsreduksjoner. Blant annet foreslås det å ikke igangsette investering i nytt IKT-system for Brønnøysundregistrene. De foreslåtte bevilgningsøkningene til drift, vedlikehold og fornying av veg og jernbane foreslås redusert med til sammen 443 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Redusert risikobilde knyttet til redningshelikopterleveransen gjør at Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 120 mill. kroner. Bevilgningen til næringsrettede midler til regional utvikling under Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslås redusert med 50 mill. kroner.

Regjeringen har innført en reform for å effektivisere og avbyråkratisere statlige virksomheter. Reformen gir insentiver til mer effektiv statlig drift og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Reformen innebærer at deler av gevinstene fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres i de årlige budsjettene til fellesskapet. I Gul bok 2016 ble overføringen foreslått satt til 0,5 pst. av driftsutgiftene i staten. Regjeringen foreslår nå å øke prosentsatsen til 0,6 pst. Samlet sett innebærer forslaget netto reduserte utgifter på 303 mill. kroner, jf. nærmere omtale i kapittel 4.

Reduserte skattelettelser mv.

Som en del av inndekningen foreslår Regjeringen også å redusere skattelettelsene mv. med 2,2 mrd. kroner påløpt og 1,8 mrd. kroner bokført. I hovedsak gjelder det justering av lettelsene i personskattene som tidligere er foreslått for Stortinget for 2016. Regjeringen foreslår å øke trinnskatten med 0,1 prosentenheter i forhold til forslaget i budsjettet og å opprettholde formuesskattesatsen på 0,85 pst. Regjeringen legger stor vekt på å opprettholde reduksjonen i skattesatsen på alminnelig inntekt til 25 pst. og fastholder ambisjonsnivået i skattereformen. Det vises til nærmere omtale i kapittel 3.

Innstramminger og kostnadsdempende tiltak

Tilstrømmingen av asylsøkere vil stille oss overfor praktiske utfordringer med søknadsbehand-

ling, mottak, bosetting og integrering. Det vil også stille oss overfor betydelige økonomiske utfordringer i 2016 og årene fremover. I dagens situasjon er det derfor nødvendig også å gjennomgå regler og rutiner som kan redusere kostnader per asylsøker og strømmen av søkere. Regjeringen fremmer enkelte kostnadsdempende tiltak som reduserer utgiftene med 0,4 mrd. kroner. Det foreslås å redusere antall timer norskopplæring for asylsøkere i mottak fra 250 til 175 timer og å redusere ytelsene til beboere i asylmottak. Det foreslås også å redusere satsen for opplæring av enslige, mindreårige asylsøkere i omsorgssentre fra 180 102 kroner til 102 763 kroner. I tillegg reduseres forvaltningskostnadene for omsorgssentrene som følge av stordriftsfordeler og effektiviseringer. Det vil bli arbeidet videre med ytterligere tiltak som kan begrense kostnadsveksten. I kapittel 2 beskrives også tiltak som vil kunne gi reduserte utgifter over tid.

For å holde igjen på pengebruken vil det bli tatt i bruk midlertidige løsninger framfor en permanent økning i utgiftene til ansatte, nye mottak osv. Regjeringen vil også vurdere om nødvendige utgiftsøkninger kan finansieres innenfor eksisterende rammer, eller om vi kan omdisponere ressurser mellom departementer og etater for å avbøte situasjonen. Regjeringen vurderer for eksempel hvordan Tolletaten kan bistå politiet i oppgaveløsningen knyttet til de store asylankomstene.

1.3 Tiltak for bærekraftige løsninger

Regjeringen vil føre en politikk som er bærekraftig også i en situasjon som nå med svært høy tilstrømming av asylsøkere.

En viktig del av en bærekraftig løsning er å bidra til *gode løsninger internasjonalt og bistand til det store antallet flyktninger som oppholder seg i nærområdene*. Regjeringen har foreslått å øke den humanitære bistanden i 2016 for å imøtekomme de store og økende humanitære behovene i verden som resultat av krig, konflikt og naturkatastrofer. Regjeringen foreslår en samlet bevilgning til humanitær bistand på 4,8 mrd. kroner, en økning på 1 mrd. kroner fra Saldert budsjett 2015. Minst 1,5 mrd. kroner av disse midlene vil gå til Syria og nabolandene. I tillegg til dagens åpenbare behov for å lindre nød og hjelpe flyktninger, vil den humanitære innsatsen rettes inn mot å forebygge ytterligere kriser og krig.

EU vil utforske muligheter for å utvikle sikre og bærekraftige mottakskapasiteter i berørte regi-

oner som kan gi flyktninger og deres familier framtidsutsikter og tilgang til prosedyrer, herunder utdanning og sysselsetting, fram til retur til opprinnelsesland er mulig. Regjeringen er positiv til norsk deltakelse i europeiske eller bilaterale initiativer for etablering av mottaksfasiliteter i sentrale transitland. Regjeringen vil søke samarbeid med irakiske myndigheter for å etablere strukturer for retur til trygge deler av Irak, slik at utreiseplichtige irakere og flyktninger internt i Irak kan henvises til internflukt. Det forutsetter imidlertid at den politiske situasjonen tilsier at det finnes slike trygge områder.

Regjeringen foreslår videre at Norge tilbyr 1 500 plasser til EUs relokaliseringsprogram fordelt over to år. Nivået må ses i lys av Norges mottak av kvoteflyktninger, der vi tar en forholdsmessig større andel enn andre EU-land.

Regjeringen vil verne om asylinstituttet gjennom en *klar og forutsigbar politikk for beskyttelse og retur*. Regjeringen vil prioritere arbeidet med at personer som har fått avslag på sin asylsøknad, skal returneres så raskt som mulig. Fra september 2015 gis det ekstra økonomisk stønad for personer som søker assistert retur og som har fremlagt ID-papirer. Regjeringen vil også bedre ID-etterforskningen i tidlig fase av søknadsbehandlingen. For å bidra til raskere retur, og også retur av dem som har oppholdt seg lenge i landet, er det behov for å bedre samarbeidet med sentrale opprinnelsesland om verifisering av identitet og tilbakebetaling. Regjeringen vil gå i dialog med eritreiske myndigheter for å få diplomatiske forsikringer om at personer som blir returnert ikke blir utsatt for umenneskelig behandling i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon.

Regjeringen vil heve botidskravet for permanent oppholdstillatelse fra tre til fem år. Arbeidet med en instruks om en fornyet vurdering av beskyttelsesbehovet før det gis permanent oppholdstillatelse, vil prioriteres. Regjeringen vil også vurdere behovet for nye, midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. I tillegg vil Regjeringen vurdere bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold, i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier. Regelen som hjemler at oppholdstillatelse kan gis dersom asylsøknader ikke er behandlet innen 15 måneder, vil bli suspendert inntil videre for å unngå at et større antall personer som ikke har annet grunnlag for å få oppholdstillatelse, får det utelukkende pga. den økte saksmengden i utlendingsforvaltningen.

Regjeringen vil igangsette et arbeid med sikte på å stramme inn retten til familieinnvandring. Tiltak som kan vurderes er blant annet innføring av underholdskrav i tilfeller hvor familielivet kan utøves i et annet land enn Norge, vilkårene for familiegjenforening i tilfeller hvor familien har opphold også i et annet trygt område, strengere regler for familieinnvandring til foreldre til enslige mindreårige som kan returnere til hjemlandet og fortsatt underholdskrav ved søknad om fornyelse i saker hvor det gjaldt et underholdskrav for førstegangstillatelse. Regjeringen vil nedsette et utvalg for å vurdere sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og praksis sammenlignet med regelverk og praksis i andre land og Norges internasjonale forpliktelser.

Ordningene for og nivået på *ytelsene til asylsøkerne* må være avstemt med tilsvarende ytelser i andre land det er naturlig å sammenligne Norge med, da forskjeller kan påvirke asyltilstrømmingen. Det er derfor spesielt viktig å vurdere slike tiltak raskt når praksis, regelverk og velferdstilbud endres i andre land. Det er for eksempel nå varslet reduksjon i stønadene til asylsøkere i Danmark og Tyskland. Regjeringen vil følge utviklingen i andre land nøye og vurdere endringer fortløpende dersom det er nødvendig for å harmonisere med endringer som foretas i andre land. Regjeringen vil vurdere nærmere å variere stønadene ut fra om beboere i mottak med utreiseplikt har meldt seg for assistert retur eller ikke.

Tiltakene er nærmere beskrevet i kapittel 2.

I tillegg til det arbeidet som er skissert ovenfor, vil Regjeringen nedsette et *ekspertutvalg for å skissere langsiktige konsekvenser for det norske samfunnet* i en situasjon med høy tilstrømming av flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Konsekvensene av innvandring vil også omtales i Regjeringens perspektivmelding som legges fram i 2017.

1.4 Endringer i integreringspolitikken

Både for det norske samfunnet og den enkelte som får opphold her er god integreringspolitikk helt avgjørende. Å kunne være selvhjulpen gir folk selvrespekt. Integreringspolitikken skal alltid ha som utgangspunkt at mennesker vil bidra og målet med integreringspolitikken er å legge til rette for det.

Regjeringen vil derfor *videreutvikle integreringspolitikken* for å bidra til at de som får midlerti-

dig opphold, i større grad kommer i arbeid eller utdanning. Regjeringen tar sikte på å legge fram en egen stortingsmelding om integreringspolitikken våren 2016. Konsekvensene for integreringen av langvarige opphold i mottak og hvordan det kan kompenseres gjennom oppretting av integreringsmottak for personer med vedtak om opphold, skal utredes. Vilkårene for midlertidig arbeidstillatelse og innrettingen av introduksjonsordningen skal også vurderes. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av anmodningsvedtaket om midlertidige arbeidstillatelser.

Det skal iverksettes kompetansekartlegging av flyktninger med sikte på at personer med medbrakt kompetanse skal gis et tilpasset opplegg for raskere å komme i arbeid der de får brukt sin kompetanse. Regjeringen vil innhente innspill til et tettere samarbeid med frivillig sektor og partene i arbeidslivet for å skape rammer for et mer effektivt integreringsarbeid. Frivillighetens rolle i integreringsarbeidet skal videreutvikles.

Regjeringen vil vurdere ordninger der kommunene gis fleksibilitet til å prøve ut modeller med redusert introduksjonsstønad i kombinasjon med insentiver for å få flere til å avlegge og bestå norskprøve på et nivå som gir den enkelte mulighet til å fungere i arbeidslivet. En mulig modell er at full introduksjonsstønad først gis etter bestått skriftlig norskprøve. Det skal også vurderes mulige trekk i ytelser ved fravær under norskopp-læring i mottak.

Regjeringen vil arbeide videre med ytterligere tiltak for å sikre bosetting av enslige mindreårige flyktninger, og ulike tiltak for en effektiv integrering av barn og unge.

En heving av botidskravet for norsk statsborgerskap vil vurderes. Regjeringen vil vurdere innføring av botidskrav for kontantstøtten, ev. andre kontantytelser og skatteklasser 2, og komme tilbake til Stortinget med saken. Flyktningfordelene i folketrygden går vesentlig utover Norges internasjonale forpliktelser, og ble etablert i en tid da flyktningstrømmen var på et helt annet nivå enn det vi ser nå. Regjeringen vil utrede nærmere spørsmål knyttet til medlemskap i folketrygden, botidskrav og retten til bostedsrelaterte ytelser og ytelser avledet av arbeid med utgangspunkt i en midlertidig arbeidstillatelse, herunder særordninger for personer med flyktningstatus, med sikte på innstramminger.

Tiltakene er nærmere beskrevet i kapittel 2.

1.5 Kommuneøkonomi

I Nasjonalbudsjettet 2016 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 anslått til i overkant av 7,3 mrd. kroner. Endringer i forbindelse med denne proposisjonen øker de samlede inntektene i kommunesektoren med 40 mill. kroner, slik at realveksten nå anslås til knapt 7,4 mrd. kroner. Tilskuddene til kommunesektoren økes med i alt 1 mrd. kroner. Det er i all hovedsak øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere som økes. I tråd med etablert praksis holdes disse tilskuddene utenom kommuneopplegget og den beregnede realveksten i sektorens samlede inntekter.

Det foreslåtte engangstilskuddet på 500 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene reduseres til 200 mill. kroner og målrettes mot de fylkene som har hatt vesentlig vekst i ledigheten det siste året. Engangstilskuddet inngår heller ikke i den beregnede veksten i kommunesektorens samlede inntekter.

1.6 Hovedtall for budsjettets stilling

Medregnet forslagene i dette tilleggsnummeret, innebærer Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 et *strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd* på 195,2 mrd. kroner. Det er 1,2 mrd. kroner høyere enn i det opprinnelige budsjettframlegget. Budsjettimpulsen, målt ved endringen i det strukturelle budsjettunderskuddet som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge, anslås til 0,7 prosentpoeng, det samme som i Nasjonalbudsjettet 2016.

Det *oljekorrigerede budsjettunderskuddet* i 2016 anslås nå til 209,0 mrd. kroner. Dette underskuddet dekkes ved en overføring fra Statens pensjonsfond utland, slik at statsbudsjettet er i balanse. Forskjellen mellom det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet og det oljekorrigerede budsjettunderskuddet er nærmere forklart i Nasjonalbudsjettet 2016.

Bruken av olje- og fondsinntekter i 2016 anslås fortsatt til 2,8 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til 2016. Avstanden opp

Tabell 1.3 Hovedtall i statsbudsjettet og Statens pensjonsfond utenom lånetransaksjoner

		Mrd. kroner		
		Gul bok 2016	Endring	Anslag nå
1.	<i>Statsbudsjettets stilling</i>			
A	Statsbudsjettets inntekter i alt	1 241,8	7,4	1 249,2
A.1	Inntekter fra petroleumsvirksomhet	233,1	0,0	233,1
A.2	Inntekter utenom petroleumsvirksomhet	1 008,8	7,4	1 016,1
B	Statsbudsjettets utgifter i alt	1 245,6	8,5	1 254,1
B.1	Utgifter til petroleumsvirksomhet	29,0	0,0	29,0
B.2	Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	1 216,6	8,5	1 225,1
	Statsbudsjettets oljekorrigererte overskudd (A.2–B.2)	-207,8	-1,2	-209,0
+	Overført fra Statens pensjonsfond utland	207,8	1,2	209,0
=	Statsbudsjettets overskudd før lånetransaksjoner	0,0	0,0	0,0
2.	<i>Statens pensjonsfond</i>			
	Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomhet (A.1–B.1), overføres til Statens pensjonsfond utland	204,1	0,0	204,1
-	Overført til statsbudsjettet	207,8	1,2	209,0
+	Renteinntekter og utbytte i Statens pensjonsfond	209,6	0,0	209,6
=	Overskudd i Statens pensjonsfond	205,9	-1,2	204,7
3.	<i>Statsbudsjettet og Statens pensjonsfond samlet</i>			
	Overskudd	205,9	-1,2	204,7

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 1.4 Nøkkeltall for budsjettets stilling. Mrd. kroner

	NB16			TP16
	2014	2015	2016	2016
Oljekorrigert underskudd	160,0	179,6	207,8	209,0
Strukturelt, oljekorrigert underskudd	146,9	167,2	194,0	195,2
Forventet realavkastning (4 %-banen)	201,3	257,2	281,0	281,0
Avstand til 4 %-banen	-54,4	-90,0	-87,0	-85,8
<i>Memo (prosent)</i>				
Reell, underliggende utgiftsvekst	3,1	2,6	2,6	2,9
Uttak i prosent av fondskapitalen	2,9	2,6	2,8	2,8
Budsjettimpuls (<i>prosentenheter</i>)	0,7	0,5	0,7	0,7

Kilde: Finansdepartementet

til 4-prosentbanen anslås til 85,8 mrd. kroner, mot 87,0 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2016.

Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter i 2016 anslås til 2,9 pst., opp fra 2,6 pst. i Nasjonalbudsjettet 2016. Ved beregningen av den underliggende utgiftsveksten holdes utgifter til statlig petroleumsvirksomhet, dagpenger og renter utenom. I tillegg korrigeres det for enkelte regnskapsmessige forhold og ekstraordinære endringer. Deler av utgiftene til flyktninger i Norge er godkjent som offisiell utviklingshjelp

(ODA), og utgiftsføres over Utenriksdepartementets budsjett. Ansvar for tiltakene ligger imidlertid hos andre departementer (Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet). Utgiftene føres derfor også under disse departementenes kapitler. Samtidig inntektsføres en tilsvarende overføring fra Utenriksdepartementet. Det korrigeres for denne dobbeltføringen av utgifter ved beregningen av den underliggende utgiftsveksten.

2 utfordringer og tiltak

Regjeringen vil føre en politikk som er bærekraftig også i en situasjon som nå med svært høy tilstrømming av asylsøkere.

- *Gode løsninger internasjonalt og bistand til flyktninger i nærområdene.* Regjeringen foreslår at minst 1,5 mrd. kroner i humanitær bistand skal gå til Syria og nabolandene. Regjeringen er positiv til norsk deltakelse i europeiske eller bilaterale initiativer for etablering av mottaksfasiliteter i sentrale transitland. Regjeringen foreslår at Norge tilbyr 1 500 plasser til EUs relokaliseringsprogram fordelt over to år.
- *Klar og forutsigbar politikk for beskyttelse og retur.* Regjeringen vil prioritere arbeidet med rask retur, blant annet ved bedre ID-etterforskning i tidlig fase av saksbehandlingen og styrket samarbeid med opprinnelsesland. Botidskravet for permanent oppholdstillatelse økes fra tre til fem år, og det vil bli lagt opp til at beskyttelsesbehovet vil kunne revurderes. Retten til familieinnvandring vil strammes inn.
- *Ytelsene til asylsøkerne.* Regjeringen vil redusere ytelsene til beboere i mottak og følger utviklingen i andre land nøye. Endringer i struktur og nivå på ytelser vurderes fortløpende dersom det er nødvendig for å harmonisere med endringer som foretas i andre land. Regjeringen vil nærmere vurdere å variere stønadene ut fra om beboere i mottak med utreiseplikt har meldt seg for assistert retur eller ikke.
- *Videreutvikling av integreringspolitikken.* Regjeringen vil arbeide for å bidra til at de som får midlertidig opphold, i større grad kommer i arbeid og utdanning. Regjeringen tar sikte på å legge fram en egen stortingsmelding om integreringspolitikken våren 2016. Integreringsmottak, vilkårene for midlertidig arbeidstillatelse og innretningen av introduksjonsordningen skal vurderes. Regjeringen vil vurdere tiltak for å gi sterkere insentiver til å lære seg norsk. Regjeringen vil vurdere botidskrav for blant annet kontantstøtte og skatteklasser 2 for å stimulere til at nyankomne tidlig blir en del av arbeidslivet. Regjeringen arbeider videre med ytterligere tiltak for å sikre bosetting av enslige, mindreårige asylsøkere.

- *Langsiktige konsekvenser.* I 2.8 gis det et anslag for de økonomiske konsekvensene av tilstrømmingen av asylsøkere i 2015 og 2016 for de offentlige budsjettene. Regjeringen vil nedsette et ekspertutvalg for å skissere langsiktige konsekvenser for det norske samfunnet og tiltak for å møte en situasjon med høy tilstrømming av flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Konsekvensene av innvandring vil også bli analysert i Regjeringens perspektivmelding som legges fram tidlig i 2017.

Tiltakene er nærmere beskrevet nedenfor.

2.1 Migrasjonssituasjonen i Europa og i Norge

Migrasjonssituasjonen i Europa

Foreløpige tall viser at 720 000 personer har søkt om asyl i Europa i 2015 per 1. september. Dette er en økning fra 2014, da 663 000 søkte i løpet av hele året. Omtrent halvparten av asylsøknadene så langt i år er fremsatt i Tyskland og Ungarn.

En del land har fremdeles en økning i antallet som søker asyl. Sverige mottok 24 000 asylsøkere bare i september. Finland mottok 11 000 asylsøkere i samme måned. Dette er et høyt tall i seg selv, men spesielt krevende for et land som tidligere har hatt svært lav asyltilstrømming.

Det svenske Migrationsverket forbereder seg nå på et scenario hvor mellom 140 000 og 190 000 personer søker asyl i Sverige i 2015. Tysklands offisielle prognoser for 2015 ligger på 800 000 asylsøkere, men denne prognosen kan øke.

Bildet er blandet. Danmark hadde for eksempel per september mottatt færre asylsøknader i år (ca. 9 800) enn på samme tidspunkt i fjor (ca. 11 000). Om lag 2 800 søkte asyl i Danmark i september i år, mot rundt 3 100 i 2014. Noen europeiske land mottar nesten ikke asylsøkere, mens andre mottar mange. Enkelte land har et meget stort press på sin Schengen-yttergrense, mens andre ikke har det. Dette kommer blant annet til syne gjennom antall registrerte irregulære grensepaseringer. Frontex har hittil i 2015 (t.o.m. septem-

ber) registrert 710 000 migranter ved yttergrensene, hvorav 170 000 i september. I hele 2014 ble det registrert totalt 282 000 migranter ved yttergrensene. Antallet registreringer i september var noe lavere enn i august, i tråd med normal sesongvariasjon.

Generelt er det fremdeles stor tilstrømming til Europa, selv om den har stabilisert seg noe. Det forventes et høyt antall asylsøkere til Europa også i 2016. Noen land forventer at antall asylsøkere i 2016 vil fortsette å ligge på dagens høye nivå, mens andre land forventer ytterligere økninger i antall asylsøkere. Uansett vil de mange som allerede har søkt om asyl gi til dels store kostnader for landene, bl.a. i form av boligtilbud, saksbehandling og retur av personer uten behov for beskyttelse.

Det er usikkert hvor mange av migrantene som allerede befinner seg i Europa, som vil dra videre til andre land innen Europa. En høy andel av dem som kommer til for eksempel Italia, ønsker ikke å avgi fingeravtrykk for å unngå å kunne bli returnert dit. Land som Hellas har store utfordringer med å registrere de som ankommer.

Migrasjonssituasjonen i Norge

Til og med september hadde norske utlendingsmyndigheter mottatt vel 13 000 søknader om asyl. Så langt i år har om lag en tredel av asylsøkerne kommet fra Syria, en tredel fra Eritrea og Afghanistan, mens den siste tredelen er spredt på en lang rekke land, jf. tabell 2.1.

Tilstrømmingen av asylsøkere til Norge har økt sterkt de siste månedene. Norge mottok flere asylsøknader i september alene enn i hele første halvår. De siste tre ukene (uke 41–43) har syrrere stått for vel 43 pst. av asylankomstene, afghanere 20 pst. og irakere 16 pst., mens de resterende er fordelt på en rekke land.

Antall personer som bor i mottak, har økt kraftig gjennom året. Ved utløpet av uke 43 var det flere enn 22 000 beboere i mottak. Tabell 2.2 viser landsammensetningen av de som bodde i mottak ved utgangen av september. De to største gruppene er fra Syria og Eritrea.

Usikkerhet i prognosene for ankomster til Norge

Nåværende migrasjonssituasjon i Europa er historisk unik, og det er svært krevende å forutsi hvordan situasjonen vil utvikle seg i Europa og Norge. Antallet potensielle migranter som ønsker seg til Europa antas ikke å gå ned med det første. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til fremkomme-

Tabell 2.1 Asylsøknader i Norge. Jan. 2015 – sep. 2015

Statsborgerskap	Antall	Andel
Syria	4 453	34 %
Eritrea	2 257	17 %
Afghanistan	2 043	15 %
Irak	745	6 %
Etiopia	495	4 %
Statsløs	435	3 %
Somalia	410	3 %
Albania	373	3 %
Sudan	292	2 %
Iran	214	2 %
Andre land	1 529	12 %
Totalt	13 246	100 %

Kilde: Utlendingsdirektoratet

ligheten på både reiserutene til Europa og innad i Europa, og til hvilke nye tiltak transittlandene og EU vil iverksette.

Politiets utlendingsenhet (PU) og UDI utarbeider prognoser over hvor mange som vil søke beskyttelse. Prognosene behandles i Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen (BGU) og legges til grunn for beregninger av bevilgningsmessige konsekvenser.

Tabell 2.2 Mottaksbefolkningen ved utløp av september 2015

Statsborgerskap	Antall	Andel
Syria	4 548	25 %
Eritrea	4 346	24 %
Afghanistan	1 920	11 %
Etiopia	1 337	7 %
Somalia	1 162	6 %
Irak	978	5 %
Statsløs	869	5 %
Sudan	843	5 %
Iran	566	3 %
Russland	182	1 %
Andre land	1 512	8 %
Totalt	18 263	100 %

Kilde: Utlendingsdirektoratet

PU og UDI anser at det meste sannsynlige scenarioet for 2016 tilsier ankomst av 30 000–50 000 asylsøkere. PU og UDI utelukker imidlertid ikke at det kan komme mellom 60–80 000 asylsøkere. Dersom alle faktorer bidrar til økninger i tilstrømmingen til Norge, anslår PU og UDI at antallet for 2016 blir opp mot 120 000. Dersom både EU og Tyrkia igangsetter tiltak som sterkt begrenser mulighetene for grensepasseringer og ankomstene over Storskog normaliserer seg, kan det heller ikke utelukkes at antallet i 2016 blir liggende nærmere det Norge har mottatt de siste årene, dvs. 10 000–12 000. Det mest sannsynlige scenarioet (30 000–50 000 ankomster) baserer seg på at det vil bli iverksatt tiltak i Europa og overfor Tyrkia som vil begrense tallet på asylsøkere i Europa, men det er svært usikkert når og i så fall i hvor stor grad dette vil påvirke ankomstene til Norge. Usikkerheten i utviklingen i ankomster over Storskog er også stor.

For å sikre at budsjettene på alle poster baseres på de samme forutsetningene, må det legges et punktanslag for ankomsttall til grunn. Budsjettforslaget baserer seg på et punktanslag på 33 000 ankomster i 2016. Utover punktanslaget for ankomster utarbeides bl.a. prognoser for hvor stor andel av ankomstene som er enslige mindreårige over og under 15 år, andel «dublinsaker», belegg i mottak, bosetting i kommunene, returer mv. For hver av disse settes et estimat.

Forslagene i denne proposisjonen er basert på så oppdatert informasjon som mulig, tatt hensyn til behovet for kvalitetssikring og tid til å utarbeide konkrete forslag for Stortinget på en forsvarlig måte.

2.2 Kortsiktig håndtering og raskere returer

Tiltak som kan bidra til rask retur av asylsøkere som ikke har beskyttelsesbehov

Det er et mål at personer som har fått avslag på sin asylsøknad, skal returneres så raskt som mulig. Retur er et nødvendig virkemiddel for å verne om asylordningen og for å forebygge irregulær migrasjon. Norge, i likhet med øvrige europeiske land, opplever i økende grad utfordringer med retur av personer uten lovlig opphold. I Norge returneres om lag 50 pst. av de med avslag på søknad om beskyttelse, mens nivået i EU ligger på om lag 40 pst. I den grad Norge ikke gjennomfører retur er dette som oftest på bakgrunn av vanskelige returforutsetninger, som at utlendingens

hjemland ikke ønsker å ta imot sine egne borgere, eller utfordringer knyttet til ID-avklaring.

Erfaring viser at det er vanskelig å gjennomføre retur for personer som har oppholdt seg lenge i landet. Derfor er det viktig å få raske vedtak der det klart ikke foreligger beskyttelsesbehov. Norge praktiserer 48-timers hurtigprosedyre overfor asylsøkere fra land som, etter UDIs vurdering, etterlever menneskerettighetene. Et nært samarbeid mellom UDI og Politiets utlendingsenhet (PU) fører til rask gjennomføring av retur etter endelig negativt vedtak. Det vurderes fortløpende hvilke nasjonaliteter som skal omfattes av hurtigprosedyren.

Retur kan skje egenorganisert eller ved assistert retur. De færreste med utreiseplikt benytter seg av muligheten til å forlate landet ved assistert retur, til tross for informasjonstiltak og generøse støtteordninger for å lette reintegreringen i hjemlandet. Utsiktene til tvangsretur kan motivere til assistert retur. Det blir imidlertid stadig vanskeligere å gjennomføre tvangsreturer på grunn av uavklart identitet og fordi opprinnelsesland ikke samarbeider om tilbaketakelse av egne borgere.

Arbeidet med å verifisere identitet er utfordrende, spesielt i saker hvor asylsøkeren bevisst forsøker å skjule egen identitet. Majoriteten fremviser ikke identitetsdokumenter ved registrering av asylsøknad. Avklart identitet gjør det mulig å fatte riktige vedtak, forebygge kriminalitet og misbruk og er avgjørende for å få gjennomført returer. Fra september 2015 gis det ekstra økonomisk stønad for personer som søker assistert retur og som har fremlagt ID-papirer. Regjeringen vil også bedre ID-arbeidet i tidlige fase av søknadsbehandlingen.

Et av de største hindrene for effektivering av tvangsretur er at opprinnelsesland ikke samarbeider om tilbaketakelse av egne borgere og verifisering av identitet. Majoriteten av de utreisepliktige i norske mottak kommer fra land som er lite villig til å ta tilbake egne borgere eller kun mottar et svært begrenset antall. Norge har inngått returavtale med enkelte av disse landene, uten at dette har gitt vesentlige resultater. Dette fører til et økende antall personer som oppholder seg ulovlig i Norge, og mange over lang tid. For å bidra til raskere retur, og også retur av dem som har oppholdt seg lenge i landet, er det behov for å bedre samarbeidet med sentrale opprinnelsesland om verifisering av identitet og tilbaketakelse.

Asylsøkere fra Eritrea utgjorde i 2014 og i første halvår 2015 den største gruppen asylsøkere til Norge. Over 90 pst. av søkerne fra Eritrea har inn-til nå blitt gitt midlertidig oppholdstillatelse. De

fleste fra Eritrea får asyl fordi det er tvil om forholdene ved retur, denne tvilen kommer asylsøkeren til gode. Det kan synes som det er forskjeller i praksis mellom ulike land, blant annet slik at Frankrike og Storbritannia har høy avslagsprosent for asylsøkere fra Eritrea. Regjeringen vil gjennomgå norsk praksis ved behandling av asylsøknader fra eritreere og vurdere om det er grunnlag for endringer i norsk praksis.

Regjeringen vil gå i dialog med eritreiske myndigheter for å få forsikringer om at det kan gjennomføres returer uten fare for forfølgelse eller umenneskelig behandling. Regjeringen vil arbeide for god tilgang for uavhengige observatører som kan sikre god og oppdatert informasjon om situasjonen i Eritrea.

Regjeringen har i sin politiske plattform sagt at den skal «arbeide for flere returavtaler, og bruke Norges posisjon til å sikre flere avtaler». Dette innebærer at Regjeringen vil ta helheten av utenrikspolitiske virkemidler i bruk for å fremme samarbeid om retur. Det er nødvendig å se migrasjon, retur og bistand i sammenheng.

Norsk tilnærming er i tråd med politikktutviklingen på EU-nivå og i flere av EUs medlemsland. EUs handlingsplan for retur inneholder tiltak på flere områder, deriblant utvikling av positive insentiver for samarbeid med opprinnelses- og transitland basert på «more for more»-prinsippet, som innebærer at land som samarbeider om retur, kan forvente europeisk hjelp på andre områder.

Norge vil støtte opp om EUs arbeid for å fremme retur av personer uten beskyttelsesbehov, herunder prinsippet om positive insentiver for samarbeid med opprinnelses- og transitland basert på «more for more»-prinsippet. Blant annet vil Regjeringen arbeide for å legge til rette for forsvarlig omsorg i viktige opprinnelsesland for enslige, mindreårige asylsøkere som ikke har behov for beskyttelse.

Regjeringen vil, ved innrettingen av bistand, ta hensyn til migrasjon, også til Europa og Norge. Vi må tenke langsiktig, og migrasjonsperspektivet må i enda større grad integreres i vår utenrikspolitikk. Forebyggende tiltak, økt beskyttelse i nær-områdene og retur må ses i sammenheng. Regjeringen legger opp til økt samarbeid med transit- og opprinnelsesland for å legge til rette for retur, og tiltak for å styre migrasjonsstrømmene.

2.3 Innstramminger og kostnadsdempende tiltak

Det kan antas at Norges velferdsnivå, praksis og regelverk på utlendingsfeltet påvirker søkeres tilbøyelighet til å velge Norge fremfor andre land. Videre kan forholdene som møter asylsøkerne i landet ha effekt på antall ankomster. Norge må ha tilstrekkelige og forsvarlige ordninger for dem som søker asyl. Samtidig kan vi ikke ha ordninger som er så gode at flere enn det som er naturlig velger Norge som mottaksland. Regelverket for opphold og ordningene for og ytelsene til asylsøkere må innrettes ut fra hva som er bildet i land som det er naturlig å sammenligne Norge med. Det er spesielt viktig å vurdere tiltak når praksis, regelverk og velferdstilbud endres i andre land. Flere land har allerede varslet at de vil gjøre endringer i regelverk og stønader, mens andre land har varslet at de vil vurdere dette. Regjeringen følger med på praksis og utviklingen i andre land.

Det er videre viktig at man innretter regelverk og stønadsordninger slik at det i størst mulig utstrekning bidrar til integrering for dem som får midlertidig opphold og oppfordrer til samarbeid om retur for dem som får avslag. I en tid med høye ankomster er det behov for nye tiltak for at asylsystemet skal fungere godt.

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 27. mars 2015 på høring forslag til endringer i utlendingsloven som innebærer å heve botidskravet for permanent opphold fra tre til fem år. I Gul bok 2016 er det foreslått bevilgninger til å heve botidskravet for permanent oppholdstillatelse fra tre til fem år. Det tas sikte på ikraftsettelse våren 2016. Ved fornyelse av midlertidig opphold eller ved søknad om permanent opphold skal beskyttelsesbehovet vurderes på nytt dersom det er forbedringer i flyktningens hjemland. Det arbeides også med innføring av et 24-årskrav for familieetablering og et hevet underholds krav både i saker om familiegjening og familieetablering.

I lys av den sterke økningen i asylsøkerankomstene, mener Regjeringen det er nødvendig å vurdere ytterligere tiltak for å stramme inn på asylpraksis og ytelsene på området. Dette gjennomgås nærmere nedenfor.

Høy asylinnvandring fører også til en høy sekundærinnvandring. I en situasjon med svært høye ankomster er det derfor ikke bare behov for å vurdere asylregelverket, men også regelverket for familiegjening og familieetablering. I dag er det mange som får hente familiemedlemmer uten at forhold som underhold og bolig er ordnet, og dette forsterker både de økonomiske og inte-

greringsmessige utfordringene på innvandringsområdet.

Tiltak i grunnopplæringen

Barn og unge som søker opphold i Norge har rett og plikt til opplæring dersom det er sannsynlig at de skal være i landet i mer enn 3 måneder. Den store økningen i antallet personer som søker opphold medfører også økt tilskudd til opplæring, anslått til 317,4 mill. kroner. Regjeringen foreslår som et kostnadsdempende tiltak å redusere satsen for opplæring av enslige, mindreårige asylsøkere i omsorgssentre fra 180 102 kroner til 102 763 kroner. Satsen vil etter dette likevel være 20 000 kroner høyere enn satsen for grunnskoleopplæring i mottak. Retten til utdanning for denne gruppen vil fortsatt oppfylles på en tilfredsstillende måte. Reduksjonen medfører en innsparing på 35,5 mill. kroner. Det vises til omtale av endret bevilgningsforslag på kap. 225 Tiltak i grunnopplæringen, post 64 Tilskudd til barn og unge som søker opphold i Norge i kap. 4 *Endringer i budsjettforslaget for 2016*.

Reduksjon i ytelser til beboere i mottak

Regjeringen foreslår å redusere de økonomiske ytelsene til beboere i mottak. Forslaget innebærer en generell reduksjon i ytelsene til beboere i mottak med 20 pst. sammenlignet med dagens satser. Dette vil gjelde med unntak for barn, ektepar/samboende og personer med plikt til å forlate landet. Satsene for disse gruppene reduseres med 10 pst. Satsene for personer som har plikt til å forlate landet er allerede lave, og det vurderes derfor ikke nå som hensiktsmessig med reduksjon i ytelsene utover 10 pst. Regjeringen vil imidlertid vurdere å variere stønadene ut fra om beboere i mottak med utreiseplikt har meldt seg for assistert retur eller ikke.

Ordningene for og nivået på ytelsene til asylsøkerne må være avstemt med tilsvarende ytelser i andre land det er naturlig å sammenligne Norge med, da forskjeller kan påvirke asyltilstrømmingen. Det er derfor spesielt viktig å vurdere slike tiltak raskt når praksis, regelverk og velferdstilbud endres i andre land. Det er for eksempel nå varslet reduksjon i stønadene til asylsøkere i Danmark og Tyskland. Regjeringen vil følge utviklingen i andre land nøye og vurdere endringer fortløpende. Det vises til omtale av endret bevilgningsforslag under kap. 4 *Endringer i budsjettforslaget for 2016*, kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 70 Stønader til beboere i asylmottak.

Norskopplæring for asylsøkere i mottak

Den kraftige økningen i asylkomster vil føre til et økt press på tjenesteytingen fra kommunene. Det gjelder også tilgangen på kvalifiserte lærere til norskopplæring i mottak. Norskopplæring for personer med innvilget midlertidig oppholdstillatelse bør prioriteres. Antall norsktimer som tilbys foreslås derfor redusert fra 250 timer til 175 timer i ordningen med norskopplæring for asylsøkere i mottak. Dette medfører redusert bevilgningsbehov med 100 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Det vises til omtale av endret bevilgningsforslag under kap. 4 *Endringer i budsjettforslaget for 2016*, kap. 822 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, post 22 Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Nye midlertidige beskyttelsesformer, botid mv. for permanent oppholdstillatelse

For Regjeringen er det viktig å tydeliggjøre at personer som har fått beskyttelse i Norge, som utgangspunkt må returnere dersom det før flyktningen får permanent oppholdstillatelse, blir trygt å reise tilbake til hjemlandet. Samtidig er det viktig å gi klare insentiver til integrering for dem som skal bli boende her, særlig ved at de kommer inn på arbeidsmarkedet.

Regjeringen vil prioritere arbeidet med en instruks om en fornyet vurdering av beskyttelsesbehovet før det gis permanent oppholdstillatelse. Utlendingsforskriftens bestemmelser om vektlegging av barns tilknytning til riket ved vurdering av opphold på grunn av sterke menneskelige hensyn, vil imidlertid fortsatt gjelde.

Regjeringen vil også vurdere behovet for nye midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. I tillegg vil Regjeringen vurdere bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier.

Endring av utlendingsforskriften – suspensjon av 15-månedersregelen

Etter gjeldende regelverk kan langvarige restanser få følger for antall oppholdstillatelser som gis. Utlendingsforskriften § 8-2 gir i dag hjemmel for å gi oppholdstillatelse til utlendinger som ikke har fått sin søknad om beskyttelse avgjort innen 15 måneder.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden vil kunne øke betraktelig som følge av de forventede asylsøkerankomstene. Regelen som hjemler at oppholdstillatelse kan gis dersom asylsøknader ikke er behandlet innen 15 måneder, vil derfor bli suspendert inntil videre for å unngå at et større antall personer som ikke har annet grunnlag for å få oppholdstillatelse, får det utelukkende pga. den økte saksmengden i utlendingsforvaltningen. Det vises til at forutsetningen for bestemmelsen har vært at den kun skal omfatte et fåtall personer, nærmere bestemt dem som har opplevd at det har tatt uforholdsmessig lang tid å få avgjort sin søknad om beskyttelse, sammenlignet med gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Suspensjonen innebærer at utlendingsforskriften § 8-2 midlertidig vil bli satt ut av kraft. Suspensjonen skal gjelde inntil videre, da det på nåværende tidspunkt er vanskelig å anslå når det er hensiktsmessig at bestemmelsen igjen trer i kraft. Suspensjonen innføres med umiddelbar virkning, og vil gjelde både for nye saker og for saker som allerede er til behandling.

Innstramming i retten til familieinnvandring

Adgangen til familieinnvandring er av stor velferdsmessig betydning for flyktninger. De høye asylsøkerankomstene fører også til en betydelig sekundærinnvandring av familiemedlemmer. Verken flyktningkonvensjonen eller Den europeiske menneskerettskonvensjon har eksplisitte bestemmelser om familieinnvandring, men respekten for familiens enhet tilsier at det er visse begrensninger i statens adgang til å stille vilkår som griper inn i familielivet. I dag stilles det få vilkår for familiegjenforening for flyktninger i Norge, men det gjelder blant annet underholdskrav ved søknad om familieetablering og ved søknad om familiegjenforening senere enn etter ett år etter at vedkommende fikk opphold i Norge. På samme måte som asylinnvandringen, skaper familieinnvandringen store utfordringer for hele mottaks- og integreringsapparatet. Det hører særlig med i dette bildet at mange søker familieinnvandring før de selv er bosatt i en kommune eller har kommet seg inn på arbeidsmarkedet mv.

Regjeringen varsler nå innstramminger i retten til både familiegjenforening og familieetablering. Tiltak som kan vurderes er blant annet innføring av underholdskrav i tilfeller hvor familielivet kan utøves i et annet land enn Norge, vilkårene for familiegjenforening i tilfeller hvor familien har opphold også i et annet trygt område, strengere regler for familieinnvandring til foreldre til enslige

mindreårige som kan returnere til hjemlandet og fortsatt underholdskrav ved søknad om fornyelse i saker hvor det gjaldt et underholdskrav for førstegangstillatelse.

Sikre effektiv mottaksetablering

Situasjoner der det ankommer svært mange asylsøkere i løpet av kort tid gjør det krevende å skaffe nok mottaksplasser til alle som skal ha innkvartering. Regjeringen har derfor satt i gang et arbeid for å vurdere behovet for nye lovbestemmelser og prosedyrer for hurtigere å kunne opprette nye asylmottak eller andre påkrevde tiltak i en ekstraordinær situasjon.

Reduserte kostnader til drift av asylmottak

Som følge av de økte asylsøkerankomstene er det i dag svært utfordrende for UDI å opprette nok asylmottaksplasser gjennom ordinære prosedyrer. Behovet for nye mottak er stort, og manglende respons i markedet gir grunn til bekymring. For å få nok mottaksplasser innenfor budsjetttrammene, er det behov for å vurdere alternative løsninger, herunder reduksjon i kravene til mottakenes standard. Regjeringen vil av hensyn til behovet for kostnadsdempende tiltak vurdere hvordan utgiftene til mottaksdrift på noe sikt kan reduseres. Regjeringen vil blant annet vurdere om det på sikt er grunnlag for å redusere satsene for drift av mottakene.

Utredning av vilkårene for medlemskap i folketrygden, regelverket for helserelaterte ytelser, pensjoner og stønader, herunder særordninger for flyktninger

En stor andel av dem som nå søker asyl i Norge, vil få status som flyktninger. De vil dermed bli medlemmer i folketrygden og få rett til ulike trygde- og velferdsytelser, i likhet med andre bosatte i Norge.

De vil også ha rett til økonomisk stønad etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialhjelp), dersom de ikke kan sørge for eget opphold gjennom arbeid eller gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter i folketrygdloven mv. En betydelig andel vil trolig få rett til folketrygdens flyktningfordeler.

Folketrygdloven inneholder en rekke bestemmelser som innebærer en positiv særbehandling av personer som har fått status som flyktninger. Flyktningfordelene innebærer at det gis rett til pensjoner, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad og stønad for å kompensere for

utgifter til bedring av arbeidsevnen og funksjons- evnen i dagliglivet, selv om lovens ordinære vilkår om forutgående medlemskap/trygdetid ikke er oppfylt. I tillegg blir ytelser som ellers reduseres når trygdetiden er mindre enn 40 år (pensjoner og uføretrygd), ikke redusert for personer som har status som flyktninger.

Særordningen med flyktningfordeler innebærer følgelig at disse gruppene får vesentlig bedre rettigheter i folketrygden enn andre personer som kommer til Norge. FNs konvensjon om flyktningsstilling, vedtatt 28. juli 1951, er ratifisert av Norge, og innebærer i utgangspunktet at Norge har plikt til å la flyktninger bli omfattet av folketrygden, slik at de kan opparbeide seg rettigheter. Flyktningfordelene i folketrygden går imidlertid vesentlig ut over dette. Dette regelverket ble etablert i en tid da flyktningstrømmen var på et helt annet nivå enn det vi ser nå.

Brochmann-utvalget, jf. NOU 2011:7 *Velferd og migrasjon – Den norske modellens framtid*, påpekte at dersom Norge skal opprettholde velferdsstaten, er det nødvendig at nye samfunnsmedlemmer blir integrert og deltar i arbeidslivet på linje med majoritetsbefolkningen så langt det er mulig. Det er grunn til å anta at flyktningene som kommer nå i gjennomsnitt vil ha en adskillig lavere arbeidstilknytning enn befolkningen ellers, i hvert fall på kort sikt. Samtidig vet vi at den demografiske utviklingen vi ellers står overfor kommer til å redusere andelen yrkesaktive sammenlignet med den ikke-yrkesaktive andelen i befolkningen. Dette kommer til å stille våre velferdsordninger på store prøver, både med hensyn til bærekraft og legitimitet.

Regjeringen vil utrede nærmere spørsmål knyttet til medlemskap i folketrygden, botidskrav og retten til bostedsrelaterte ytelser og ytelser avledet av arbeid med utgangspunkt i en midlertidig arbeidstillatelse (rett til dagpenger, sykepen- ger, pleiepen- ger, omsorgspenger, arbeidsavklaringspen- ger og yrkesskadedekning), herunder særordninger for personer med flyktningstatus, med sikte på innstramminger. Regjeringen vil videre utrede mulighetene for og konsekvensene av å begrense økonomiske rettigheter etter lover forvaltet av kommunen, eksempelvis lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Regjeringen vil vurdere om de aktivitetskrav som stilles i statlige og kommunale ordninger er tilstrekkelige. I arbeidet vil man blant annet se hen til det danske regelverket om sosiale tjenester, som er et tosporet system med enten starthjelp eller kontanthjelp avhengig av tjenestemottakers

botid. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utredningene er sluttført.

Endringer i botidskravet for å kunne motta kontantstøtte og ev. andre kontantytelser

Det er avgjørende for vellykket integrering og lave kostnader for det norske samfunnet at nyan- komne flyktninger raskt kommer i arbeidsrettet aktivitet og ikke blir gående passive og motta kon- tantytelser. Dette er særlig viktig i de første årene av oppholdet i Norge, da mye av grunnlaget for integrering i det norske samfunnet skal legges. Passive kontantytelser kan bidra til å gjøre det lite lønnsomt, eller direkte ulønnsomt, å delta i arbeidslivet. For flyktninger med kort opphold i Norge og uten tilknytning til arbeidslivet, kan kon- tantstøtte svekke arbeidsinsentivene og insenti- vene til å lære seg norsk. I tillegg svekker det moti- vasjonen for å sende barn av flyktninger til barne- hage, noe som vil være negativt for deres mulig- het til rask integrasjon i det norske samfunnet. Det bør derfor etter Regjeringens vurdering tas sikte på å innføre et krav til botid før en har rett til å motta passive kontantytelser som f.eks. kontant- støtten. Det er naturlig at botidskravet er lengre enn introduksjonsordningen og inkluderer perio- den hvor sysselsettingen blant flyktningene øker sterkest.

Regjeringen vil på denne bakgrunn utrede spørsmålet om innføring av botidskrav for kon- tantstøtten og ev. andre kontantytelser og komme tilbake til Stortinget med saken senest i forbin- delse med budsjettforslaget for 2017. I tillegg til en gjennomgang av kontantytelsene, vil Regjerin- gen vurdere et tilsvarende botidskrav for skatte- klasse 2.

Gjennomgangen av botidskrav for kontantstøt- ten og andre kontantytelser skal ses i sammen- heng med eventuelle endringer i folketrygdens regelverk, jf. omtale foran.

2.4 Tiltak for økt beskyttelse i nærområdene

Regjeringen mener det er behov for å øke beskyt- telsen av flyktninger i nærområdene, gitt den dra- matiske situasjonen i verden. I en flukt- og migra- sjonssammenheng spiller FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) en avgjørende rolle for å bistå mennesker på flukt og sikre at flyktninger får beskyttelse, som nedfelt i flyktningkonvensjo- nen.

Utdanning for flyktninger er viktig av flere grunner, også for å motvirke at mennesker legger ut på en farefull ferd og blir ofre for kriminelle organisasjoner. Da Middelhavet er den mest dødelige flyktningeruten har Regjeringen i 2015 gitt ekstrastøtte til UNHCRs utdanningsarbeid som et tilbud for å forebygge flukt gjennom Nord-Afrika og over Middelhavet. Norge styrker generelt samarbeidet med organisasjonen innenfor utdanning.

Samarbeidet med UNHCR er også sentralt for å finne varige løsninger for flyktninger, hvorav repatriering er en løsning i de store flyktingleirene i verden. Parallelt vil Regjeringen videreutvikle det strategiske samarbeidet innenfor migrasjon og flukt med andre sentrale partnere som Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) og Flyktinghjelpen (NRC). Dette arbeidet må i stadig større grad ses i sammenheng med andre mer langsiktige budsjettlinjer.

Regjeringen øker den humanitære støtten ytterligere i 2016 for å imøtekomme de store og økende humanitære behovene i verden som resultat av krig, konflikt og naturkatastrofer. Regjeringen foreslår en samlet bevilgning til humanitære formål på 4,8 mrd. kroner, en økning på 1 mrd. kroner fra Saldert budsjett 2015. Minst 1,5 mrd. kroner av disse midlene vil gå til Syria og nabolandene. I tillegg til dagens åpenbare behov for å lindre nød og hjelpe flyktninger, vil den humanitære innsatsen rettes inn mot å forebygge ytterligere kriser og krig. Det vises til nærmere omtale i Prop. 1 S (2015–2016) for Utenriksdepartementet.

Majoriteten av asylsøkere til Europa og Norge har oppholdt seg i trygge nærområder før videre reise mot Europa. Det er derfor behov for å vurdere hvordan det kan legges til rette for å forebygge slike sekundærbevegelser mot Europa. I konklusjoner fra Det europeiske råds møte 15. oktober 2015 fremgår det at EU skal utforske muligheter for å utvikle sikre og bærekraftige mottakskapasiteter i berørte regioner som kan gi flyktninger og deres familier framtidsutsikter og tilgang til prosedyrer, herunder utdanning og syssetting, fram til retur til opprinnelsesland er mulig.

Regjeringen er positiv til norsk deltakelse i europeiske eller bilaterale initiativer for etablering av mottaksfasiliteter i sentrale transittland.

Regjeringen vil søke samarbeid med irakiske myndigheter for å etablere strukturer for retur til trygge deler av Irak, slik at utreisepliktige irakere og flyktninger internt i Irak kan henvises til internflukt. Dette forutsetter imidlertid at den politiske situasjonen tilsier at det finnes trygge områder.

2.5 Relokalisering og hotspots

Det har på europeisk nivå blitt satt i verk en rekke ulike tiltak for å håndtere situasjonen som følger av de mange migrantene som kommer til Europa. Schengens yttergrenser er også Norges grenser, og det er derfor i vår interesse å søke felles europeiske løsninger på disse utfordringene. For å bevare grunnleggende prinsipper i Dublin-samarbeidet og bidra til å redusere sekundærbevegelser i Europa, har EU besluttet å opprette såkalte «hotspots» og en ad hoc-ordning for relokalisering av asylsøkere internt i Europa. Dette skal avlaste de landene langs yttergrensen som har størst migrasjonspress. En sentral aktør er EUs støttekontor for asyl (EASO). Regjeringen ser det som hensiktsmessig å trappe opp vårt engasjement i EASO, i tråd med at byrået får stadig flere og større oppgaver. Det foreslås derfor at det settes av midler til å styrke Norges deltagelse i operasjoner i EASO.

Norge er invitert til å delta i EUs relokaliseringprogram på frivillig basis. Regjeringen har varslet at vi vil delta i denne mekanismen og foreslår at Norge deltar med 1 500 plasser fordelt over to år. Regjeringen har etter Stortingets vedtak varslet UNHCR om at Norge kommer til å ta imot inntil 8 000 kvoteflyktninger i løpet av de tre neste årene. Norge vil med dette være et av de landene som tar imot flest kvoteflyktninger basert på folketall. Nivået ligger også betydelig over det Norge normalt har tatt imot av kvoteflyktninger de senere årene. 3 500 kvoteflyktninger er meldt inn i den samlede EU-innsatsen for gjenbosetting. I lys av det høye norske bidraget på kvoteflyktninger mener Regjeringen et bidrag på 1 500 plasser utgjør et passende nivå for relokalisering når Norges ekstraordinære innsats for mottak av kvoteflyktninger hensyntas.

Hotspots opprettes i landene det skal relokaliseres fra. Hotspotene skal blant annet legge til rette for registrering av asylsøkere og informasjon til disse, helsesjekk og effektivt returarbeid. Det foreslås at det bevilges midler til norsk deltagelse i hotspots, samt til at det skal sendes nasjonale «Liaison offiserer» til Hellas og Italia som en del av ordningen. Deltagelse i relokaliseringarbeidet vil innebære administrative oppgaver i UDI, blant annet for å ivareta en ny funksjon som nasjonalt kontaktpunkt (NCP) for relokalisering opp mot EU og EASO.

2.6 Integring

Det er avgjørende at nyankomne flyktninger raskt etter vedtak om midlertidig opphold kommer i utdanning eller arbeidsrettet aktivitet og ikke blir gående passive og motta kontantytelser. Dette er særlig viktig i de første årene av oppholdet i Norge, når mye av grunnlaget for integreringen i det norske samfunnet legges.

Regjeringen vil gjøre justeringer i integreringspolitikken som kan settes i verk raskt. Regjeringen vil også gjennomgå og fornye integreringspolitikken, og tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om integreringspolitikken våren 2016.

Ventetid i mottak vil være en utfordring for integreringen. I dag er den gjennomsnittlige ventetiden fra vedtak til bosetting over ni måneder, og denne må forventes å øke i lys av de høye ankomsttallene. Passive opphold i mottak kan gjøre det vanskeligere for den enkelte senere å finne seg til rette i et lokalmiljø og å bli selvhjulpent. Konsekvensene av langvarige opphold i mottak for integreringen og hvordan det kan kompenseres gjennom oppretting av integreringsmottak for personer med vedtak om midlertidig opphold, skal utredes. Gjennom å starte integreringsløpet raskt etter innvilget midlertidig opphold, vil man i større grad ta vare på den enkeltes ressurser til selv å ta ansvar for integreringsløpet. I denne sammenheng skal vilkårene for midlertidig arbeidstillatelse og innretningen av introduksjonsordningen vurderes. Formålene med tiltakene skal være raskere overgang til arbeid og/eller utdanning. Dette vil bidra til økt bosetting. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte med oppfølgingen av anmodningsvedtaket om midlertidige arbeidstillatelser. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil innhente innspill fra KS om endringer i bosettingssystemet, herunder mer bruk av selvbosetting innenfor dagens frivillighetslinje. Dagens avtale mellom staten og kommunesektoren skal gjennomgås med bakgrunn i den situasjon vi nå er i.

Det skal også vurderes ulike tiltak for en effektiv integrering av barn og unge. Det skal blant annet vurderes hvordan flere flyktningbarn kan få barnehagetilbud med den hensikt å gi en mer effektiv norskopplæring. Videre skal det vurderes særskilt tilrettelagte skoletilbud for enslige mindreårige, herunder om det er hensiktsmessig med et eget tilrettelagt undervisningstilbud til enslige mindreårige over 15 år for å gjøre det mulig for denne gruppen å i større grad gjennomføre et skoleløp.

Norsk språk er en viktig nøkkel for å få innpass i det norske samfunnet, både i samfunns- og arbeidsliv. Mange av de som skal bosettes i en kommune, er unge mennesker under 35 år. Det er viktig både for den enkelte og for samfunnet at de lærer godt norsk, med sikte på en framtid i Norge. Språkopplæring og utdanningstiltak for flyktninger er viktige investeringer i framtiden. Regjeringen vil vurdere modeller der kommunene gis fleksibilitet til å utprøve løsninger for redusert introduksjonsstønning i kombinasjon med insentiver for å få flere til å avlegge og bestå norskprøve på et nivå som gir den enkelte mulighet til å fungere i arbeidslivet. En mulig modell er at full introduksjonsstønning først gis etter bestått skriftlig norskprøve, for eksempel ved at den settes til 1,8G frem til avlagt og bestått skriftlig norskprøve på B2-nivå og økes til 2G for resten av tiden mottakeren deltar i introduksjonsprogrammet. Det skal også vurderes mulige trekk i ytelser ved fravær under norskopplæring i mottak for de som har fått opphold. Regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i introduksjonsloven. Økt bruk av nettbasert opplæring vurderes nærmere.

Regjeringen vil også vurdere nærmere hvordan det kan stilles krav eller skapes insentiver til økt egeninnsats for asylsøkere for å lære seg norsk i mottak.

Norsk statsborgerskap skal henge høyt. Regjeringen har lagt frem forslag til Stortinget om bestått prøve i norsk og samfunnskunnskap som vilkår for å innvilge norsk statsborgerskap. Regjeringen vil også vurdere å fremme forslag om å heve botidskravet for norsk statsborgerskap.

Regjeringen vil innhente innspill til et tettere samarbeid med frivillig sektor og partene i arbeidslivet for å skape rammer for et mer effektivt integreringsarbeid. Frivillighetens rolle i integreringsarbeidet, skal videreutvikles. Det er allerede avholdt møter med et bredt utvalg av frivillige organisasjoner. Dette vil Regjeringen fortsette med for å bidra til god koordinering av tiltak. Regjeringen har også bedt kommunene om å innlede slikt samarbeid. Det er innledet et samarbeid med NHO om lokal integrering for ytterligere å arbeidsrette norskopplæringen og introduksjonsprogrammet.

Det skal også iverksettes kompetansekartlegging av flyktninger med sikte på at personer med medbrakt kompetanse skal gis et tilpasset opplegg for raskere å komme i arbeid der de får brukt sin kompetanse. Det er allerede foreslått midler til dette i Gul bok for 2016.

I tillegg til det arbeidet som er skissert ovenfor, vil Regjeringen nedsette et ekspertutvalg for å skissere langsiktige konsekvenser for det norske samfunnet, og hvilke tiltak som vil være nødvendige for å fremme rask integrering og yrkesdeltaelse i en situasjon med høy tilstrømming av flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Konsekvensene av innvandring vil også være et tema i Perspektivmeldingen, som legges fram i 2017.

2.7 Enslige, mindreårige asylsøkere og flyktninger

Enslige, mindreårige asylsøkere (EMA) er de mest sårbare av asylsøkerne vi mottar. Dette er barn som kommer til Norge uten foreldre eller nære omsorgspersoner. Mange har traumer fra egen oppvekst og/eller fra opplevelser under flukten. Regjeringen er opptatt av at denne gruppen må prioriteres høyt både når de kommer til landet og i bosettingsarbeidet, når det gjelder omsorg, oppfølging, skole og aktivitetstilbud.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har et lovfestet ansvar for å gi barn under 15 år som kommer til landet og søker asyl uten foreldre eller andre med omsorgsansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere. For at Bufetat skal kunne oppfylle dette ansvaret framover må antall plasser i omsorgssentrene raskt øke. For å få dette til, foreslås det derfor å øke bevilgningen til omsorgssentrene og til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdir) oppgaver knyttet til omsorgssentrene, med totalt 1 174 mill. kroner. Ved inngangen av 2015 var det plassert 110 barn i 7 omsorgssentre. Ved utgangen av uke 43 var det plassert 473 barn i 51 statlige og private omsorgssentre.

Utviklingen i antall enslige, mindreårige asylsøkere har gått så raskt at det utfordrer den måten vi har organisert og satt krav til omsorgssentrene på. Regjeringen har derfor gjennomgått hvordan vi raskere kan øke kapasiteten i omsorgssentrene og kommet til at vi ønsker å tilføye en dispensasjonshjemmel i *Forskrift om krav til kvalitet i barneverninstitusjoner* om at det kan gjøres unntak fra kravene i forskriften i ekstraordinære situasjoner. Det er eksempelvis viktigere at barna får et godt sted å være, enn at de får enerom. I en del tilfeller ønsker heller ikke barna å sove på rom alene. Hjemmelen vil blant annet åpne for økt bruk av flermannsrom i ekstraordinære situasjoner. Det vil presiseres i dispensasjonshjemmelen at forsvarlighetskravet må tolkes i lys av den situa-

sjonen man befinner seg i. En lavere bemanning kan være forsvarlig i en ekstraordinær situasjon.

Det er i dag lite som tyder på at ankomstene av enslige, mindreårige asylsøkere i nærmeste fremtid vil avta. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil derfor også utrede lovregulering av en ny omsorgssentermodell som er tilpasset situasjonen og som kan gi grunnlag for lavere bemanning og kostnader enn dagens modell.

Det er viktig at enslige mindreårige blir bosatt raskt. Regjeringen foreslår i dette tilleggsnummeret å øke det særskilte tilskuddet med 100 000 kroner per enslige, mindreårige flyktning som blir bosatt i 2016. Regjeringen vil arbeide videre med ytterligere tiltak for å sikre bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Det er innledet et tett samarbeid mellom Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for å finne mer effektive løsninger. KS vil også spille en sentral rolle i arbeidet med å øke bosettingen for denne gruppen.

Regjeringen vil utrede hvordan kommuner som bosetter enslige mindreårige skal kunne velge mellom dagens ordning med 80 pst. refusjon av kommunale utgifter til barnevernstiltak utover den kommunale egenandelen ved barnevernstiltak, eller en stykkpris. Dette vil gi kommunene større fleksibilitet enn i dag og gi insentiver til effektiv tiltaksbruk. Regjeringen vil også vurdere tiltak for å rekruttere flere fosterfamilier blant annet for enslige, mindreårige flyktninger.

2.8 Langsiktige konsekvenser for offentlige budsjetter

Den økte tilstrømmingen av asylsøkere vil belaste offentlige budsjetter også etter 2016. Asylsøkerne skal tas i mot, innkvarteres og, for de som får oppholdstillatelse, bosettes og integreres i det norske samfunnet. Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen (BGU) anslår i sin siste rapport at det vil ankomme 30 000–50 000 asylsøkere til Norge i 2016, med et punktanslag på 33 000. UDI og politiet legger til grunn (per 20. oktober) at det i 2015 vil ankomme 30 000–40 000 asylsøkere i 2015, med 33 000 ankomster som det mest sannsynlige utfallet innenfor dette scenariet. Det understrekes at anslagene er usikre. Til sammenlikning ble det født 59 000 barn i Norge i 2014. Den anslåtte ankomsten av asylsøkere i 2015 og 2016 vil øke den norske befolkningen med om lag 1¼ pst.

Den økte tilstrømmingen av asylsøkere vil isolert sett virke ekspansivt på aktiviteten i norsk økonomi. De økte statlige utgiftene til varer og tje-

Tabell 2.3 Anslåtte kostnader per person ved asylankomster i de første årene etter ankomst. Kroner¹

	Før bosetting	Årlig i 5 år etter bosetting	Samlet over 6 år
Registrering PU	10 000		
Saksbehandling og tolkeutgifter	16 000		
Vergemål enslige mindreårige	8 000		
Asylmottak, voksne	140 000		
Omsorgssenter, enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år	1 900 000		
Mottak for enslige mindreårige over 15 år	529 000		
Integreringstilskudd mv., voksne		166 000	
Tilskudd og refusjon for enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år ²		1 329 000	
Tilskudd og refusjon for enslige, mindreårige asylsøkere over 15 år ²		683 000	
Demografikostnader kommunesektoren		67 000	
Statlige investeringer		20 000	
<i>Memo:</i>			
Kroner per voksen asylsøker	166 000	253 000	1 430 000
Kroner per enslig mindreårig asylsøker over 15 år	563 000	769 000	4 409 000
Kroner per enslig mindreårig asylsøker under 15 år	1 934 000	1 416 000	9 014 000

¹ Som en teknisk forutsetning er det lagt til grunn at asylsøkerne er ett år i mottak/omsorgssenter.

² Inkluderer integreringstilskudd, særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og refusjon av barnevernsutgifter. Ekstratilskudd ved bosetting i 2016 er ikke hensyntatt. Det er heller ikke tilskudd til grunnskoleopplæring og norskopplæring for asylsøkere i mottak.

Kilder: Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet, Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

nester må forventes å slå raskt ut i økt aktivitet. Stønader til asylsøkere vil trolig i stor grad gå til forbruk. I tillegg vil den økte tilstrømmingen av asylsøkere utløse investeringer og rehabilitering av eksisterende bygg og annen infrastruktur i både kommuner og privat sektor. Utslagene i norsk økonomi dempes av at det aller meste av de økte utgiftene dekkes inn gjennom reduserte utgifter, reduserte skattelettelser og omdispenseringer innenfor bistandsrammen.

Gjennomgangen i kapittel 4 viser at den økte tilstrømmingen av asylsøkere vil påvirke en rekke poster på statsbudsjettet for 2016. De største utgiftene knytter seg til opphold i mottak og omsorgssentre samt integreringstilskuddet til kommunene. I tillegg kan det påløpe utgifter til en rekke andre statlige tilskudd og overføringer til kommunene, blant annet tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og refusjonsordningen for barnevernsutgifter mv.

Tabell 2.3 gir en forenklet oversikt over forventede utgifter per person de første årene etter ankomst. De enkelte postene som inngår i tabellen er nærmere omtalt nedenfor.

Som det framgår av tabellen, kan utgiftene *før bosetting* anslås til 166 000 kroner per voksen person, 563 000 kroner per enslige, mindreårige asylsøker i mottak og 1 934 000 kroner per enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år i omsorgssenter. Som en beregningsteknisk forutsetning er det da lagt til grunn at denne perioden varer i ett år.

Det er lagt til grunn at kostnadene for registrering ved Politiets utlendingsenhet (PU) og saksbehandling og tolkeutgifter i UDI er like for alle. Utgiftene til enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år er flere ganger høyere enn for andre grupper. Årsaken er at kostnadene til omsorgssentrene er på 1,9 mill. kroner per plass per år. Mottakene for de enslige mindreårige over 15 år koster om lag en halv million per plass. Forutset-

Tabell 2.4 Anslåtte kostnader ved 66 000 asylankomster de første årene etter ankomst

	Mrd kroner		
	Før bosetting ¹	Årlig i 5 år etter bosetting ²	Samlet over 6 år
Registrering PU	0,7		
Saksbehandling og tolkeutgifter	1,1		
Vergemål enslige mindreårige	0,1		
Asylmottak, voksne	8,0		
Omsorgssenter, enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år	3,5		
Mottak for enslige mindreårige over 15 år	3,7		
Integreringstilskudd mv., voksne			5,6
Tilskudd og refusjon for enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år			1,4
Tilskudd og refusjon for enslige, mindreårige asylsøkere over 15 år			3,2
Demografikostnader kommunesektoren			2,6
Statlige investeringer			0,8
Sum overnevnte poster	17,0	13,6	84,9

¹ Tabellen tar utgangspunkt i totalt 66 000 asylankomster på ett tidspunkt, hvorav 10 500 er enslige, mindreårige asylsøkere. Det er lagt til grunn at om lag 3 pst. av asylsøkerne bor i omsorgssentre for enslige mindreårige under 15 år, 11 pst. bor på mottak for enslige mindreårige og resten i ordinære mottak.

² Som en beregningsteknisk forutsetning er det lagt til grunn at om lag 58 pst. av voksne asylsøkere og 68 pst. av enslige, mindreårige asylsøkere får innvilget oppholdstillatelse i Norge. Videre er det lagt til grunn om lag 3 pst. enslige, mindreårige under 15 år og 12 pst. over 15 år blant de bosatte. Øvrige forutsetninger er som i tabell 2.3.

Kilder: Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet, Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

ningen i beregningene om ett års oppholdstid i mottak er usikker.

De første årene *etter bosetting* mottar kommunene integreringstilskudd og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I tillegg kommer økte demografikostnader i kommunesektoren, samt økte statlige investeringer. Samlet kan disse utgiftene grovt anslås til om lag 250 000 kroner per voksen person per år. For enslige, mindreårige flyktninger mottar kommunene utover dette et særskilt tillegg for enslige, mindreårige samt en refusjon for barnevernutgifter. Kostnadene per år kan anslås til 1,4 mill. kroner for enslig mindreårige flyktninger under 15 år og knappe 770 000 kroner for enslige, mindreårige flyktninger over 15 år.

Endringer i befolkningens størrelse og alderssammensetning påvirker kommunenes utgifter. Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anslår derfor jevnlig merkostnadene for kommunene av demografiske endringer. Basert på aldersfordelingen for bosatte og bosettingsklare flyktninger i 2015 kan gjennomsnittskostnadene for kommunesektoren for en flyktning som har blitt bosatt, anslås til

67 000 kroner. Gjennomsnittskostnaden er noe høyere enn for befolkningen for øvrig, som anslås til 62 000 kroner, noe som må ses i sammenheng med en forholdsvis høy andel unge. En større befolkning gir et varig løft i de kommunale utgiftene, men utslaget vil variere over tid som følge av at de nyankomne blir eldre.

En større befolkning vil kreve økt kapasitet i blant annet barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester og infrastruktur. Over tid kan det være rimelig å legge til grunn at en større befolkning tilsier en tilsvarende større realkapital i offentlig forvaltning. For å bygge opp den nødvendige realkapitalen kreves betydelige investeringer. Den samlede realkapitalen i offentlig sivil forvaltning (utenom FoU) kan anslås til i underkant av 1 500 mrd. kroner. Det tilsvarer om lag 300 000 kroner per innbygger. Om lag 2/3 av den offentlige realkapitalen er i kommunesektoren. I beregningene av demografikostnadene for kommunene er det lagt til grunn at realkapitalen til de ulike kommunale tjenesteområdene økes i takt med endringene i befolkningen. Realkapitalen i statlig sivil forvaltning anslås til i underkant av 500 mrd. kroner, som tilsvarer vel 90 000 per innbyg-

ger. Nivået på offentlige investeringer er kraftig økt de siste 10–15 årene, både i staten og i kommuneforvaltningen, og er nå på et historisk sett høyt nivå. Investeringsnivået er også høyt sammenlignet med andre OECD-land, målt som andel av verdiskapingen i økonomien. Det taler for at deler av det økte investeringsbehovet bør kunne dekket innenfor dagens nivå. De siste årene har dessuten fruktbarheten i befolkningen falt og er nå den laveste siden tidlig på 2000-tallet. Investeringsbehovet knyttet til offentlige tjenester til barn er derfor avtakende. Det er beregningsteknisk i tabellen lagt til grunn 20 000 kroner per år i statlige investeringer som følge av økt befolkningen. Anslaget for offentlige investeringskostnader er nødvendigvis svært grovt, og kan være både høyere og lavere en anslått ovenfor.

Tabell 2.4 ovenfor er et stilisert eksempel på anslåtte flerårige konsekvenser for offentlige budsjetter av 66 000 asylankomster. Oppstillingen illustrerer at den anslåtte tilstrømmingen av asylsøkere vil gi vesentlige økte utgifter over offentlige budsjetter de nærmeste årene framover. Det er lagt til grunn at om lag 3 pst. av asylsøkerne bor i omsorgssentre for enslige, mindreårige under 15 år, 11 pst. bor på mottak for enslige mindreårige og resten i ordinære mottak. I beregningen antas det at om lag 58 pst. av voksne asylsøkere og 68 pst. av enslige, mindreårige asylsøkere får innvilget oppholdstillatelse i Norge. Blant de bosatte er det lagt til grunn at 3 pst. er enslige mindreårige under 15 år og 12 pst. er over 15 år. Oppstillingen i tabellen har med de viktigste postene knyttet til personer som får sin asylsøknad innvilget, men er ikke fullstendig, og anslagene er usikre. De anslåtte merutgiftene vil for eksempel avhenge av alderen på de asylsøkerne som ankommer og hvor stor andel som får opphold. Det er lagt til grunn en videreføring av satsene for statlige overføringer som er foreslått i denne proposisjonen og dagens standarder i det offentlige tjenestetilbudet.

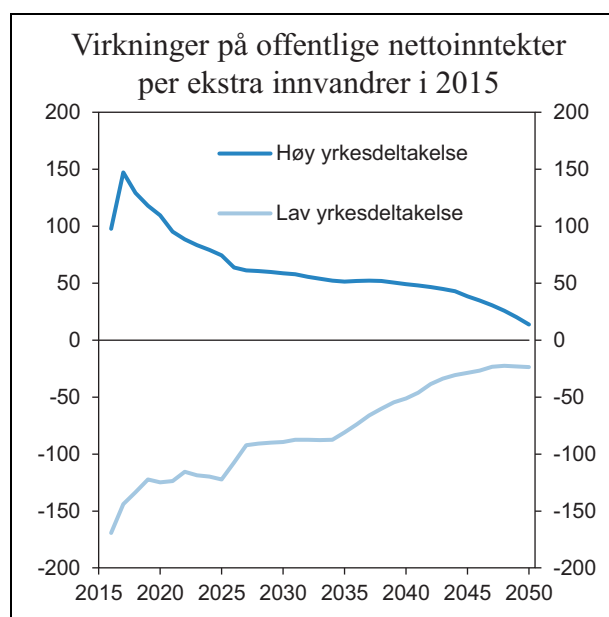
Med de forutsetningene som er lagt til grunn, anslås kostnadene til om lag 14 mrd. kroner per år etter bosetting. Til sammen tilsier dette økte offentlige utgifter på om lag 85 mrd. kroner over seks år. Usikkerheten i anslagene må understrekes. Det er kun et grovt anslag for utgiftene som vil påløpe gitt de forutsetningene som er lagt til grunn. For personer som får avslag av UDI på søknad om asyl, er det i tabellen ikke tatt hensyn til utgifter utover ett års botid i mottak. Det er heller ikke tatt hensyn til at mange av de som får oppholdstillatelse, kan ha rett til familiegjenforening, som vil kunne øke utgiftene over tid. Samtidig må

en regne med at også offentlige inntekter vil øke etter hvert som de bosatte asylsøkerne deltar i arbeidsmarkedet. I beregningene i tabell 2.4 er det ikke tatt hensyn til at flere innbyggere medfører økte skatter og avgifter.

Kostnader på lengre sikt

Beregningene omtalt ovenfor omfatter bare offentlige utgifter de første seks årene. På sikt er tilknytningen til arbeidsmarkedet avgjørende for det offentliges nettokostnader ved innvandring. I gjennomsnitt har innvandrere fra lavinntektsland hatt betydelig lavere sysselsetting enn resten av befolkningen, mens innvandrere fra vestlige land har hatt høyere sysselsetting. Beregninger fra Statistisk sentralbyrå illustrerer at det er betydelige nettokostnader i flere tiår fremover knyttet til innvandrere med lav sysselsetting og dermed høyere mottak av stønader, se figur 2.1. Det illustrerer hvor viktig det er at innvandrerne som kommer, raskest mulig vinner innpass i arbeidsmarkedet. I figuren er det sett bort fra investeringskostnadene nevnt over.

For begge gruppene av innvandrere avtar utslaget etter hvert. Det må ses i sammenheng med at etterkommerne etter innvandrerne gradvis betyr mer for resultatet, og at det i beregningene fra Statistisk sentralbyrå er antatt at etterkommerne vil ha samme tilknytning til arbeids-

Figur 2.1 Virkninger på offentlige nettoinntekter per ekstra innvandrer i 2015¹. 1 000 2015-kroner

¹ Utenom offentlige investeringskostnader.

markedet som befolkningen for øvrig. Med de forutsetningene Statistisk sentralbyrå legger til grunn, vil økt innvandring ha begrenset betydning for bærekraften i offentlige finanser på lang sikt.

Regjeringen vil oppnevne et utvalg for å vurdere langsiktige konsekvenser for det norske samfunnet i en situasjon med høy tilstrømming av flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Konsekvenser av økt immigrasjon vil også stå sentralt i Perspektivmeldingen som vil bli lagt fram tidlig i 2017.

2.9 Øvrige tiltak

Utvalg for å vurdere utlendingsloven

Regjeringen vil nedsette et utvalg for å vurdere sentrale sider ved norsk regelverk og praksis sammenlignet med regelverk og praksis i andre land og Norges internasjonale forpliktelser. Utvalget skal gjennomgå regelverket og vurdere hvilke endringer som bør foretas for å få en lov tilpasset nye forhold. Det vil ikke bli lagt opp til at utvalget skal vurdere de tiltakene som det er signalisert ovenfor at Regjeringen vil utrede.

3 Endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016

3.1 Innledning

Som en del av inndekningen foreslår Regjeringen å øke skatteinntektene med om lag 2,2 mrd. kroner påløpt og om lag 1,8 mrd. kroner bokført i forhold til skatteopplegget i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*. I hovedsak gjelder det justering av lettelser i personskattene. Regjeringen foreslår å øke de fire satsene i trinnskatten med 0,1 prosentenheter og å opprettholde formuesskattesatsen på 0,85 pst. Regjeringen legger stor vekt på å opprettholde reduksjonen i skattesatsen på alminnelig inntekt til 25 pst. og fastholder ambisjonsnivået i skattereformen. Det er nødvendig for å fremme arbeid, aktivitet og omstilling i en krevende omstillingsperiode for norsk økonomi.

I tillegg vil skatteinntektene midlertidig bli noe høyere i 2016 som følge av at dom i EFTA-domstolen nødvendiggjør suspensjon av en særregel i ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift, samt at det ikke kan innføres fritak for merverdiavgift for elektroniske nyhetstjenester så tidlig som forutsatt i 2016.

Med forslagene til inndekning opprettholdes en god fordelingsprofil av skatteopplegget, jf.

omtale under punkt 3.1.2. Om lag 85 pst. av skattyterne får lavere eller om lag uendret skatt. Om lag 1,2 pst. av skattyterne får en skjerpelse over 4 000 kroner. Disse har en gjennomsnittlig inntekt på om lag 1,7 mill. kroner.

3.1.1 Provenyvirkninger av justert forslag til skatte- og avgiftsendringer

Tabell 3.1 gir en oversikt over provenyvirkningene av endringene i skatte- og avgiftsopplegget som følge av regjeringens justerte forslag. Provenyvirkningene er beregnet i forhold til regjeringens forslag til skatte- og avgiftsopplegg 2016 i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*.

Tabell 3.2 gir en samlet oversikt over provenyvirkningene av regjeringens forslag til skatte- og avgiftsendringer i 2016 inkludert justerte forslag. Provenyvirkningene er beregnet i forhold til referansesystemet for 2016. Det vises til Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*, punkt 1.4, for en nærmere beskrivelse av referansesystemet.

Tabell 3.1 Anslåtte provenyvirkninger av endringer i skatte- og avgiftsopplegget 2016. Negative tall betyr lettelser. Anslagene er regnet i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 LS (2015–2016). Mill. kroner

	Påløpt	Bokført
<i>Forslag i Prop. 1 LS (2015–2016)</i>	-9 095	-3 060
<i>Forslag til endringer i skatte- og avgiftsopplegget 2016</i>	2 215	1 756
Øke trinnskatten med 0,1 prosentenheter ¹	1 130	900
Reversere satsreduksjon i formuesskatten	730	550
Suspendere særregel i differensiert arbeidsgiveravgift	300	250
Innføre fritak for merverdiavgift for e-nyheter fra 1. mars	60	60
Anslagsendring for samspillsvirkning	-5	-4
<i>Samlede nye skatte- og avgiftsendringer i 2016</i>	-6 880	-1 304

¹ Inkluderer justering av skattefradraget for pensjonister.

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 3.2 Anslåtte provenyvirkninger av skatte- og avgiftsopplegget for 2016 med endringer. Negative tall betyr lettelser. Anslagene er regnet i forhold til referansesystemet for 2016. Mill. kroner

	Påløpt	Bokført
<i>Skatt på inntekt</i>	-8 265	-2 230
Redusere skattesatsen på alminnelig inntekt til 25 pst., med justering i skatt på utbytte ^{1,2}	-26 760	-17 090
Uendret samlet marginalsatt for petroleumsselskap ³	–	–
Uendret samlet marginalsatt for vannkraftverk ⁴	-85	0
Innføre trinnskatt på personinntekt ⁵	18 580	14 860
<i>Formuesskatt: Øke bunnfradraget til 1,4 mill. kroner og øke ligningsverdiene av sekundærboliger og næringseiendom til 80 pst.</i>	-390	-310
<i>Personskatt for øvrig</i>	1 105	887
Skatlegge lån fra selskap til personlig aksjonær som utbytte	600	480
Stramme inn unntaket for ekstrabeskatning av renteinntekter fra mengdegjeldsbrev	0	0
Forbedre fordelsbeskatningen av yrkesbiler	-5	-4
Oppheve fradragretten for ulegitimerte småutgifter	70	55
Øke bunnbeløpet i reisefradraget til 22 000 kroner	475	380
Øke samlet beløpsgrense BSU til 300 000 kroner	-140	-110
Lønnsjustere personfradraget ⁶	-65	-50
Videreføre andre satser og beløpsgrenser nominelt mv.	170	136
Innføre skatteordning for enøk-investeringer ⁷	0	0
<i>Næringsbeskatning for øvrig</i>	415	185
Stramme inn rentebegrensingsregelen	240	0
Suspendere særregel i differensiert arbeidsgiveravgift	300	250
Utvide Skattefunn	-60	0
Avskjære bruk av fritaksmetoden	0	0
Endre reglene for beskatning av verdipapirfond	–	–
Øke innslagspunktet i naturressursskatten ⁸	0	0
Endre landbruksbeskatningen	-65	-65
<i>Merverdiavgift</i>	360	270
Øke den lave merverdiavgiftssatsen fra 8 til 10 pst. ⁹	650	500
Innføre fritak for merverdiavgift for e-nyheter fra 1. mars	-290	-230
<i>Andre avgiftsforslag</i>	4	3
Redusere el-avgiftssatsen for store datasentre og skip i næringsvirksomhet	-22	-17
Innføre veibruksavgift på gass ¹⁰	20	10
Endre avgiften på klimagassene HFK og PFK	60	55

Tabell 3.2 fortsetter

	Påløpt	Bokført
Redusere drikkevareavgift på saft	-25	-20
Innføre fritak for dokumentavgift og omregistreringsavgift ved skattefrie omorganiseringer	-40	-35
Oppjustere reduserte minstesatser pga. lav kronekurs ¹¹	11	10
<i>Sektoravgifter og overprisede gebyrer</i>	<i>-109</i>	<i>-109</i>
Redusere gebyrer til Brønnøysundregistrene	-81	-78
Redusere sektoravgifter Kystverket	-90	-86
Øke legemiddelkontrollavgiften	14	11
Øke sektoravgift Petroleumstilsynet	5	5
Øke fiskeriforskningsavgiften	25	22
Øke rettsgebyret	18	17
<i>Samlede nye skatte- og avgiftsendringer i 2016</i>	<i>-6 880</i>	<i>-1 304</i>
Virkning av vedtak ifm. Nasjonalbudsjettet 2015	200	-937
Virkning av vedtak ifm. Revidert nasjonalbudsjett 2015	139	231
<i>Samlede skatte- og avgiftsendringer</i>	<i>-6 541</i>	<i>-2 010</i>

¹ Den effektive skattesatsen på utbytte er økt til om lag 29 pst. (oppjusteres med 1,15).

² Skattesatsen på alminnelig inntekt for Nord-Troms og Finnmark reduseres til 21,5 pst.

³ Særskatten for petroleum økes med to prosentenheter når satsen på alminnelig inntekt reduseres fra 27 til 25 pst. Netto årlig provenyutap anslås til 630 mill. kroner påløpt i 2016. Overføringen til Statens pensjonsfond utland reduseres tilsvarende.

⁴ Grunnrenteskatten for vannkraftverk økes med to prosentenheter når satsen på alminnelig inntekt reduseres fra 27 til 25 pst.

⁵ Inkluderer nedjustering av skattefradraget for pensjonister slik at dagens innslagspunkt for skatt for pensjonister opprettholdes.

⁶ Lønnsjustering gir et provenyutap da det innebærer en overkompensasjon sammenlignet med referansesystemet.

⁷ Provenyet ved fradragordningen inngår som en del av den samlede rammen for utgifts- og skatteordningen (250 mill. kroner).

⁸ Grensen heves til 10 MVA på linje med nedre grense i grunnrenteskatten fra inntektsåret 2015. Det vil isolert sett gi skatteøkning for staten på 20 mill. kroner bokført i 2016 og redusert naturressursskatt for kommuner og fylkeskommuner. Kommunene kompenseres med andre skatteinntekter. Samlet kommer både kommuner og staten uendret ut.

⁹ Inkluderer kompensasjoner på utgiftssiden i henhold til inngåtte offentlige avtaler om kjøp av persontransporttjenester som tog-, buss-, fly- og ferjeruter samt regelstyrte kompensasjonsordninger for kommunesektoren og statsforvaltningen.

¹⁰ Inkluderer kompensasjoner på utgiftssiden på 90 mill. kroner i henhold til inngåtte avtaler om offentlig kjøp av persontransporttjenester.

¹¹ Avgift på elektrisk kraft økes med om lag 4 mill. kroner påløpt og om lag 3 mill. kroner bokført, grunnavgift på mineralolje mv. med om lag 0,2 mill. kroner og CO₂-avgift på naturgass med om lag 7 mill. kroner påløpt og bokført i 2016.

Kilde: Finansdepartementet.

3.1.2 Fordelingsprofilen på justert skatteopplegg

Endringene i trinnskatten og i formuesskatten har betydning for de beregnede fordelingsvirkningene av forslaget til skatteopplegg for 2016. Beregningene i dette avsnittet viser virkningene av forslaget til skatteopplegg presentert i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016* og forslagene til justeringer i trinnskatten og formuesskatten samlet. Beregningene inkluderer alle skatteendringer som det er mulig å regne på i LOTTE-Skatt, herunder endringer i satser og

grenser i inntektsbeskatningen av personer og endringer i formuesskatten. Beregningene omfatter en netto lettelse på om lag 2,6 mrd. kroner påløpt, av netto 6,9 mrd. kroner i samlede lettelser. Redusert skatt på alminnelig inntekt for selskap og avgiftsendringer inngår ikke. I tillegg viser beregningene kun virkninger på kort sikt. Virkninger over tid ved bedre insentiver til arbeid, investering og sparing er ikke tatt hensyn til. Det vises til Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*, punkt 1.5, for en nærmere beskrivelse av hvilke endringer som inngår.

Beregningene på LOTTE-Skatt av virkninger på kort sikt viser at alle innteksgrupper unntatt de med bruttoinntekt over 2 mill. kroner, får skattelettelse, jf. tabell 3.3. Om lag 60 pst. av lettelsene går til personer med bruttoinntekt mellom 350 000 og 750 000 kroner.

Figur 3.1 viser beregnet økt nettoinntekt i 2016 som andel av (ekvivalent) bruttoinntekt for ulike inntektsdesiler som følge av endringer i personskattene. Desil 1 er de 10 pst. med lavest inntekt blant alle personer, mens desil 10 er de 10 pst. med høyest inntekt. Figuren skiller mellom lettelse i inntektsskatten og i formuesskatten.

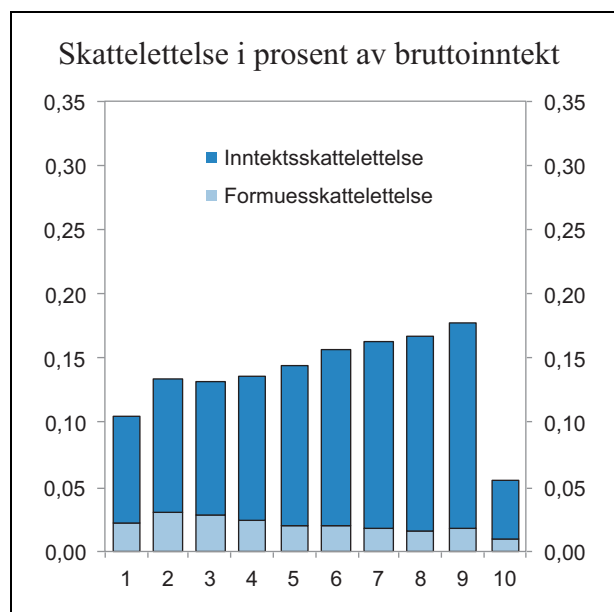
De 10 pst. med lavest inntekt får en lettelse på om lag 0,1 pst. av inntekten. Denne gruppen betaler i utgangspunktet lite skatt. De 10 pst. med høyest inntekt får en lettelse på om lag 0,05 pst. av inntekten. Som andel av inntekten varierer skattelettelsen for de øvrige gruppene mellom 0,13 pst. (desil 2 og 3) og 0,18 pst. (desil 9). Hoveddelen av lettelsen for alle desilene kommer i inntektsskatten.

Tabell 3.3 viser anslåtte fordelingsvirkninger av de samlede skatteendringene av det justerte skatteopplegget for alle personer 17 år og eldre. Samlet sett gir forslagene i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016* og endringene i denne proposisjonen redusert skatt i gjennomsnitt for alle grupper med under 2 mill. kroner i bruttoinntekt. Skattelettelsen som andel av bruttoinntekten er mellom 0,1 og 0,2 pst. for de fleste grupper. Gjennomsnittlig skjerpelse for de med bruttoinntekt over 2 mill. kroner er om lag 0,3 pst. av bruttoinntekten. I absolutt verdi stiger gjennomsnittlig lettelse med inntekten til og med de med bruttoinntekt mellom 1 og 2 mill. kroner.

Virkingen for den enkelte skattyter vil avhenge av sammensetningen av inntekter og fradrag. Personer med bruttoinntekt over 2 mill. kroner vil i gjennomsnitt få netto skjerpelse på om lag 9 300 kroner. Innstramningen skyldes hovedsakelig forslaget om å øke skatten på utbytte. Denne gruppen vil også få økt formuesskatt i gjennomsnitt fordi økt verdsettelse av sekundærbolig og næringseiendom slår kraftigere ut enn økningen i bunnfradraget.

I gjennomsnitt for alle reduseres skatten med om lag 600 kroner, hvorav redusert formuesskatt utgjør om lag 100 kroner. Gjennomsnittlig lettelse utgjør om lag 0,1 pst. av gjennomsnittlig bruttoinntekt.

Selvstendig næringsdrivende kommer som gruppe godt ut av skatteendringene. For personer som har hovedinntekten fra selvstendig næringsvirksomhet, utgjør samlede lettelse om lag 270

Figur 3.1 Skattelettelse med regjeringens forslag i prosent av bruttoinntekten fordelt på ulike innteksgrupper (desiler) etter ekvivalent¹ bruttoinntekt. Sammenlignet med referansesystemet for 2016. Prosent

¹ Beregningen i figuren følger standard metode for fordelingsanalyser ved at alle personer, både de med og uten inntekt (inkludert barn), får tildelt en andel av samlet husholdningsinntekt. Denne inntekten justeres noe for å ta hensyn til at det er stordriftsfordeler ved at flere bor sammen. Det innebærer at den enkelte i en flerpersonshusholdning tilordnes en høyere inntekt enn husholdningens faktiske inntekt per person. Denne forhøyde inntekten anses som «ekvivalent» med inntekten til en enslig person (selv om faktisk inntekt er lavere).

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

mill. kroner. Dette innebærer en gjennomsnittlig lettelse på om lag 2 400 kroner, hvorav 100 kroner kan tilskrives formuesskatten.

Lønnstakere (de med lønn som hovedinntekt) får også en skattelettelse med det justerte forslaget til skatteopplegg for 2016. De foreslåtte endringene som kan beregnes i LOTTE-Skatt, gir en samlet lettelse for denne gruppen på om lag 1,5 mrd. kroner. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig skattelettelse på 700 kroner per lønnstaker, herav om lag 100 kroner i redusert formuesskatt.

Alderspensionister får samlet sett en skattelettelse på om lag 410 mill. kroner. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig skattelettelse på om lag 500 kroner, herav 300 kroner i lavere formuesskatt. Tabell 3.4 viser gjennomsnittlig skattelettelse for AFP- og alderspensionister etter størrelsen på bruttoinntekten. I tillegg vil regjeringens forslag om en reduksjon i avkortingen med 5 pst. av grunnpensjonen for gifte/samboende fra 1. sep-

Tabell 3.3 Anslåtte fordelingsvirkninger av samlede endringer i personbeskatningen for alle personer som er 17 år eller eldre. Negative tall betyr lettelser. Anslagene er regnet i forhold til referansesystemet for 2016. Kroner

Bruttoinntekt	Antall	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet. Prosent	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt	Endring i pst. av bruttoinntekten	Herav: Gjennomsnittlig endring i formuesskatt
0 – 150 000 kr	565 200	5,3	3 400	0	0,0	0
150 000 – 200 000 kr	254 400	6,9	12 200	-400	-0,2	-100
200 000 – 250 000 kr	323 900	11,0	24 700	-500	-0,2	-100
250 000 – 300 000 kr	352 600	15,8	43 400	-600	-0,2	-100
300 000 – 350 000 kr	363 800	18,8	61 000	-700	-0,2	-100
350 000 – 400 000 kr	353 100	21,1	79 000	-700	-0,2	-100
400 000 – 450 000 kr	346 700	22,6	96 100	-700	-0,2	-100
450 000 – 500 000 kr	318 300	23,8	113 100	-800	-0,2	-100
500 000 – 600 000 kr	491 900	25,1	137 100	-800	-0,2	-100
600 000 – 750 000 kr	383 800	27,7	184 000	-1 000	-0,2	-100
750 000 kr – 1 mill. kr	256 300	30,9	263 600	-1 300	-0,1	-100
1 mill. kr – 2 mill. kr	180 200	35,0	450 900	-1 500	-0,1	-100
2 mill. kr og over	30 500	37,4	1 336 800	9 300	0,3	400
I alt	4 220 600	25,2	112 600	-600	-0,1	-100

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå (LOTTE-Skatt).

Tabell 3.4 Anslåtte fordelingsvirkninger for alderspensjonister (personer med rett til skattefradrag for pensjonister). Negative tall betyr lettelser. Anslagene er regnet i forhold til referansesystemet for 2016. Kroner

Bruttoinntekt	Antall	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet. Prosent	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt	Endring i pst. av bruttoinntekten	Herav: Gjennomsnittlig endring i formuesskatt
0 – 150 000 kr	36 800	0,5	600	-100	0,0	-100
150 000 – 200 000 kr	115 500	0,8	1 500	-100	-0,1	-100
200 000 – 250 000 kr	138 100	5,8	12 900	-200	-0,1	-200
250 000 – 300 000 kr	127 300	12,1	33 400	-300	-0,1	-200
300 000 – 350 000 kr	115 300	16,2	52 600	-400	-0,1	-300
350 000 – 400 000 kr	88 800	19,0	71 100	-500	-0,1	-400
400 000 – 450 000 kr	60 100	21,1	89 300	-700	-0,2	-400
450 000 – 500 000 kr	41 400	22,9	108 600	-900	-0,2	-500
500 000 – 600 000 kr	50 300	24,5	133 400	-1 200	-0,2	-500
600 000 – 750 000 kr	42 900	26,8	178 600	-1 400	-0,2	-400
750 000 kr – 1 mill. kr	32 400	29,6	252 300	-1 500	-0,2	-400
1 mill. kr – 2 mill. kr	22 600	33,9	436 500	-1 600	-0,1	-300
2 mill. kr og over	4 400	34,7	1 287 800	10 100	0,3	1 000
I alt	875 900	19,8	76 000	-500	-0,1	-300

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå (LOTTE-Skatt).

Tabell 3.5 Trinnskatt på personinntekt som erstatter dagens toppskatt med regjeringens justerte forslag

Trinn	Personinntekt (kroner) ¹	Ny trinnskatt (prosent)	Samlet skattesats på lønn (ekskl. arbeidsgiveravgift) med ny trinnskatt (prosent)	Samlet skattesats på lønn (ekskl. arbeidsgiveravgift) med dagens regler (prosent)	Endring i skattesats på lønn (ekskl. arbeidsgiveravgift) (prosentenheter)
–	Under 158 800	0	22,5	23,6	-1,1
Trinn 1	158 800–224 900	0,9	23,4/34,1 ²	23,6/35,2 ³	-0,2/-1,1
Trinn 2	224 900–565 400	1,7	34,9	35,2	-0,3
Trinn 3	565 400–909 500	10,7 ⁴	43,9	44,2	-0,3
Trinn 4	909 500 og over	13,7	46,9	47,2	-0,3

¹ Grensene gjelder også beregnet personinntekt fra næring og personinntekt fra trygd og pensjon. Det forutsettes at skattyter betaler skatt på alminnelig inntekt.

² 23,4 pst. for lønn under om lag 212 700 kroner (overgang fra sats til øvre grense i minstefradraget).

³ 23,6 pst. for lønn under om lag 212 700 kroner (overgang fra sats til øvre grense i minstefradraget).

⁴ 8,7 pst. i Nord-Troms og Finnmark.

Kilde: Finansdepartementet.

tember 2016 gi en økning i bruttoinntekten per person på om lag 1 550 kroner i 2016. Helårsvirkningen er om lag 4 600 kroner.

Beregningene ovenfor viser hvordan skatteendringene slår ut i gjennomsnitt for ulike inntektsgrupper. Beregningene på individnivå viser at om lag 85 pst. av skattyterne får lettelser eller om lag uendret skatt, mens om lag 15 pst. av skattyterne får en skatteøkning. Andelen personer som får skatteskjerpelse, stiger med bruttoinntekten, hovedsakelig som følge av økt skatt på utbytte. I de laveste inntektsgruppene får en stor andel av personene om lag uendret skatt. Det må ses i sammenheng med at disse betaler relativt lite skatt. Samlet anslås det at om lag 3 pst. av skattyterne får en skatteøkning på mer enn 2 000 kroner. Disse har i gjennomsnitt en bruttoinntekt på over 1 mill. kroner og får en gjennomsnittlig skatteskjerpelse på vel 9 000 kroner. Om lag 1,2 pst. av skattyterne får en skjerpelse på mer enn 4 000 kroner. Disse har en gjennomsnittlig inntekt på om lag 1,7 mill. kroner og får en gjennomsnittlig skjerpelse på om lag 18 000 kroner.

3.2 Endring i trinnskatten og skattefradraget for pensjonister

Regjeringen foreslår å øke satsene i trinnskatten med 0,1 prosentenheter til henholdsvis 0,9 pst. i trinn 1, 1,7 pst. i trinn 2, 10,7 pst. i trinn 3 (8,7 pst. i Finnmark og Nord-Troms) og 13,7 pst. i trinn 4. Forslaget vil isolert sett øke provenyet med om

lag 1 130 mill. kroner påløpt og 900 mill. kroner bokført sammenlignet med regjeringens forslag i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*. Provenyet øker med om lag 18,6 mrd. kroner påløpt og 14,9 mrd. kroner bokført i 2016 sammenlignet med referansealternativet for 2016.

Regjeringen foreslår i skattemeldingen at satsene i trinnskatten settes slik at skattesatsene reduseres med 0,8 prosentenheter for de fleste etter reformperioden 2016–2018. Med regjeringens justerte forslag vil reduksjonen være 0,3 prosentenheter i 2016, jf. tabell 3.5. Regjeringens justerte forslag er derfor fremdeles godt i tråd med ambisjonene i skattemeldingen.

Departementet viser til forslag til endring av forslag til Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2016 § 3–1.

Med økt sats i trinn 1 i trinnskatten vil skatten beregnet etter ordinære skatteregler økes for pensjonister med minste pensjonsnivå sammenlignet med regjeringens opprinnelige forslag. Skattefradraget bør da tilpasses slik at intensjonen bak skattefradraget fortsatt ivaretas. Gitt regjeringens forslag om å redusere skattesatsen på alminnelig inntekt for personer til 25 pst. og å innføre ny trinnskatt med justert sats, foreslås det at maksimalt skattefradrag for pensjonister økes fra 29 980 kroner i regjeringens opprinnelige forslag til 30 010 kroner. Grensen for å betale inntektsskatt for de som kun har pensjonsinntekt, opprettholdes dermed på om lag dagens nivå. Departementet viser til forslag til endring av forslag til Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2016 § 6–5.

3.3 Endring i formuesskatten

Regjeringen foreslår å reversere forslaget i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016* om å redusere formuesskattesatsen fra 0,85 pst. til 0,8 pst. Forslagene om å øke bunnfradraget fra 1,2 mill. kroner til 1,4 mill. kroner per skattyter samt å øke ligningsverdiandelene for sekundærbolig og næringseiendom fra 70 til 80 pst. av beregnet markedsverdi endres ikke. Å opprettholde formuesskattesatsen på 0,85 pst. vil redusere lettelsen i formuesskatten med om lag 730 mill. kroner påløpt og 550 mill. kroner bokført sammenlignet med regjeringens forslag i Prop. 1 LS (2015–2016). Lettelsen i formuesskatten blir dermed om lag 390 mill. kroner påløpt og 310 mill. kroner bokført i 2016 sammenlignet med referansealternativet for 2016.

Departementet viser til forslag til endringer av forslag til Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2016 §§ 2–1 og 2–2.

3.4 Innføring av merverdiavgiftsfritak for elektroniske nyhetstjenester

I Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016* ble det foreslått å innføre fritak for merverdiavgift (nullsats) for elektroniske nyhetstjenester. Det ble lagt til grunn at fritaket må notifiseres til EFTAs overvåkingsorgan (ESA). Fordi det ikke er klart om og når fritaket kan tre i kraft ble det foreslått at det trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det ble budsjettert med innføring 1. januar 2016. Provenytapet av å innføre fritaket var da anslått til om lag 350 mill. kroner påløpt og 290 mill. kroner bokført i 2016.

Finansdepartementet i samråd med berørte departementer er nå i sluttfasen med å utarbeide notifikasjon til ESA. Endelig notifikasjon er foreløpig ikke sendt, men det har vært omfattende dialog med ESA. Før fritaket kan iverksettes må utkast til forskrift med nærmere avgrensninger av fritaket mv. på høring med minst seks ukers høringsfrist. Forslaget i høringsnotatet vil avhenge av ESAs tilbakemelding. Arbeidet med disse prosessene innebærer at fritaket trolig ikke kan innføres fra 1. januar 2016 og at et mer realistisk iverksettingstidspunkt er 1. mars 2016.

På denne bakgrunn legges det til grunn at innføring av merverdiavgiftsfritak for elektroniske nyhetstjenester tidligst kan skje 1. mars 2016. Fritaket er foreslått å tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og det er derfor ikke behov for ytterligere lovendring.

Endringen vil gi et økt proveny i 2016 på 60 mill. kroner påløpt og bokført sammenlignet med regjeringens budsjettforslag i Prop. 1 LS.

3.5 Midlertidig endring av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift for ambulerende virksomhet

3.5.1 Innledning og sammendrag

EFTA-domstolen opphevet ved dom 23. september 2015 deler av EFTAs overvåkingsorgan ESAs vedtak 18. juni 2014 om å godkjenne ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift for perioden 1. juli 2014 til 31. desember 2020. Opphevelsen gjelder en særregel om arbeidsgiveravgiftssats for ambulerende virksomheter.

Som en konsekvens av dommen må ESA nå gjennomføre nye undersøkelser av den delen av ordningen som ikke lenger er godkjent. Norge er forpliktet til å suspendere støtten etter denne delen av ordningen mens undersøkelsene pågår, og støtten kan tidligst gjeninnføres når endelig vedtak om godkjenning foreligger.

ESA har i brev av 15. oktober 2015 bedt norske myndigheter om informasjon til bruk i deres undersøkelser. Etter ESAs syn gjelder opphevelsen den delen av særregelen som på visse vilkår gir ambulerende virksomhet rett til å bruke lavere avgiftssats enn satsen i sonen virksomheten er registrert («unntaksregelen»).

Det følger av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen at støtten etter denne unntaksregelen (adgangen til å benytte lavere sats enn det som følger av hovedregelen) må stanses så raskt som mulig. Dette kan gjøres med virkning fra og med 1. januar 2016, ved å endre § 1 fjerde ledd første punktum i forslaget til stortingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2016 som ble lagt fram i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*.

Unntaksregelen som tillater lavere sats enn i registreringssonen gjelder også ved arbeidsutleie, jf. § 1 fjerde ledd annet punktum. Etter departementets vurdering er arbeidsutleie en form for ambulerende virksomhet. Det er derfor ikke behov for en egen bestemmelse om dette. Punktet er derfor overflødig og foreslås fjernet.

ESA viser i ovennevnte brev til at saksøker har reist tvil om ESAs tolkning av dommen og hvilke deler av reglene om ambulerende virksomhet som rammes av opphevelsen. Tvilen er reist for den del av særregelen som pålegger foretak registrert i soner med redusert sats å anvende den høyere satsen som gjelder i sonen hvor arbeidet

utføres («omgåelsesregelen»). ESA har lagt til grunn at denne omgåelsesregelen ikke rammes av opphevelsen, men har varslet at de vil be EFTA-domstolen om en fortolkning av dommen som kan avklare dette spørsmålet. Etter departementets vurdering er omgåelsesregelen nødvendig for å motvirke uheldige tilpasninger, som kan føre til at det tildeles støtte i strid med EØS-avtalen. For det tilfellet at domstolen skulle komme til at dommen også rammer denne omgåelsesregelen foreslår regjeringen at Stortinget gir Kongen myndighet til å gi forskrift om endringer i særreglene for ambulerende virksomhet. På denne måten kan det raskt gjøres endringer som begrenser risikoen for tvil om hvorvidt ordningen for øvrig er forenlig med EØS-avtalen. I ytterste konsekvens kan det bli nødvendig å suspendere adgangen for foretak med ambulerende virksomhet til å benytte redusert avgiftssats uansett hvor virksomheten utøves og uansett hvor foretaket er registrert.

Det antas at ESAs endelige vedtak i saken ikke vil foreligge før tidligst høsten 2016, og at støtten derfor bør suspenderes for hele 2016. På svært usikkert grunnlag anslås det at provenyvirkingen av suspensjonen av regelen om lavere arbeidsgiveravgiftssats for arbeidsutleie og ambulerende virksomhet kan utgjøre i størrelsesorden 300 mill. kroner påløpt og 250 mill. kroner bokført i 2016.

Det vises til forslag til endring av forslag til stortingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2016 § 1 fjerde ledd og forslag til § 1 nytt sjette ledd. Forslaget får virkning for inntektsåret 2016.

3.5.2 Bakgrunn

Ordningen med geografisk differensiert arbeidsgiveravgift er et regionalpolitisk virkemiddel for å bidra til å motvirke eller redusere befolkningsnedgang i tynt befolkede områder. Ordningen, som omfatter arbeidsgivere med økonomisk aktivitet i de fleste sektorer, innebærer at arbeidsgivere med virksomhet i de tynt befolkede områdene i Norge betaler arbeidsgiveravgift med lavere sats enn den generelle satsen som gjelder i sentrale strøk og for foretak i sektorer som ikke omfattes av ordningen.

Arbeidsgivere betaler arbeidsgiveravgift med satser som er geografisk differensierte. Landet er delt inn i geografiske soner, der avgiftssatsen i de ulike sonene varierer mellom 14,1 pst. og 0 pst. Den generelle satsen er 14,1 pst. I de tynt befolkede sonene varierer satsen mellom 10,6 pst. og 0 pst.

Beregningsgrunnlaget er lønnskostnadene i foretaket. I utgangspunktet er det foretakets registreringssted som er avgjørende for hvilken sats det skal betales avgift med. For ambulerende virksomhet (bygg/anlegg, transport og arbeidsutleie mv.) gjelder imidlertid særregler. Dersom hoveddelen av en arbeidstakers arbeid utføres i en sone med en annen sats, er det denne andre sonens sats som skal benyttes på lønnskostnadene knyttet til dette arbeidet.

Adgangen til å betale arbeidsgiveravgift med redusert sats eller 0-sats innebærer statsstøtte for foretak som driver økonomisk aktivitet. Etter EØS-avtalen kan slik støtte bare tildeles dersom den på forhånd er godkjent av ESA. Ordningen ble notifisert til ESA og godkjent ved vedtak 225/14/COL av 18. juni 2014 for perioden 1. juli 2014 til 31. desember 2020 etter ESAs retningslinjer for regional statsstøtte.

I desember 2014 ble ESA stevnet for EFTA-domstolen av et foretak lokalisert i Finnmark, som krevde at ESAs godkjenningsvedtak skulle oppheves. Grunnlaget for kravet var at foretaket mente at ESA ikke hadde fulgt korrekte prosedyrer ved vurderingen av særregelen som innebærer at foretak som er registrert utenfor virkeområdet for differensiert arbeidsgiveravgift på visse vilkår kan benytte redusert avgiftssats for ansatte som er leiet ut til foretak innenfor virkeområdet.

I dom av 23. september 2015 slo EFTA-domstolen fast at ESAs undersøkelser av særregelen ikke hadde vært tilstrekkelige. Foretaket fikk likevel ikke medhold i at godkjenningen for hele ordningen måtte oppheves. Saksøker ble i stedet gitt delvis medhold ved at domstolen opphevet den del av vedtaket som gjelder godkjenning av særregelen om avgiftssats for ambulerende virksomhet.

Domstolen presiserte at den ikke har tatt stilling til om særregelen er forenlig med EØS-avtalen, og derved heller ikke lovligheten av støtten tildelt etter bestemmelsen.

ESA informerte i brev av 15. oktober 2015 norske myndigheter om dommen, og at ESA som en konsekvens av denne ville iverksette nye undersøkelser av den delen av ordningen som ikke lenger er godkjent. ESA gjorde også oppmerksom på at fraværet av godkjenning innebærer en plikt for norske myndigheter til å suspendere tildeling av støtte etter denne delen av ordningen mens undersøkelsene pågår. Norske myndigheter ble samtidig bedt om ytterligere informasjon om den aktuelle delen av ordningen.

ESA skriver i brevet at EFTA-domstolen identifiserte en hovedregel for ordningen og et unntak.

Hovedregelen beskrives å innebære at et foretak som er registrert i virkeområdet for ordningen automatisk kan benytte redusert arbeidsgiveravgiftssats. Unntaket fra denne hovedregelen beskrives slik at ordningen også gjelder for foretak som er registrert utenfor virkeområdet hvis de leier ut eller utplasserer ansatte innenfor virkeområdet («unntaksregel»).

ESA viser til at dommens slutning opphevet godkjenningsvedtaket «i den grad det avsluttet den innledende undersøkelsen av § 1 fjerde ledd i Stortingets vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2014». (Departementets oversettelse.)

ESA slår fast at unntaksregelen fremgår av denne bestemmelsen, og at det er klart at opphevelsen gjelder denne.

ESA viser videre til at bestemmelsen i stortingsvedtaket § 1 fjerde ledd også omfatter en «omgåelsesregel» som er utformet for å hindre at foretak krever støtte under ordningen bare ved å registrere virksomheten innenfor virkeområdet, mens de leier ut eller utplasserer ansatte utenfor virkeområdet. Uten denne omgåelsesregelen ville resultatet kunne bli at det ble gitt mer støtte.

På bakgrunn av ovennevnte, og flere prosessuelle hensyn, uttrykker ESA sterk tvil om domstolen kan ha ment at opphevelsen også skal ramme omgåelsesregelen, selv om den for så vidt er inkludert i bestemmelsen domstolen viser til i sin slutning. ESA bemerker imidlertid at motparten i rettssaken har gjort det kjent at de er uenige i ESAs syn på dette. For å sikre forutsigbarhet om spørsmålet, varslet ESA at de ville be EFTA-domstolen om en fortolkning av dommen.

3.5.3 Departementets vurderinger og forslag

Som det framgår av punktet ovenfor er deler av ESAs godkjenningsvedtak opphevet, og det innebærer at norske myndigheter er forpliktet etter EØS-avtalen til å suspendere støtten etter den del av ordningen som nå mangler godkjenning og skal undergis nye undersøkelser fra ESAs side.

I punktene nedenfor gjøres det rede for gjeldende ordning, hvilke deler av ordningen som nå anses å mangle godkjenning, og hvilke konsekvenser dette får for ordningen og de foretakene som berøres.

Gjeldende rett

Reglene om valg av avgiftssats følger av Stortingets vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2015 § 1.

Det følger av § 1 første ledd at «arbeidsgiveravgift beregnes som hovedregel etter satsen som gjelder i den sonen hvor arbeidsgiver anses å drive virksomhet». Etter annet ledd første punktum følger det at et «foretak som er arbeidsgiver, anses å drive virksomhet i den kommunen hvor foretaket skal være registrert etter enhetsregisterloven». Hovedregelen er altså at en arbeidsgiver skal beregne arbeidsgiveravgift etter avgiftssatsen som gjelder i sonen der foretaket er registrert.

Driver foretaket ulike former for økonomisk aktivitet og/eller aktivitet på ulike steder, skal det som utgangspunkt registreres egne underenheter for hver enkelt aktivitet og hvert sted virksomheten utøves. Slike underenheter anses som egne beregningsenheter for arbeidsgiveravgift, jf. tredje ledd.

I stortingsvedtaket § 1 fjerde ledd er det gitt en særregel som avviker fra hovedregelen. Denne særregelen gjelder for foretak som driver såkalt ambulerende virksomhet. Dette er virksomhet som etter sin art drives på andre steder enn der foretaket er registrert, herunder bygg-, anleggs- og transportvirksomhet samt arbeidsutleie. Fjerde ledd første til tredje punktum lyder:

«Utføres hoveddelen av arbeidstakerens arbeid i en annen sone enn der virksomheten drives, jf. annet ledd, og enhetsregisterreglene på grunn av virksomhetens art ikke påbyr at underenhet registreres i sonen hvor arbeidet utføres (ambulerende virksomhet), benyttes likevel satsen i denne andre sonen hvor arbeidet utføres på den del av lønn mv. som knytter seg til dette arbeidet. Det samme gjelder ved arbeidsutleie, dersom arbeidstakeren utfører hoveddelen av sitt arbeid i en annen sone enn i den sonen arbeidsgiver anses å drive virksomhet. Med hoveddelen av arbeidet menes her mer enn halvparten av antall arbeidsdager arbeidstakeren har gjennomført for arbeidsgiveren i løpet av avgiftsterminen.»

Særregelen for ambulerende virksomhet ble innført fra og med inntektsåret 2007, jf. St.prp. nr. 1 (2006–2007) punkt 2.5.2.6. Med virkning fra inntektsåret 2010 ble den gjort gjeldende også ved arbeidsutleie, jf. Prop. 1 S (2009–2010) punkt 2.7.3.

Den virker dels som et lempelig unntak fra hovedregelen, som gjør det mulig for foretak med ambulerende virksomhet i soner med *lavere* sats enn der det er registrert å benytte denne lavere satsen på lønn for det arbeidet som utføres der. Den virker imidlertid også som en omgåelsesregel, ved at den pålegger foretak med ambulerende virksomhet i soner med *høyere* sats å benytte denne høyere satsen på lønn for det arbeidet som utføres der.

Behovet for og gjennomføring av suspensjonen

Departementet slutter seg til ESAs vurderinger av hvilken del av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift som rammes av opphevelsen. Det vil si at departementet legger til grunn at støtte etter unntaksregelen for foretak med ambulerende virksomhet, som på visse vilkår åpner for at det kan brukes *lavere* avgiftssats enn i registreringssonen, ikke lenger har den nødvendige godkjenning.

Dette innebærer at Norge er forpliktet til å suspendere tildeling av støtte etter denne unntaksregelen. Plikten til å stanse tildeling av støtte som ikke lenger har den nødvendige godkjenning gjelder i prinsippet umiddelbart.

I tilfeller som dette, hvor støtten gis i form av redusert avgiftsplikt under en selvdeklarasjonsordning der arbeidsgivere selv beregner avgiften, antar vi likevel at det kan innrømmes en viss tidsperiode for praktisk gjennomføring av suspensjonen. En slik periode vil være nødvendig for å kunne gjennomføre endringer i lønssystemer mv. som arbeidsgiverne benytter til beregning og oppgjør av arbeidsgiveravgift. Dette bør særlig gjelde i en situasjon der støtten tidligere har vært godkjent.

Departementet legger derfor til grunn at det er tilstrekkelig å suspendere støtten etter unntaksregelen med virkning fra 1. januar 2016.

Gjeldende unntaksregel følger som nevnt av stortingsvedtaket om fastsetting mv. av avgifter til folketrygden for 2015 § 1 fjerde ledd. Unntaksregelen har vært innholdsmessig den samme siden vedtaket for inntektsåret 2010, men vedtas altså på nytt for hvert budsjettår.

I Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016* er det tatt inn forslag til en tilsvarende unntaksbestemmelse som i vedtaket for 2015. Dette skyldes at dommen kom på et så sent tidspunkt i

budsjettprosessen at det ikke var mulig å inkludere de nødvendige endringer i forslaget.

Regjeringen foreslår derfor endringer i forslaget til stortingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2016 som ble fremmet i Prop. 1 LS (2015–2016) *Skatter, avgifter og toll 2016*. Endringene innebærer blant annet at unntaksregelen oppheves, slik at foretak med ambulerende virksomhet må benytte avgiftssatsen i registreringssonen for alt arbeid som utføres i registreringssonen eller i soner med *lavere* avgift enn i registreringssonen. Dette gjennomføres ved en endring av forslaget til vedtak § 1 fjerde ledd første punktum.

Omgåelsesregelen videreføres imidlertid uendret, slik at foretak med ambulerende virksomhet, der de ansatte utfører hoveddelen av arbeidet i en sone med *høyere* avgiftssats enn i registreringssonen, fortsatt må benytte denne høyere satsen på lønn for dette arbeidet. Se likevel punktet om hjemmel til Kongen nedenfor om tvilen som er anført om virkningen av dommen for omgåelsesregelen.

I tillegg til ovennevnte materielle endring foreslås det også en teknisk forenkling av avgiftsvedtaket. Særreglene om avgiftssats for ambulerende virksomhet følger av vedtakets § 1 fjerde ledd første punktum. I annet punktum heter det at det samme gjelder «ved arbeidsutleie, dersom arbeidstakerne utfører hoveddelen av sitt arbeid i en annen sone enn i den sonen arbeidsgiver anses å drive virksomhet.»

Det har tidligere vært noe usikkert om arbeidsutleie i registreringssammenheng vurderes på samme måte som øvrig ambulerende virksomhet. Etter forskrift om registrering av juridiske personer m.m. i Enhetsregisteret kapittel 4 synes nå alle former for ambulerende virksomhet, herunder arbeidsutleie, å bli vurdert på samme måte. Etter departementets vurdering er det etter dette ikke relevante forskjeller mellom arbeidsutleie og andre former for ambulerende virksomhet som tilsier at det er nødvendig med en slik særskilt regulering for arbeidsutleie.

Det foreslås derfor å fjerne § 1 fjerde ledd annet punktum i forslaget til stortingsvedtak om fastsetting av avgift mv. til folketrygden for 2016 i Prop. 1 LS (2015–2016). Departementet presiserer for ordens skyld at dette er ment som en ren teknisk forenkling, og at arbeidsutleie skal behandles på samme måte som øvrige former for ambulerende virksomhet i relasjon til bestemmelsen i § 1 fjerde ledd.

Hjemmel til Kongen til å gi forskrift

ESA har som nevnt i punkt 3.5.2 varslet at de vil be EFTA-domstolen om en fortolkning av dommen for å få en endelig avklaring av om dommen også rammer omgåelsesregelen. For det tilfellet at dommen må anses også å ramme omgåelsesregelen, vil det være nødvendig å gjennomføre ytterligere midlertidige endringer av reglene for ambulerende virksomhet mens ESAs undersøkelser pågår.

I utgangspunktet vil det være tilstrekkelig å utvide suspensjonen av unntaksregelen til også å gjelde omgåelsesregelen, slik at særreglene for ambulerende virksomhet etter stortingsvedtaket § 1 fjerde ledd suspenderes i sin helhet. Departementet er imidlertid i tvil om dette vil være tilstrekkelig. Dette skyldes at hovedregelen kan føre til at det gis støtte også for ambulerende virksomhet som i sin helhet skjer utenfor virkeområdet, eller i en sone med høyere sats enn der det ambulerende foretaket er registrert.

Suspensjon av omgåelsesregelen kan derfor føre til at det gis støtte som det kan reises tvil om er i samsvar med EØS-avtalen. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at det oppstår tvil om ordningen totalt sett er forenlig med EØS-avtalen. Hovedregelen om registreringssted som eneste kriterium for valg av avgiftssats for ambulerende virksomhet, kan bli ansett utilstrekkelig for å begrense støtteordningen i tråd med forutsetningene bak tillatt regionalstøtte. Dette kan føre til at ESA åpner ny undersøkelse av hele ordningen, og at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift som sådan må suspenderes.

Dersom omgåelsesregelen må suspenderes, kan det derfor bli nødvendig med ytterligere endringer for å begrense risikoen for at ordningen for øvrig blir satt i fare. Departementet antar at en mulig løsning kan være å ta ambulerende virksomhet ut av ordningen med differensiert avgift, slik at det må svares arbeidsgiveravgift med full sats for all ambulerende virksomhet uavhengig av hvor foretaket er registrert eller hvor arbeidet utføres. Derved fjernes mulighetene for uønskede tilpasninger for foretak med ambulerende virksomhet.

Det er usikkert når en fortolkning fra EFTA-domstolen vil foreligge. Det vil imidlertid være behov for raskt å kunne følge opp med endringer i ordningen dersom det konkluderes med at også omgåelsesregelen rammes av opphevelsen. Regjeringen foreslår derfor at Stortinget gir Kongen fullmakt til å gi forskrift om avgiftssats for ambulerende virksomhet. Fullmakten bør åpne for å

gjøre unntak fra de reglene om avgiftssats for ambulerende virksomhet som følger av stortingsvedtaket § 1, herunder eventuelt å suspendere adgangen for ambulerende virksomhet til å benytte redusert sats. Kongen kan da raskt gjennomføre de endringene som måtte anses nødvendig for å redusere risikoen for at hele ordningen må suspenderes.

Fullmakten til Kongen etter Regjeringens forslag til vedtak vil gjelde for satser for inntektsåret 2016. Stortinget vil ved behandlingen av statsbudsjettet for 2017 kunne vurdere behovet for å gi en ny fullmakt.

Tidspunkt og varighet

Regjeringen foreslår at suspensjonen og de øvrige endringene gis virkning fra 1. januar 2016.

Suspensjonen må minst gjelde til det foreligger et endelig vedtak fra ESA på bakgrunn av de undersøkelsene som nå må gjennomføres. Det er uklart hvor lang tid undersøkelsene vil vare. Dette gjelder ikke minst på grunn av den usikkerhet som er reist med hensyn til omgåelsesregelen og den varslede anmodningen til EFTA-domstolen om en fortolkning av dommen. Departementet anser det derfor ikke realistisk at endelig vedtak foreligger før tidligst høsten 2016.

Som departementets arbeid med suspensjonen har vist, kreves det noe tid for å gjennomføre endringer i ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Selv med et vedtak fra ESA som godkjenner unntaksregelen høsten 2016, anses det derfor som lite sannsynlig at det er praktisk mulig å gjeninnføre unntaksregelen med virkning før utgangen av 2016. Dette ville i så fall antagelig medført behov for korrigeringer og etteroppgjør.

Departementet har vurdert om en eventuell gjeninnføring av unntaksregelen burde gjøres med tilbakevirkende kraft, gitt at ESA i sitt endelige vedtak konkluderer med at støtte etter unntaksregelen er forenlig med EØS-avtalen. En slik tilbakevirkning ville i hovedsak være positivt for de berørte foretakene, selv om det ville påført arbeidsgiverne og skatteetaten et omfattende arbeid med korreksjoner av a-meldinger mv. Samtidig ville en tilbakevirkning skape en usikkerhet som kan være uheldig ved kalkulering av tilbud mv.

Regjeringen har derfor, etter en samlet vurdering, kommet til at suspensjonen bør gjelde for hele inntektsåret 2016, og uten at det legges opp til noen tilbakevirkning for 2016 ved en eventuell gjeninnføring av unntaksregelen.

3.5.4 Økonomiske og administrative virkninger

Regjeringen foreslår som nevnt at suspensjonen skal gjelde for hele inntektsåret 2016. Dette innebærer en direkte økt avgiftsbelastning for berørte foretak. Avgiftsøkningen antas, avhengig av konkurransesituasjonen, i noen grad å kunne overveltes til kunder i virkeområdet i form av høyere priser for ambulerende tjenester i virkeområdet. Departementet har imidlertid ikke grunnlag for å gi nærmere anslag over effekten av en slik overveltning. Foretakene kan i noen grad også tilpasse seg ved å etablere underenheter i form av lokale avdelingskontor mv.

På svært usikkert grunnlag anslås provenyvirkningen til om lag 300 mill. kroner påløpt i 2016, mens den bokførte virkningen anslås til 250 mill. kroner.

Dersom systemleverandørene og de berørte foretakene gjennomfører de nødvendige endringer i lønns- og personalsystemer mv. antas suspensjonen å kunne gjennomføres uten manuelle operasjoner eller korreksjoner i ettertid. De administrative konsekvensene bør da være begrenset. Det samme gjelder for skattemyndighetene.

4 Endringer i budsjettforslaget for 2016

4.1 Utenriksdepartementet

Regelverket til OECDs utviklingskomité innebærer at visse utgifter til mottak av mennesker på flukt kan rapporteres som offisiell bistand (ODA).

Med en økning i ODA-godkjente utgifter på 5,4 mrd. kroner, har det vært nødvendig å vurdere alle inndekningsmuligheter under Utenriksdepartementets bistandsbudsjett. Samtidig er Regjeringens hovedprioriteringer skjermet i størst mulig grad, jf. nærmere omtale under kap. 1.2. Regjeringens innsats for utdanning til barn og unge, helse, humanitær bistand og innsats i sårbare land er det viktigste bidraget for å lindre nød, hjelpe flyktninger i nærområdene og hindre at nye kriser oppstår.

Norge er en av verdens største givere av bistand målt etter økonomiens og befolkningens størrelse. Regjeringen foreslår nå å øke bistandsbudsjettet med 1,2 mrd. kroner, til 34,8 mrd. kroner. Selv om vi foretar krevende endringer i bistandsbudsjettet for å ta imot flyktninger i Norge, vil beløpet som brukes på annen bistand fortsatt være på et svært høyt nivå – 27,5 mrd. kroner.

Med unntak av reduksjonen på kap. 118 og avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen, gjelder alle forslag under Utenriksdepartementet endringer på bistandsbudsjettet.

Kap. 118 Nordområdetiltak mv.

Post 70 Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, kan overføres, kan nyttes under post 01

Bevilgningsforslaget foreslås redusert med 19,5 mill. kroner, til 320,1 mill. kroner. Forslaget innebærer redusert støtte til forsknings- og næringsprosjekter.

Kap. 150 Bistand til Afrika

Post 78 Regionbevilgning for Afrika, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 127,3 mill. kroner, til 1 984,6 mill. kroner.

Langsiktig bistand krever lang planlegging og dialog med mottaker før avtaleinngåelse, samtidig som bistanden som hovedregel er flerårig. Store deler av bevilgningen er derfor allerede bundet opp i langsiktige planer og avtaler. Gjenværende bevilgning er imidlertid betydelig og langsiktige forpliktelser og prioriterte innsatsområder vil langt på vei kunne skjermes.

Det foreslås for øvrig at det innenfor posten i 2016 settes av 27 mill. kroner til EUs Trust Fund for Sahel, Afrikas Horn og Nord-Afrika. Fondet skal finansiere utviklingstiltak for å motvirke ulovlig migrasjon og skal bidra til langsiktig samarbeid mellom afrikanske og europeiske land om utfordringene med ulovlig migrasjon.

Kap. 151 Bistand til Asia

Post 78 Regionbevilgning for Asia, kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 193 mill. kroner, til 591,5 mill. kroner. Dette vil innebære redusert støtte til regionale og bilaterale tiltak i Asia. Reduksjonen vil kunne få konsekvenser for enkelte inngåtte avtaler. Nivået på den samlede innsatsen til Afghanistan vil måtte reduseres noe.

Kap. 153 Bistand til Latin-Amerika

Post 78 Regionbevilgning for Latin-Amerika, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 70 mill. kroner, til 30 mill. kroner. Forslaget vil innebære redusert støtte til bilaterale og regionale tiltak i Latin-Amerika. Pågående tiltak vil måtte avsluttes.

Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 01 Driftsutgifter

Forslag til bevilgning reduseres med 6 mill. kroner, til 10,1 mill. kroner. Forslaget innebærer avvikling av fagbladet Bistandsaktuelt.

Post 70 Sivilt samfunn, kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 968,7 mill. kroner, til 670,5 mill. kroner. Dette vil innebære redusert langsiktig bistand gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner. Enkelte pågående tiltak vil måtte avsluttes. Støtten til informasjonstiltak foreslås avvirket. Reduksjonen vil i noen grad kunne oppveies av forslaget om en historisk satsing på humanitær bistand. Dette forutsetter imidlertid at organisasjonene er i stand til å levere effektiv humanitær bistand der det trengs.

Post 77 Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 18 mill. kroner, til 142 mill. kroner. Dette vil innebære noe redusert aktivitet i 2016 i forhold til tidligere år.

Kap. 161 Næringsutvikling*Post 70 Næringsutvikling, kan overføres*

Foreslått bevilgning reduseres med 130 mill. kroner, til 139 mill. kroner. Enkelte inngåtte avtaler vil måtte avsluttes, eventuelt vil utbetalinger forskyves til neste budsjettperiode. Regjeringens satsing på næringsutvikling gjennom økte overføringer til Norfund videreføres.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter*Post 72 Menneskerettigheter, kan overføres*

Forslag til bevilgning reduseres med 125 mill. kroner, til 258,3 mill. kroner. Dette vil innebære redusert støtte til initiativ og aktører på menneskerettighets- og demokratifeltet. Vektleggingen av menneskerettigheter i norsk utenriks- og utviklingspolitikk vil fortsatt ivaretas i tråd med føringer i Meld. St. 10 (2014–2015).

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati*Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak, kan overføres*

Forslag til bevilgning reduseres med 250 mill. kroner, til 405,9 mill. kroner. Dette vil redusere støtte til fredsbyggende aktiviteter, spesielt tiltak støttet gjennom FN og frivillige organisasjoner samt støtte til sivilt samfunn.

Post 71 ODA-godkjente land på Balkan, kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 100 mill. kroner, til 225 mill. kroner. Dette vil blant annet innebære redusert støtte til sivilt samfunn.

Post 73 Andre ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 130 mill. kroner, til 465,5 mill. kroner. Av gjenværende midler foreslås 300 mill. kroner øremerket til tiltak i Ukraina. Videre vil støtte til tiltak i Georgia og Moldova bli prioritert. Støtten til de øvrige landene i regionen samt regionale tiltak vil bli redusert. Enkelte pågående tiltak vil måtte avsluttes.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering*Post 70 Forskning, kan overføres*

Forslag til bevilgning reduseres med 45 mill. kroner, til 78 mill. kroner. Bevilgninger til flerårige avtaler (Kina, India og Latin-Amerika-program) vil bli berørt av reduksjonen.

Post 71 Faglig samarbeid, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 70 mill. kroner, til 265,9 mill. kroner. Dette vil innebære redusert støtte til flere tiltak, blant annet utviklingsprogrammet «Fisk for utvikling».

Kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv.*Post 72 Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, kan overføres*

Forslag til bevilgning reduseres med 250 mill. kroner, til 597,2 mill. kroner. Støtte til Det grønne klimafondet og Den globale miljøfasiliteten vil bli prioritert.

Post 74 Fornybar energi, kan overføres

Bevilgningsforslaget reduseres med 520 mill. kroner, til 270 mill. kroner. Forslaget innebærer omlegging av fornybar energibistand til et lavere ambisjonsnivå og betyr at inngåtte avtaler må avsluttes. Nedtrappingen vil særlig skje på områder der prosjektfremdrift og oppnådde resultater er svak. Den foreslåtte økningen til Norfund er

uendret og selskapet investerer om lag halvparten av tilført kapital i fornybar energi.

Kap. 167 Flykningstiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningsforslaget til ODA-godkjente flykningstiltak i Norge foreslås økt med 5 409,8 mill. kroner, til 7 326,4 mill. kroner.

Enkelte flykningstiltak i Norge kan klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette gjelder blant annet støtte til mat og husly det første året flykningene er i landet. Slike utgifter rapporteres som offisiell bistand i tråd med retningslinjene til OECDs utviklingskomité. Dette har vært norsk praksis siden begynnelsen av 1990-tallet, under skiftende regjeringer. Dette er også praksisen i en rekke andre OECD-land, herunder Nederland, Sverige og Danmark.

Utover omdisponeringer innenfor bistandsbudsjettet foreslår Regjeringen å øke bistanden med 1,2 milliarder kroner. Forslaget til bistandsbudsjett for 2016 er dermed på 34,8 milliarder kroner, noe som utgjør over 1 prosent av Norges samlede inntekter (BNI).

Det vises til nærmere omtale og beregninger av flykningutgiftene på relevante poster under Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Kap. 168 Kvinners rettigheter og likestilling

Post 70 Kvinners rettigheter og likestilling, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 50 mill. kroner, til 263,5 mill. kroner. Forslaget innebærer noe lavere støtte til likestillingsformål i 2016. Det kan bli aktuelt å avslutte enkelte pågående tiltak. Tiltak rettet mot utdanning, kvinner, fred og sikkerhet, kjønnslemlestelse og barneekteskap skjermes i størst mulig grad.

Kap. 170 FN-organisasjoner mv.

Post 70 FNs utviklingsprogram (UNDP)

Forslag til bevilgning reduseres med 225 mill. kroner, til 435 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i kjernestøtten til organisasjonen.

Norge vil fortsatt være en viktig bidragsyter til UNDP.

Post 71 FNs befolkningsfond (UNFPA)

Foreslått bevilgning reduseres med 50 mill. kroner, til 381 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i kjernestøtten til organisasjonen. Norge vil fortsatt være en betydelig bidragsyter til UNFPA.

Post 72 FNs barnefond (UNICEF)

Forslag til bevilgning reduseres med 25 mill. kroner, til 475 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i kjernestøtten til organisasjonen. Norge vil fortsatt være en betydelig bidragsyter til UNICEF.

Post 76 FN og globale utfordringer, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 100 mill. kroner, til 192,3 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i støtte til fremme av internasjonal handel og andre FN-tiltak som dekkes over denne posten.

Post 77 FNs aidsprogram (UNAIDS), kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 75 mill. kroner, til 100 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i kjernestøtten til FNs aidsprogram.

Post 79 Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 30 mill. kroner, til 47 mill. kroner. Bevilgningen finansierer primært arbeidskontrakter på 2–4 år for nordmenn som er juniorekspertes i internasjonale organisasjoner, i første rekke FN-organisasjoner.

Post 81 Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 75 mill. kroner, til 25 mill. kroner. Bevilgningen har gått til forskningsaktiviteter i regi av internasjonale organisasjoner, spesielt gjennom CGIAR (Consultative Group for International Agricultural Research) og GCDT (Global stiftelse for avlingsmangfold). GCDT vil bli prioritert, selv om også denne støtten må reduseres.

Post 82 FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 40 mill. kroner, til 55 mill. kroner. Dette vil innebære en reduksjon i kjernestøtten til organisasjonen.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

Post 71 Regionale banker og fond, kan overføres

Forslag til bevilgning reduseres med 48 mill. kroner, til 820,5 mill. kroner. Reduksjonen kan gjennomføres uten at det påvirker inngåtte avtaler med utviklingsbankene eller Det internasjonale fondet for jordbruksutvikling (IFAD).

Post 72 Strategisk samarbeid med multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner, kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 104 mill. kroner, til 110,5 mill. kroner. Forslaget innebærer redusert støtte til flere tiltak, spesielt i samarbeidet med Verdensbanken.

4.2 Kunnskapsdepartementet

Kap. 224 Senter for IKT i utdanningen

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen med 2 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok 2016.

Kap. 225 Tiltak i grunnopplæringen

Post 64 Tilskudd til barn og unge som søker opphold i Norge

Bevilgningsforslaget i Gul bok 2016 er 174,6 mill. kroner. Den store økningen i antallet personer som søker opphold medfører også økt tilskudd til opplæring, isolert sett anslått til 317,4 mill. kroner. Regjeringen foreslår som et kostnadsdempende tiltak å redusere satsen for opplæring av enslige, mindreårige asylsøkere i omsorgssentre fra 180 102 kroner til 102 763 kroner. Satsen vil med dette være 20 000 kroner høyere enn satsen for grunnskoleopplæring i mottak. Reduksjonen medfører en innsparing på 35,5 mill. kroner.

Samlet foreslår Regjeringen å øke bevilgningen med 281,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 3225 Tiltak i grunnopplæringen

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Økt bevilgningsbehov til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge, jf. kap. 225, post 64, øker refusjonen av ODA-godkjente utgifter. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 186,5 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 230 Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Post 01 Driftsutgifter

Forslaget til bevilgning i Gul bok 2016 reduseres med 2,1 mill. kroner, inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Kap. 231 Barnehager

Post 21 Spesielle driftsutgifter

I Gul bok 2016 har regjeringen foreslått å øke bevilgningene til kvalitets- og kompetansetiltak i barnehagesektoren med 160 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen med 30,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 253 Folkehøyskoler

Post 70 Tilskudd til folkehøyskoler

Forslaget til bevilgning i Gul bok 2016 reduseres med 10 mill. kroner ved å redusere tilskuddet til folkehøyskolenes tilbud av kortkurs. Innsparingen vil ikke berøre langkurs (årskurs), som er kjernevirksomheten ved folkehøyskolene.

Kap. 285 Norges forskningsråd

Post 55 Administrasjon

Bevilgningen går til grunnfinansiering av administrasjon i Forskningsrådet. Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,8 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok 2016, inkludert effekten

av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

4.3 Kulturdepartementet

Kap. 320 Allmenne kulturformål

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 81,6 mill. kroner på posten. Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,3 mill. kroner sammenlignet med dette.

Kap. 322 Visuell kunst

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 103 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 0,4 mill. kroner.

Kap. 323 Musikkformål

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 316 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 1,2 mill. kroner.

Kap. 324 Scenekunstformål

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 139,4 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 0,5 mill. kroner.

Kap. 326 Språk-, litteratur og bibliotekformål

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 171,4 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 0,6 mill. kroner.

Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål

Post 55 Norsk kulturfond

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 30,3 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 0,1 mill. kroner.

Kap. 334 Film- og medieformål

Post 50 Filmfondet

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 487,1 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 1,9 mill. kroner.

Kap. 335 Mediestøtte

Post 71 Produksjonstilskudd

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 323 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 15 mill. kroner.

Kap. 340 Den norske kirke

Post 75 Tilskudd til trosopplæring og andre kirkelige formål, kan overføres

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 472,4 mill. kroner på posten. Bevilgningsforslaget reduseres med 4,3 mill. kroner.

Kap. 341 Tilskudd til trossamfunn m.m.

Post 70 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, overslagsbevilgning

Bevilgningsbehovet på posten påvirkes av tre faktorer: Statens budsjetterte utgifter til Den norske kirke, antall medlemmer i Den norske kirke og antall medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke.

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 316 mill. kroner på posten. I sammenheng med at tilskuddet til Den norske kirke på kap. 340, post 75 foreslås redusert med 4,3 mill. kroner, reduseres bevilgningsforslaget på kap. 341, post 70 med 0,7 mill. kroner.

4.4 Justis- og beredskapsdepartementet

Kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

De økte asylankomstene til Norge og Europa medfører betydelige meroppgaver for Justis- og beredskapsdepartementet. For å kunne håndtere situasjonen på en god måte er det behov for økt bemanning i departementet. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

seringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 4,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 22 Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling

Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen (BGU) avga sin endelige rapport med nye prognoser for ankomster mv. og anslag for bevilgningsmessige konsekvenser av disse prognosene 14. oktober 2015. Prognosene og anslagene i rapporten var basert på informasjonen som var tilgjengelig per 27. september. På grunnlag av den rapporterte utviklingen i ankomster i oktober ble det besluttet å utarbeide nytt anslag for ankomster i 2015, som grunnlag blant annet for nysalderingen av statsbudsjettet for 2015. På grunnlag av vurderinger fra UDI og politiet av 20. oktober ble punktanslaget for ankomster i 2015 økt fra 23 000 til 33 000. Dette innebærer at det ved starten av 2016 vil være om lag 10 000 flere personer i mottak og omsorgssentre, enn det som ble lagt til grunn i BGUs rapport av 14. oktober.

Det har ikke vært tidsmessig mulig å foreta nøyaktige beregninger av hvordan bevilgningsbehovet på de enkelte utgifts- og inntekstpostene på utlendingsområdet vil bli påvirket av det økte anslaget for ankomster i 2015. Et grovt anslag tilsier imidlertid at merutgiftene i 2016 knyttet til dette vil være i størrelsesorden 2 mrd. kroner på de direkte berørte budsjettpostene under Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet. Det foreslås at det i budsjettet for 2016 settes av 2 000 mill. kroner på kap. 400, (ny) post 22 Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling.

Kap. 3400 Justis- og beredskapsdepartementet

Post 04 Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling, ODA-godkjente utgifter

Det vises til omtale under kap. 400, post 22 om avsetning av utgifter til senere fordeling som følge av økte asylankomster. Enkelte innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. På usikkert grunnlag anslås det at om lag halvparten av utgiftsøkningen som foreløpig avsettes på kap. 400, post 22 rapporteres som ODA. Det fore-

slås en bevilgning på kap. 3400, (ny) post 04 på 1 000 mill. kroner.

Kap. 410 Domstolene

Post 01 Driftsutgifter

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 7,0 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

Post 01 Driftsutgifter

Regjeringen vektlegger at registreringen av asylsøkerne håndteres på en god måte, samtidig som et effektivt returarbeid opprettholdes.

De økte asylankomstene fører til økt behov for personell til registrering av asylsøkere, herunder til å nedarbeide restanser som har bygget seg opp i 2015. Merbehovet knytter seg særlig til etableringen av nytt Ankomstsenter Østfold, og håndteringen av den utfordrende situasjonen i Øst-Finnmark og på Storskog. Det er av hensyn til videre saksbehandling og returarbeidet også behov for å bedre ID-arbeidet og ved behov foreta nærmere sikkerhetsvurderinger for å kunne iverksette tiltak overfor enkeltpersoner. Regjeringen legger videre opp til å intensivere territorialkontrollen ytterligere i grensenære områder. Det foreslås også økte ressurser til arbeidet med fingeravtrykk og etterforskning i Kripes.

Det foreslås å øke bevilgningen med 128 mill. kroner knyttet til registrering og oppfølging av asylsøkere i Politiets utlendingsenhet (PU). Videre foreslås det 32 mill. kroner til støttefunksjoner i PU, som bl.a. omfatter flere ledere, analytikere til å bearbeide etterretningsinformasjon og administrativ støtte. De store ankomstene har medført at politiet i begrenset grad har kunnet gjennomføre komplette registreringer. Konsekvensen er at det forventes en restanse av registreringssaker ved utgangen av 2015. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 13 mill. kroner til stillinger og økte transportutgifter knyttet til nedbygging av restanser i 2016.

Av sikkerhetshensyn er det behov for en utvidet registrering av en betydelig del av asylsøkerne, særlig av dem som kommer fra områder hvor kjente terrororganisasjoner har fottfeste. Det foreslås å øke bevilgningen til politiet og PU med 58,3 mill. kroner til dette arbeidet.

Basert på tidligere erfaring er det rimelig å anta at mange asylsøkere på uriktig grunnlag vil hevde at de kommer fra et land eller område med stor innvilgelsesprosent. Økt innsats for å avdekke uriktige opplysninger om identitet og statsborgerskap vil gi gevinst i form av mer korrekte vedtak. I tillegg kan det forebygges at personer uten beskyttelsesbehov søker seg til Norge, og det vil kunne legges til rette for retur på et senere tidspunkt. Det foreslås derfor å øke bevilgningen til politiet med 18,8 mill. kroner til ID-etterforskning i tidlig fase.

I tillegg til økt ressursbruk knyttet til selve registreringene, får politidistriktene også økt oppgavevolum knyttet til de store asylankomstene. Dette dreier seg først og fremst om økt territorialkontroll, bl.a. ved å patruljere grensenære områder og foreta kontroller på busser og tog. Politidistriktene må også sørge for overføring av personer som har søkt om beskyttelse til Oslo eller til Ankomstsenter Østfold. Det foreslås å øke kapasiteten til territorialkontroll med til sammen 64,2 mill. kroner til økt bemanning og to nye grensepatruljebiler.

Det har vært en betydelig økning i antall asylsøkere som kommer til Norge ved å passere grensen på Storskog. For å håndtere situasjonen er det allerede opprettet en egen registreringsenhet i Øst-Finnmark politidistrikt, hvor ansatte i Politiets utlendingsenhet deltar. Formålet er å unngå at personer som søker om asyl på den norsk-russiske grensen transporteres til Oslo for registrering. Det er behov for å øke bemanningen ved Øst-Finnmark politidistrikt utover dette for å kunne håndtere den utfordrende situasjonen på Storskog og i Kirkenes. Det foreslås 21,6 mill. kroner til dette tiltaket.

Det foreslås også å øke bevilgningen til Kripos med 11,3 mill. kroner knyttet til oppfølging av fingeravtrykksregistrering, etterretningsoppgaver, etterforskning og oppfølging av eventuelle krigsforbrytersaker. Videre vil politidistriktene ha behov for bistand fra Kripos som følge av det generelle økte aktivitetsnivået i forbindelse med de økte asylankomstene.

I tillegg foreslås bevilgningen økt med 6,8 mill. kroner til distriktsenhetene ved PST, jf. omtale under kap. 444, post 01.

Bevilgningsforslaget innebærer at det avsettes tilsvarende 378 stillinger til arbeid knyttet til økte asylankomster i politiet i 2016. Disse fordeler seg med 371 stillinger til politiet og 7 stillinger til PSTs distriktsenheter. I Gul bok 2016 er det foreslått

163,2 mill. kroner for å legge til rette for at alle nyutdannede fra Politihøgskolen våren 2016 skal kunne ansettes i politiet. Regjeringen legger opp til at 174 av de nyutdannede fra Politihøgskolen våren 2016 midlertidig skal benyttes for håndtere oppgaver knyttet til økte asylankomster. Dette innebærer at det samlede bevilgningsbehovet til politiet reduseres. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til politiet betydelig som følge av de økte asylankomstene. Gjennomføring av nærpolitireformen og en god håndtering av de økte asylankomstene vil være sentrale oppgaver for politiet i 2016. Dette vil kunne få konsekvenser for ambisjonsnivå og prioritering av andre politioppgaver.

Samlet øker bevilgningsforslaget på kap. 440, post 01 med 271,8 mill. kroner knyttet til økte asylankomster.

Forlengelse av norsk bidrag til Frontex fellesoperasjon Poseidon

Det foreslås å videreføre bidraget med rednings-skøyta Peter Henry von Koss til Frontex sin fellesoperasjon Poseidon for ytterligere seks måneder. Nåværende avtale om dette fartøyet bidrag til Poseidon går ut 20. desember 2015.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4,2 mill. kroner til dette formålet.

Oppsummering

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 262,6 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten gjelder blant annet politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker. Dette gjelder blant annet tolk, språkanalyser, kostnader forbundet med asylsøkernes opphold i lokalene til Politiets utlendingsenhet (mat, vakthold, renhold) og logistikk til/fra asylmottak. Som følge av økte asylankomster vil det påløpe økte utgifter til tolketjenester og transport av asylsøkere mellom ankomstsentrene i Råde (Ankomstsenter Østfold) og Tøyen mv.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 75,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Fullmakt til å overskride

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2016 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen under kap. 440, postene 01 og 21 med til sammen inntil 20 mill. kroner dersom det er nødvendig for raskt å kunne sette i verk tiltak for å håndtere et høyere antall asylsøkere enn det som er lagt til grunn i bevilgningsforslaget, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

Post 02 Refusjoner mv.

Regjeringen har i Gul bok 2016 foreslått å forlenge det norske bidraget til Frontex sin fellesoperasjon Triton. Samlede merutgifter til forlengelsen anslås til 41,4 mill. kroner. Regjeringen har derfor foreslått å øke bevilgningene til dette tiltaket med 6,4 mill. kroner i Prop. 152 S (2014–2015) og 35 mill. kroner i Gul bok 2016.

Refusjonene knyttet til forlengelsen anslås til 20,8 mill. kroner i 2016. Bevilgningsforslaget på posten økes med 20,8 mill. kroner.

Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste

Post 01 Driftsutgifter

De økte asylankomstene medfører merutgifter for PST knyttet til å forebygge og utføre tiltak for å sikre at personer som ankommer Norge ikke representerer eller vil kunne representere en trussel mot samfunnet og nasjonale interesser. Økningen av asylsøkere til Norge medfører at PST vil intensivere sitt arbeid både ved PSTs sentrale enhet og ved distriktsenhetene. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til PSTs sentrale enhet med 14,8 mill. kroner for å håndtere de forventede asylankomstene. Forslaget omfatter ti nye stillinger til oppfølging av tips og meldinger, sikkerhetsvurderinger, etterretningsarbeid basert på åpne kilder og etablering av tilleggslokaler knyttet til Ankomstsenter Østfold.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 14,2 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Post 01 Driftsutgifter

Sivilforsvaret er statlig forsterkningsressurs underlagt DSB, som bidrar når andre nød- og beredskapsaktører trenger bistand. Sivilforsvaret er så langt i 2015 involvert i etablering av fire mottak.

Det antas at økte asylankomster vil medføre behov for bistand fra Sivilforsvaret i 2016 til etablering av to mottak samt nedrigging av alle mottak i løpet av 2016. Merutgifter knyttet til dette er beregnet til 21 mill. kroner.

For at Sivilforsvaret skal kunne være beredt til å yte annen bistand knyttet til flyktningssituasjonen er den generelle beredskapen økt. Merutgifter ved mindre innsatser, vaksinasjon av tjenestepliktige, forflytning av kapasiteter, samt forbruksmaterieell og ekstra bekledning knyttet til dette er beregnet til 12,5 mill. kroner.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 32,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten

Post 01 Driftsutgifter

Basert på forventet aktivitet i 2016 og budsjett for inneværende år er behovet for usikkerhetsavsetning for redningshelikopteranskaffelsen redusert med 5 mill. kroner i 2016. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 5,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Etter gjennomført anbudsrunde for nytt basebygg på Sola anslås utbyggingsutgiftene å bli lavere enn tidligere lagt til grunn. Risikobildet knyttet til logistikk og leveransen fra Augusta Westland er også redusert. På bakgrunn av dette reduseres bevilgningsforslaget med 120,0 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

**Kap. 456 Direktoratet for
nødkommunikasjon***Post 01 Driftsutgifter*

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 5,8 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 469 Vergemålsordningen*Post 01 Driftsutgifter*

Den kraftige økningen i antall enslige, mindreårige asylsøkere (EMA) har medført betydelige utfordringer for samtlige fylkesmannsembeter. Kapasiteten er særlig presset hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus (FMOA), som er nasjonalt ansvarlig for representantordningen. Det er merutgifter knyttet til oppnevning, rekruttering og opplæring av representanter og til utbetaling av godtgjøring til representanter. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 34,6 mill. kroner til økt saksbehandlingskapasitet hos fylkesmennene.

Flyktningssituasjonen har økt behovet for elektronisk utveksling av sensitiv informasjon mellom Fylkesmannen og utlendingsforvaltningen. Det er per i dag flere manuelle rutiner ved oppnevning av representanter. Elektronisk utveksling av informasjon vil være svært tids- og ressursbesparende fordi man raskt får informasjonen om oppnevnt representant til de ulike instansene. For å kunne få til dette er det helt nødvendig at datakvaliteten i vergemålsforvaltningens saksbehandlingssystem forbedres. Ved årsskiftet 2015/2016 forventes nytt saksbehandlingssystem å være på plass i vergemålsforvaltningen. Det forventes at fylkesmennene vil få ekstra arbeidsbelastning ved å håndtere en stor mengde EMA-saker i overgangen fra gammelt til nytt saksbehandlingssystem. Det vil derfor være behov for en midlertidig økning av bemanningen for å kunne håndtere overgangen til nytt saksbehandlingssystem. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 6,5 mill. kroner til forbedring av datakvalitet m.m.

Økningen i asylankomster har medført et betydelig merarbeid i Statens sivilrettsforvaltning (SRF), som er klageinstans, etatstyrer og tilsynsmyndighet på vergemålsområdet. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 5,0 mill. kroner til ekstra saksbehandlerkapasitet i SRF.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås

det å øke bevilgningen på posten med 45,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Som følge av økte asylankomster vil utgifter til godtgjøring til representanter for enslige, mindreårige asylsøkere og tolkeutgifter øke vesentlig.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 57,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 3469 Vergemålsordningen*Post 01 Vergemåls-/representantordningen, ODA-godkjente utgifter*

Enkelte innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det legges til grunn at de fleste mindreårige asylsøkerne som kommer til Norge er fra ODA-godkjente land.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 42,6 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 470 Fri rettshjelp*Post 01 Driftsutgifter*

Asylsøkere har krav på fri rettshjelp etter utlendingsloven § 92 annet ledd. Som følge av økte asylankomster vil utbetalinger til fri rettshjelp øke.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 24,2 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning*Post 01 Driftsutgifter*

Økningen i asylankomstene medfører behov for å øke saksbehandlingskapasiteten i Statens sivilrettsforvaltning, som behandler klager over avgjørelser som treffes av fylkesmennene i saker om fri rettshjelp.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 2,1 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 490 Utlendingsdirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

De høye ankomstene av asylsøkere innebærer en betydelig økning i asylsaker til behandling i Utlendingsdirektoratet (UDI). Regjeringen foreslår at saksbehandlingskapasiteten i UDI økes for å håndtere situasjonen. Forslaget innebærer en bemanningsøkning på i underkant av 240 årsverk i 2016. Den økte bemanningen medfører også behov for utvidet kontorkapasitet i UDI. I forslaget til bevilgningsøkning inngår 184 mill. kroner til økt saksbehandlingskapasitet og kontorlokaler for UDI.

UDI har ansvaret for å opprette tilstrekkelig antall mottaksplasser og å følge opp etablerte mottak. Grunnet de høye ankomstallene må mottakskapasiteten økes betydelig på kort tid. For å forhindre at dette arbeidet går på bekostning av andre viktige oppgaver, herunder saksbehandling og returarbeid, inngår det i forslaget til bevilgningsøkning 66 mill. kroner til UDIs arbeid med mottaksetablering og oppfølging av mottak, herunder nødvendig utbedring av logistikkssystemer knyttet til mottak og mottaksbeboere for å håndtere den økte belastningen på systemene.

I lys av flyktningssituasjonen i Europa har EU-kommisjonen besluttet en rekke tiltak for å avhjelpe situasjonen. EU vil blant annet opprette såkalte «hotspots» i Hellas og Italia som skal bistå med helsesjekk, registrering, informasjon til migrantene, effektivt returarbeid mv. I bevilgningsforslaget inngår 3,8 mill. kroner til norsk personell i slike «hotspots» og økt bidrag til European Asylum Support Office (EASO).

Regjeringen foreslår at Norge deltar i EUs relokaliseringsprogram ved å ta i mot 1 500 asylsøkere over to år, med 750 i 2016, fra andre land i Europa. Det er usikkert når dette vil bli gjennomført og hvilke grupper som blir relokalisert til Norge. Bevilgningsforslaget innebærer at det avsettes 65 mill. kroner til formålet. Regjeringen vil komme tilbake til omdisponering av beløpet til andre kapitler og poster når opplegget for mottak av asylsøkere gjennom ordningen er nærmere fastsatt.

Regjeringen legger opp til at det i tilknytning til deltakelse i relokaliseringsprogrammet skal sendes nasjonale «Liaison Offiserer» til Hellas og Italia. Relokaliseringen vil videre innebære administrative oppgaver for UDI, blant annet for å ivareta en ny funksjon som nasjonalt kontaktpunkt (NCP) for relokalisering opp mot EU og EASO.

Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 6,4 mill. kroner.

Inkludert effekten av økt presentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 324,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak

Bevilgningen på posten gjelder statens utgifter knyttet til drift av asylmottak.

Som følge av de økte prognosene for asylankomster og antall personer i mottak, økes bevilgningsforslaget på kap. 490, post 21 med 3 145,2 mill. kroner.

På grunn av svært høye ankomster av asylsøkere de siste månedene har det vært behov for å iverksette midlertidige tiltak for å sikre innkvartering for alle personer som fremmer søknad om asyl. For å sikre en mer permanent løsning på denne utfordringen og fortsatt ta høyde for at det til tider ikke er mulig å registrere alle asylsøkere samme dag som de ankommer Norge, er det opprettet et nytt ankomstsenter i Østfold. I ankomstsenteret vil sentrale oppgaver for både UDI og politiet knyttet til nyankomne asylsøkere bli utført. Basert på den informasjonen som nå er tilgjengelig, er det estimert et merbehov på om lag 210 mill. kroner på kap. 490, post 21 i 2016.

Med større bruk av akuttinnkvartering, flere midlertidige løsninger og økt tetthet av mottaksbeboere på enkelte mottak vurderes det å være behov for sikkerhetstiltak for å unngå uro, konflikter og alvorlige hendelser i mottak. I forslaget til bevilgning inngår 70 mill. kroner til sikkerhetstiltak på mottak.

Inkludert effekten av økt presentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 3 423,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten gjelder utgifter til tolking og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans. Det vises til forslag om bevilgningsøkning på kap. 490, post 01 for å øke UDIs saksbehandlingskapasitet. Flere behandlede asylsaker medfører også økte tolkeutgifter.

Inkludert effekten av økt presentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 41,2 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 60 Tilskudd til vertskommuner for asylmottak

Vertskommunetilskuddet er kompensasjon til kommunene for utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av mottak i kommunen. Som følge av økte prognoser for antall beboere i mottak foreslås det å øke bevilgningsforslaget med 257,6 mill. kroner.

Regjeringen foreslår videre å øke vertskommunetilskuddet blant annet for å bidra til at kommunene har kapasitet og ressurser til å gi lovpålagte helsetjenester til beboerne i mottak. Kommunenes kapasitet og kompetanse til å levere helsetjenester utfordres når asylankomstene øker kraftig. Effektiv og tilstrekkelig helsehjelp er blant annet avgjørende for den enkeltes beboers livssituasjon, for en god integreringsprosess og for å hindre alvorlige hendelser i mottak. Det foreslås på denne bakgrunn å øke både grunnsatsen for kommuner med asylmottak og årssatsen pr. plass i ordinære mottak med 20 pst., til hhv. 608 252 kroner og 9 335 kroner sammenlignet med det som ble foreslått i Gul bok 2016.

Samlet foreslås det å øke bevilgningsforslaget med 323,8 mill. kroner.

Post 70 Stønads til beboere i asylmottak

Bevilgningen på posten gjelder utgifter til stønadsordning om økonomiske ytelser til livsopphold for beboere i asylmottak, som ikke kan dekke dette selv, og andre nødvendige ytelser.

Det foreslås å redusere de økonomiske ytelsene til beboere i mottak, jf. omtale under *innstramminger og kostnadsdempende tiltak*. Forslaget innebærer en generell reduksjon i ytelsene til beboere i mottak med 20 pst. fra 2015-nivået. Dette vil gjelde med unntak for barn, ektepar/samboende og personer med plikt til å forlate landet. Satsene til disse gruppene reduseres med 10 pst. I bevilgningsforslaget er det tatt høyde for at reduksjonen i satsene vil tilsi noe økt behov for tilleggsytelser til beboerne.

En reduksjon i ytelsene fører isolert sett til en reduksjon i bevilgningsbehovet på posten. Samtidig ventes et høyere belegg i mottak sammenlignet med forslaget i Gul bok 2016. Samlet foreslås bevilgningen økt som følge av høyere belegg i mottakene.

Bevilgningsforslaget økes med 477,0 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak

Bevilgningen på posten gjelder utgifter til tilskuddsordningen for aktivitetstilbud for barn i mottak. Økning i antall asylsøkere og antall mottak innebærer et økt behov for aktivitetstilbud i mottak. For å bidra til et tilbud om aktivitet for barn i mottak og for å støtte opp under det positive engasjementet i samfunnet for flyktingenes situasjon foreslås det å øke bevilgningsforslaget med 30,0 mill. kroner.

Post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med posten er å bidra til at personer med endelig avslag på søknad om asyl og øvrige personer uten lovlig opphold i Norge returnerer uten tvang samt å legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet når det er trygt.

Gitt dagens situasjon med høye asylankomster er det avgjørende å fortsette returarbeidet, jf. omtale ovenfor om *kortsiktig håndtering og raskere returer*. For å bedre samarbeidet med opprinnelsesland må helheten av utenrikspolitiske virkemidler tas i bruk. Det er også behov for forebyggende tiltak for å hindre at personer uten beskyttelsesbehov legger ut på en risikofylt reise.

Bevilgningsforslaget økes med 20,0 mill. kroner.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger og reiseutgifter for flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger. Anslaget for reiseutgifter i 2016 er økt noe.

Bevilgningsforslaget økes med 0,1 mill. kroner.

Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet*Post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter*

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet og utgifter til at personer med avslag på sin asylsøknad skal kunne returnere, kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklings-

hjelp. Den foreslåtte bevilgningsøkningen på kap. 490, post 72 kan i sin helhet rapporteres som ODA (offisiell utviklingshjelp).

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å øke bevilgningen på posten med 19,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1,0 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 04 Asylmottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Som følge av forslag til bevilgningsendringer på kap. 490, postene 21, 60, 70 og 71, inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen, foreslås det å øke bevilgningen på posten med 2 852,1 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

4.5 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kap. 500 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker i hovedsak lønn, husleie og andre faste driftsutgifter i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 354,4 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1,5 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker departementets behov for statistikk, data, utredninger, forskning, formidling av kunnskap, internasjonale forpliktelser mv. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 105,5

mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 26,4 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker i hovedsak lønn og faste driftsutgifter for Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 634,4 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 2,6 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen dekker videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. I Gul bok 2016 ble det foreslått en bevilgning på 1 772,9 mill. kroner. På bakgrunn av en faseforskyvning av utbetalingene til byggeprosjektet på Norges Idrettshøgskole foreslås bevilgningen på posten redusert med 20 mill. kroner til 1 752,9 mill. kroner.

Kap. 2445 Statsbygg

Post 24 Driftsresultat

I Gul bok 2016 ble det foreslått et krav til driftsresultat for Statsbygg på 236,3 mill. kroner. Det ble foreslått å bevilge til sammen 200 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold og rehabilitering av statlige bygg som del av Regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting. Det foreslås at avsetningen til dette formålet reduseres med 70 mill. kroner. På denne bakgrunn foreslås det å øke Statsbyggs driftsresultat med 70 mill. kroner til 306,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Underpost 24.2 Driftsutgifter reduseres tilsvarende med 70 mill. kroner, fra 1 914,2 mill. kroner til 1 844,2 mill. kroner.

Følgende tiltak prioriteres i tiltakspakken innenfor bevilgningen på 130 mill. kroner: Åna, Bergen, Oslo, Ullersmo, Ila og Trondheim fengs-

ler, statlig eide boliger på Svalbard, Høgskulen i Volda, Justisbygget i Kristiansand, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Gamlehaugen i Bergen (kap. 531 Eiendommer til kongelige formål), Bergenhus festning (kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen) og Munkholmen i Trondheim (kap. 533).

Post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen dekker videreføring av ordinære byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. I Gul bok 2016 ble det foreslått en bevilgning på 2 107,5 mill. kroner. På bakgrunn av en faseforskyvning av utbetalingene til byggeprosjektet sikker infrastruktur i regjeringsskvartalet og en forventet lavere sluttkostnad til byggeprosjektet ved Høgskolen i Bergen foreslås posten redusert med 30 mill. kroner til 2 077,5 mill. kroner.

Kap. 540 Direktoratet for forvaltning og IKT

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Direktoratet for forvaltning og IKT. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 209,4 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til utviklingsoppgaver og IKT-prosjekter i Direktoratet for forvaltning og IKT og deltakelse i det europeiske prosjektet Electronic Simple European Networked Services (e-SENS). I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 44,1 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,2 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 551 Regional utvikling og nyskaping

Post 61 Næringsrettede midler til regional utvikling

Bevilgningen skal bidra til utvikling av næringsliv og arbeidsplasser i områder som ikke fikk gjen-

innført differensiert arbeidsgiveravgift i 2007, eller som fikk gjeninnført ordningen med en høyere sats enn før 2004.

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 205,3 mill. kroner. Det foreslås at bevilgningen reduseres med 50 mill. kroner, til 155,3 mill. kroner. Reduksjonen vil bli fordelt forholdsmessig likt mellom fylkeskommunene som tildeles midler fra posten.

Av den foreslåtte bevilgningen er 88 mill. kroner knyttet til tilsagn som ble gitt i 2015 og 67,3 mill. kroner kan brukes til tilsagn som gis i 2016. I Gul bok 2016 er det foreslått en tilsagnsfullmakt på 50 mill. kroner i 2016. Til sammen gir bevilgningsforslaget rom for å gi nye tilsagn for til sammen 117,3 mill. kroner i 2016.

I Prop. 1 S (2015–2016) *Kommunal- og moderniseringsdepartementet* er kompensasjonsordningen foreslått avvirket etter 2018.

Kap. 576 Vedlikehold og rehabilitering

Post 60 Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner

I Gul bok 2016 er det foreslått et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene på 500 mill. kroner, som del av tiltakspakken for økt sysselsetting. Tilskuddet kommer i tillegg til veksten i kommunesektorens inntekter. Hensikten med tilskuddet er å bidra til økt sysselsetting på kort sikt.

Det foreslås at tilskuddet til vedlikehold og rehabilitering i kommuner reduseres med 300 mill. kroner, fra 500 mill. kroner til 200 mill. kroner.

Utgiftsøkningene som foreslås i denne proposisjonen vil ha en betydelig sysselsettingseffekt, jf. omtale under punkt 1.2. I lys av dette foreslås det å nedskalere vedlikeholdstilskuddet, samtidig som det målrettes mot fylkene som har høyest vekst i ledigheten. Det foreslås at tilskuddet på 200 mill. kroner i sin helhet fordeles til kommunene i Aust- og Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Tilskuddet fordeles til kommunene uten søknad med likt beløp per innbygger. Omprioriteringen innebærer at tilskuddet til kommunene i disse seks fylkene økes med 41 mill. kroner, om lag 25 pst., fra vel 159 mill. kroner som lå til grunn i forslaget i Gul bok 2016.

Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak*Post 76 Tilskudd til utleieboliger, kan overføres*

Tilskudd til utleieboliger skal bidra til flere egnede utleieboliger for flyktninger og andre vanskeligstilte på boligmarkedet. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 793,3 mill. kroner. Tilhørende tilsagnsramme er på 833,9 mill. kroner. Forslaget innebærer at det kan gis tilsagn til 1 400 utleieboliger i 2016.

Mange kommuner melder at mangel på egnede boliger er et hinder i arbeidet med å bosette flere flyktninger. Tilskuddsordningen er et viktig virkemiddel for å skaffe flere utleieboliger, og mange kommuner benytter den aktivt i arbeidet med å bosette flyktninger. Etterspørselen etter tilskudd er høy. Dette gjelder også søknader fra kommuner som vil bosette flere flyktninger. Tilskuddet kan bidra til raskere bosetting i kommunene, og kan dermed frigjøre plasser i asylmottakene. Flyktninger skal være en prioritert gruppe for tilskuddet.

Regjeringen foreslår en engangssøking av bevilgningen til tilskudd til utleieboliger i 2016 med 95 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016, til 888,3 mill. kroner. Forslaget innebærer at tilsagnsrammen i 2016 økes med 211 mill. kroner, til 1 044,9 mill. kroner. Dette innebærer at det kan gis tilsagn til sammen 1 750 utleieboliger i 2016, dvs. en økning på 350 boliger sammenlignet med forslaget i Gul bok 2016.

På bakgrunn av dette foreslås det at tilsagnsfullmakten for 2016 økes med 116 mill. kroner til 772 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 77 Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet, kan overføres

Tilskuddet skal bidra til flere miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger, bygg og uteområder. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 26,1 mill. kroner. Bevilgningsforslaget, med tilhørende tilsagnsramme, innebærer at det kan gis nye tilsagn for 27,6 mill. kroner i 2016.

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på posten med 2 mill. kroner i 2016, til 24,1 mill. kroner. Forslaget innebærer at tilsagnsrammen i 2016 reduseres med 13,3 mill. kroner til 14,3 mill. kroner.

På bakgrunn av dette foreslås det at tilsagnsfullmakten for 2016 reduseres med 11,1 mill. kroner til 23,2 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 587 Direktoratet for byggkvalitet*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen dekker lønn, husleie og andre faste driftsutgifter for Direktoratet for byggkvalitet. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 86 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,4 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling

Bevilgningen skal bidra til kunnskapsutvikling og informasjonsformidling om bygningspolitiske temaer og finansierer utredninger, kunnskapsgrunnlag og eksterne samhandlings- og kommunikasjonsaktiviteter. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 54,6 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 2412 Husbanken*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen dekker lønn, husleie og andre faste driftsutgifter for Husbanken. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 345,5 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1,4 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 595 Statens kartverk*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen dekker lønn, pensjon, drift av tinglysningssystemet Regina og andre driftskostnader knyttet til tinglysning i boret og fast eiendom. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 312 mill. kroner. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn, pensjon, og andre driftsutgifter knyttet til etablering og drift av den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 483,4 mill. kroner. Inkludert effekten av økt proportsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 2,1 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

4.6 Arbeids- og sosialdepartementet**Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten***Post 70 Tilskudd til helse og rehabiliteringstjenester for sykemeldte, kan overføres*

Det er i Gul bok 2016 foreslått en bevilgning på 221,9 mill. kroner på kap. 605, post 70. Gjeldende bevilgning i 2015 for ordningen Raskere tilbake er på 175,7 mill. kroner. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen i 2016 til Raskere tilbake med 25 mill. kroner.

Bevilgningsforslaget på kap. 605, post 70 reduseres med 25 mill. kroner.

Kap. 2470 Statens pensjonskasse*Post 24 Driftsresultat*

Det er i Gul bok 2016 foreslått en bevilgning på -17,8 mill. kroner på post 24 Driftsresultat for 2016. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 5 mill. kroner, fra et positivt driftsresultat på -17,8 mill. kroner til et positivt driftsresultat på -22,8 mill. kroner. Bakgrunnen for dette er bortfall av merverdiavgift på de utbetalingstjenestene Statens pensjonskasse kjøper av Arbeids- og velferdsetaten.

Post 24.2 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Driftsutgiftene er i Gul bok 2016 budsjettert med 478,4 mill. kroner. Utgiftene foreslås redusert med 5 mill. kroner, på grunn av bortfall av merverdiavgift.

Bevilgningsforslaget på kap. 2470, post 24.2 reduseres med 5 mill. kroner.

4.7 Helse- og omsorgsdepartementet**Kap. 710 Folkehelseinstituttet***Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Bevilgningen på posten foreslås økt med 5,4 mill. kroner. Økningen er knyttet til vaksiner av asylsøkere, herunder 4,4 mill. kroner til innkjøp av vaksiner, oppbevaring og vaksiner mot meslinger og polio. Siste års utbrudd av polio i Syria har ført til at Verdens helseorganisasjon anbefaler å gi poliovaksine (IPV) raskt. Videre foreslås 1,6 mill. kroner til oppgradering av meldesystemene Sysvak og MSIS for å oppfylle plikten til å følge med på vaksinedekning, bivirkninger og effekt. Effekten av økt proportsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen utgjør 0,6 mill. kroner på posten.

Kap. 732 Regionale helseforetak

Ved ankomst vil spesialisthelsetjenesten ha utgifter knyttet til lovpålagt screening for tuberkulose. En del av disse kostnadene vil dekkes av UDI i henhold til inngåtte avtaler ved det enkelte mottak. En del av kostnadene vil også dekkes av spesialisthelsetjenesten. Det foreslås 11,1 mill. kroner over kap. 732, post 70 knyttet til dette.

I Gul bok 2016 ble det lagt opp til en aktivitetsvekst i spesialisthelsetjenesten på 2,5 pst. Det ble på usikkert grunnlag antatt at den demografiske utviklingen kunne tilsi merutgifter for sykehusene på i størrelsesorden 1,5 pst. Asylsøkere har rett til behandling i spesialisthelsetjenesten. Dette vil øke behovet som følger av demografisk utvikling utover det som ble lagt til grunn i Gul bok 2016. De regionale helseforetakene må dekke disse utgiftene innenfor bevilgningsforslagene i Prop. 1 S (2015–2016) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). De siste prognosene for antall asylsøkere innebærer dermed at en del av handlingsrommet for spesialisthelsetjenesten vil bli noe redusert sammenlignet med forutsetningene i Gul bok 2016. Det kan gjøre det noe mer utfordrende å oppnå reduserte ventetider, samtidig kan det medføre at noen investeringer vil kunne bli utsatt.

Uttaket av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås økt fra 0,5 pst. til 0,6 pst., jf. omtale under 4.16 *Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen*. For de regionale helseforetakene utgjør denne økningen 130 mill. kroner. Det foreslås samme innpassing av reformen som i budsjettforslaget for 2016, og 97,5 mill. kroner foreslås derfor tilbakeført basisbevilgningen til de

regionale helseforetakene for å gi rom for bl.a. investeringer og anskaffelser. Netto effekt av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen øker med 32,5 mill. kroner til om lag 200 mill. kroner. For nærmere oversikt over budsjetteffekten på postrnivå vises det til *Forslag til vedtak*.

Som følge av økningen i uttaket av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås enhetsprisen for antall DRG-poeng i oppdragsdokumentet satt til 42 122 kroner, tilsvarende en underregulering av enhetsprisen med 0,6 pst. i 2016.

Med justeringene knyttet til tuberkulosescreening og avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen innebærer Regjeringens forslag i Gul bok 2016 og Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) samlet en økning i driftsbevilgningene til sykehusene med 2 863 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015. Med dette er det fortsatt lagt til rette for en budsjettert aktivitetsvekst på 2,5 pst.

Post 70 Særskilte tilskudd, kan overføres, kan nyttes under postene 72, 73, 74 og 75

Bevilgningen foreslås økt med 11,1 mill. kroner knyttet til tuberkulosescreening av asylsøkere. Samtidig foreslås det å redusere bevilgningen med om lag 0,5 mill. kroner knyttet til økt prosent-sats for ABE-reformen, jf. omtale under kap. 732. Samlet foreslås bevilgningen dermed økt med 10,6 mill. kroner.

Kap. 765 Psykisk helse og rusarbeid

Post 75 Vold og traumatisk stress

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS)

Forslaget til bevilgning for 2016 økes med 5 mill. kroner til RVTS. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging har ansvar for veiledning, undervisning, informasjon og nettverksarbeid blant annet om flyktningehelse og migrasjon. Bevilgningen til sentrene ble foreslått økt med 5 mill. kroner i statsbudsjettet for 2015, jf. Innst. 20 S (2015–2016) og Prop. 152 S (2014–2015). Bevilgningen på posten foreslås økt med 5 mill. kroner i 2016 slik at aktivitetsnivået i 2015 kan videreføres.

Kap. 2751 Legemidler mv.

Post 72 Medisinsk forbruksmaterieell

Det foreslås å fjerne posedeodoranter og poseovertrekk fra produkt- og prislisten for stomi. Refusjon av slike produkter er ikke i samsvar med formålet for ordningen og den endringen som foreslås vil derfor gi bedre samsvar mellom ordningens formål og de produktene som gis refusjon. Forslaget antas å gi en innsparing på 8,5 mill. kroner.

4.8 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Kap. 820 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

Bosettingsbehov i 2016 forventes å øke som følge av flere asylankomster. Det er derfor midlertidig behov for økt kapasitet i IMDi. Midlene skal gå til stillinger i arbeidet med å øke bosettingen, kapasitet til å styrke samarbeidet med frivilligheten og næringslivet, samt tiltak for å øke antallet kvalifiserte tolker. Det er i dag mangel på tolker i flere sentrale språk. Den økte bevilgningen skal brukes til å øke antallet tolker i det sentrale tolkeregistret. Det skal derfor gjennomføres flere tester som er grunnlaget for å bli oppført i registeret. Forvaltningen må i tillegg effektivisere bruken av tolk.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 820, post 01 med 32 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 821 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Formålet med integreringstilskuddet er at staten skal ta et medfinansieringsansvar for bosetting basert på nasjonale forpliktelser. Integreringstilskuddet skal gi en rimelig dekning av de gjennomsnittlige merutgiftene kommunene har ved bosetting og integreringstiltak for flyktninger i bosettingsåret og de neste fire årene. Tilskuddet skal medvirke til at kommunene gjennomfører et planmessig og aktivt bosettings- og integreringsarbeid. Behovet i 2016 anslås å være 441,5 mill. kroner høyere enn lagt til grunn i Gul bok 2016. Hovedårsaken til økningen er en økning i prognosen for antall flyktninger kommunene vil bosette i

2015 og 2016. Disse vil utløse integreringstilskudd for år-1 og år-2 i 2016.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 821, post 60 med 441,5 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 61 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, overslagsbevilgning

Kommuner som bosetter enslige, mindreårige flyktninger, mottar et særskilt tilskudd. Tilskuddet kommer i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet. Regjeringen foreslår å øke det særskilte tilskuddet med 100 000 kroner per enslige, mindreårige flyktning som blir bosatt i 2016. Hele beløpet utbetales i bosettingsåret, uavhengig av bosettingstidspunkt. Det foreslås å øke posten med 65,6 mill. kroner. Regjeringen arbeider videre med ytterligere tiltak for å øke bosettingen av enslige mindreårige flyktninger.

Videre anslås det på bakgrunn av nye prognoser at utgiftene på posten reduseres med 3,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Årsaken til reduksjonen er at antallet enslige mindreårige som utløser tilskudd er satt for høyt i Gul bok selv om det tas hensyn til økt prognose for bosetting av enslige mindreårige i 2016.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 821, post 61 med 61,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 3821 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

Post 01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter

Noen utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger kan godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter). Inntektene på posten anslås å øke med 26,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Endringen skyldes en økning i prognosen for bosatte overføringsflyktninger i 2016.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 3821, post 01 med 26,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Post 02 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Noen utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter). Inntektene på posten anslås å øke med 31,8 mill. kroner

sammenlignet med Gul bok 2016. Hovedårsaken til økningen er den foreslåtte økningen i det særskilte tilskuddet ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger med 100 000 kroner per person i 2016. Tillegg er det en økning i prognosen for enslige mindreårige flyktninger som bosettes i 2016 sammenlignet med Gul bok 2016.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 3821, post 02 med 31,8 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 822 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Post 60 Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal sikre at kommunene tilbyr opplæring til voksne innvandrere med rett og plikt eller rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Behovet i 2016 blir anslått å øke med 366,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Hovedårsaken til økningen er en økning i antall asylsøkere som utløser tilskudd til norskopplæring i mottak. Det er også et merbehov knyttet til ekstra utbetaling av tilskudd basert på registreringer fra det nye Nasjonalt introduksjonsregisteret (NIR) som er videreført fra 2015.

Den kraftige økningen i asylankomster vil føre til et økt press på tjenesteytingen fra kommunene. Det gjelder også tilgangen på kvalifiserte lærere til norskopplæring i mottak. Norskopplæring for personer med innvilget oppholdstillatelse bør prioriteres. Antall norsktimer som tilbys foreslås derfor redusert fra 250 timer til 175 timer i ordningen med norskopplæring for asylsøkere i mottak. Dette medfører redusert bevilgningsbehov med 100 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Samlet foreslås det at bevilgningen på kap. 822, post 60 økes med 266,9 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 3822 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Post 01 Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter

Noen utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter).

Inntektene på posten anslås å øke sammenlignet med Gul bok 2016 som følge av økningen i prognosen for antall asylsøkere i 2016, og med det

en økning i målgruppen for norskopplæring for asylsøkere i mottak.

Forslaget om å redusere antall norsktimer som tilbys fra 250 timer til 175 timer i ordningen med norskopplæring for asylsøkere i mottak innebærer isolert sett at bevilgningen på posten reduseres med 97 mill. kroner.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 3822, post 01 med 198,7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Post 65 Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige, mindreårige asylsøkere, overslagsbevilgning

I Gul bok 2016 ble det foreslått en bevilgning på 1 696 mill. kroner. Dette innebar en økning på 491 mill. kroner sammenlignet med Saldert budsjett 2015. Det viser seg at prognosen for refusjonsutbetalinger i 2016 var satt for høyt. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 118 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016, i tråd med endret prognose.

Regjeringen vil utrede en modell der kommuner som bosetter enslige mindreårige skal kunne velge mellom dagens ordning med 80 pst. refusjon ut over kommunal egenandel, eller en stykkpris. En slik modell kan gi kommunene større fleksibilitet enn i dag og gi insentiver til effektiv tiltaksbruk.

Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 854, post 65 med 118 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016 som følge av nye prognoser for utbetalinger i 2016.

Kap. 856 Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere

Post 01 Driftsutgifter

Bufetat har et lovfestet ansvar for å gi barn under 15 år som kommer til landet og søker asyl uten foreldre eller andre med omsorgsansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere.

I Gul bok blir det foreslått en bevilgning på 225 mill. kroner til omsorgssentrene for enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år. Forslaget baserte seg på en prognose for gjennomsnittsbelegg i omsorgssentrene i 2016 på 100 barn. Prognosen er nå økt til 740 barn.

Det foreslås derfor å øke bevilgningen til omsorgssentrene med 1 167 mill. kroner. Midlene på posten skal gå til drift av statlige omsorgssentre, kjøp av plasser i private omsorgssentre og til Bufetats forvaltningsoppgaver knyttet til omsorgssentrene og barna i sentrene. Forvaltningsoppgavene inkluderer godkjenning av private sentre og opplæring og oppfølging av disse, kontroll av statlige og private sentre, oppfølging av det enkelte barn og arbeid med å bosette barna i en kommune. Det er lagt til grunn en reduksjon i forvaltningskostnadene på 170 mill. kroner som følge av stordriftsfordeler.

Grunnet den økte prognosen for gjennomsnittlig belegg i omsorgssentrene i 2016, foreslås det å øke bevilgningen på kap. 856, post 01 med 1 167 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 3856 Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Noen innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan ifølge OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Bevilgningen som ble foreslått i Gul bok legger til grunn et gjennomsnittsbelegg i omsorgssentrene på 100 barn i 2016. Prognosen er nå økt til 740 barn.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 3856, post 04 med 1 053 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 855, post 01

Bufdirs arbeidsbelastning øker som følge av den anslåtte økningen i antall enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 7 mill. kroner. Midlene skal gå til Bufdirs oppgaver knyttet til omsorgssentrene for enslige, mindreårige asylsøkere. Oppgavene inkluderer arbeid med rammeavtaler, oppfølging og styring.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 858, post 01 med 7 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

4.9 Nærings- og fiskeridepartementet

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 205 mill. kroner til nytt saksbehandlingssystem for Brønnøysundregistrene. Samlet kostnadsramme er 1 181 mill. kroner. Det foreslås å ikke starte opp prosjektet i 2016 og bevilgningen foreslås derfor satt til 0.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

Post 01 Driftsutgifter

I Gul bok 2016 er det foreslått 25 mill. kroner til geofysisk kartlegging fra fly og helikopter i Sør- og Nord-Norge.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen med 25,2 mill. kroner, fra 174,3 til 149,1 mill. kroner. Forslaget innebærer at NGUs programmer for geofysisk kartlegging i Sør- og Nord-Norge ikke videreføres i 2016.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen er en regelstyrt ordning. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 1 962 mill. kroner. I 2015 har søknadene og utbetalingene under tilskuddsordningen vist færre sjøfolk som omfattes av tilskuddsordningen enn det som ble lagt til grunn i Gul bok 2016. Nedgangen skyldes i hovedsak lavere aktivitet for skip i petroleumsaktivitet i NOR. Næringen har signalisert at den svake markedsutviklingen vil fortsette i 2016. Dette tilsier at det også i 2016 vil være færre sjøfolk omfattet av tilskuddsordningen enn lagt til grunn i Gul bok 2016.

Oppfølgingen av fartsområdeutvalgets forslag er en sentral del i Regjeringens maritime strategi og vil medføre vesentlige endringer i ordningen. Det er et mål at nytt regelverk skal tre i kraft så snart som mulig i 2016 etter notifisering og godkjenning av ESA. Bevilgningsforslaget i Gul bok 2016 var basert på ikrafttredelse 1. januar. En realistisk dato for ikrafttredelse av ny ordning antas nå å være 1. mars 2016 (f.o.m. 2. termin 2016). Justeringen av grensen for maksimal utbetaling i

tråd med forventet prisvekst i 2016 skjer fra 1. januar som lagt til grunn i Gul bok 2016.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å redusere bevilgningen med 70 mill. kroner, fra 1 962 til 1 892 mill. kroner.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

Post 60 Tilskudd til kommuner

I juni 2015 fikk alle etablerte lakse- og ørretoppdrettere tilbud om 5 pst. økt kapasitet på eksisterende oppdrettstillatelser. Endelig frist for å ta i bruk kapasitetsøkningen og betale vederlag settes til 1. desember 2016. I Gul bok 2016 er det lagt til grunn at samlet innbetalt vederlag i 2016 blir 360 mill. kroner, noe som gir utbetaling til kommunene på 180 mill. kroner. Dette er basert på en forutsetning om at halvparten av innbetalingene kommer i 2015. Ut fra informasjon om innbetalte vederlag så langt, anslås det nå som realistisk at 25 pst. av vederlagene blir innbetalt i 2015, og resten i 2016. Dette gir en tilsvarende forskyving i utbetalingene til kommunene.

På bakgrunn av dette fremmes det forslag om at bevilgningen på kap. 919, post 60 økes med 90 mill. kroner, fra 180 til 270 mill. kroner.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Det vises til omtale under kap. 919, post 60. Ny informasjon innebærer nye anslag for innbetaling av vederlag fra tilbudet om kapasitetsøkning på 5 pst. På bakgrunn av dette fremmes det forslag om at bevilgningen på kap. 3917, post 13 økes med 180 mill. kroner, fra 360 til 540 mill. kroner.

Kap. 926 Forskningsfartøy

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 209 mill. kroner. Bevilgningen dekker bl.a. utgifter knyttet til bygging av nytt isgående forskningsfartøy.

Havforskningsinstituttet har ansvaret for å gjennomføre anskaffelsen, og har inngått kontrakt med verftsgruppa Fincantieri om bygging av fartøyet. Grunnet tilleggsavtale mellom Havforskningsinstituttet og verftet og faseforskyvning i prosjektet, er det ikke utbetalinger til verftet i 2016. Regjeringen vil fremme forslag om å øke

bevilgningen i høstens endringsproposisjon for statsbudsjettet 2015. Dette påvirker ikke den totale kostnadsrammen for prosjektet.

På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen med 122,5 mill. kroner, fra 209 til 86,5 mill. kroner.

Kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS

Post 70 Tilskudd

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 108 mill. kroner til Eksportkreditt Norge for å drifte statens eksportkredittordning.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere forslag til bevilgning med 7,1 mill. kroner, fra 108 til 100,9 mill. kroner.

4.10 Landbruks- og matdepartementet

Kap. 1137 Forskning og innovasjon

Post 50 Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 7,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016 til 256,3 mill. kroner.

Post 51 Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere basisbevilgninger til forskningsinstitutter med 3,2 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016 til 183,4 mill. kroner.

Kap. 1138 Støtte til organisasjoner m.m.

Post 70 Støtte til organisasjoner, kan overføres

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen over posten med 5 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016, til 27,1 mill. kroner. Foreslåtte midler til Stiftelsen Norsk senter for økologisk landbruk opprettholdes på 5 mill. kroner, mens reduksjonen foreslås fordelt pro rata på øvrige 29 tilskuddsmottakere.

4.11 Samferdselsdepartementet

Kap. 1300 Samferdselsdepartementet

Post 30 Miljø-/oljevernbase i Lofoten/Vesterålen

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 41,1 mill. kroner til lønn og drift av det midlertidige sekretariatet for oljevern- og miljøsenenteret i Lofoten/Vesterålen samt utgifter til konsulenter og utredninger. Det viser seg nå at den planlagte aktiviteten i 2016 kun vil innebære utgifter på om lag 21 mill. kroner. Regjeringen foreslår derfor å redusere bevilgningen på posten med 20 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok.

Kap. 1320 Statens vegvesen

Post 23 Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m.

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 11 063 mill. kroner på posten. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 110,5 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok, inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Med den foreslåtte reduksjonen søkes vedlikehold skjermet fra reduksjoner.

Post 30 Riksveginvesteringer

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 14 878 mill. kroner på posten. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningsforslaget til fornying med 139 mill. kroner. Reduksjonen vil innebære at det settes av 1 683,6 mill. kroner til ulike fornyingstiltak, i hovedsak tunnelfornyning. Budsjettforslaget vil fortsatt legge til rette for en betydelig reduksjon i vedlikeholdsetterslepet på veg i 2016.

Kap. 1350 Jernbaneverket

Post 23 Drift og vedlikehold

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 8 143,1 mill. kroner på posten. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 193,3 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok. Av den foreslåtte reduksjonen gjelder 181,5 mill. kroner fornying og 11,8 mill. kroner effektivisering av driften i Jernbaneverket, inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Forslaget innebærer at det i 2016 settes av 2 364,6 mill. kroner til fornying av jernbaneinfrastrukturen, eksklusiv ERTMS-prosjektet.

tet, og vil fortsatt innebære at vedlikeholdsetter-
slepet på jernbanen reduseres.

Kap. 1360 Kystverket

Post 01 Driftsutgifter

I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 1 722,8 mill. kroner på posten. Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslår Regjeringen å redusere bevilgningen med 3,7 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok.

4.12 Klima- og miljødepartementet

Kap. 1420 Miljødirektoratet

Post 35 Statlige erverv, skogvern, kan overføres

Forslaget til bevilgning reduseres med 5 mill. kroner, fra 324,1 mill. kroner i Gul bok 2016 til 319,1 mill. kroner. Forslaget vil medføre en mindre reduksjon i omfanget av nye vedtak om frivillig skogvern i 2016.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, overslagsbevilgning

Forslaget til bevilgning reduseres med 58,5 mill. kroner, fra 478,5 mill. kroner i Gul bok 2016 til 420 mill. kroner. Som følge av nedgang i antall vrakede biler i 2015, anslås det at færre biler vil vrakes i 2016 enn lagt til grunn i Gul bok.

Kap. 1481 Klimakvoter

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Foreslått bevilgning reduseres med 5 mill. kroner, til 3,9 mill. kroner. Utgifter til kjøp av eksterne tjenester som kommersiell og juridisk rådgiving i forbindelse med kjøp og salg av klimakvoter kan dekkes innenfor gjenværende disponibel bevilgning.

Kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak

Post 73 Klima- og skogsatsingen, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 378,3 mill. kroner, fra 2 901,9 mill. kroner i Gul bok 2016 til 2 523,6 mill. kroner. Regjeringens strategi og kriterier for utbetaling av tilskudd som beskrevet i

Prop. 1 S ligger fast. I 2016 vil Regjeringen prioritere å betale for verifiserte utslippsreduksjoner i våre bilaterale partnerskap. Denne delen av bevilgningen vil ikke reduseres. Andre formål under tilskuddsordningen vil imidlertid reduseres, i hovedsak finansiering av program- og prosjektporteføljer gjennom multilaterale kanaler og sivilt samfunn samt forskning og kunnskapsutvikling om REDD+.

4.13 Finansdepartementet

Kap. 1600 Finansdepartementet

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten gjelder i hovedsak utgifter til forskningsoppdrag, utredninger og enkelte særskilte innkjøp. I Gul bok 2016 er det foreslått en bevilgning på 61,6 mill. kroner på kap. 1600, post 21. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen til utredninger og prosjekter med 1 mill. kroner sammenlignet med forslaget i Gul bok.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 1605 Direktoratet for økonomistyring

Post 01 Driftsutgifter

Det ble igangsatt en større omorganisering av Direktoratet for økonomistyring i 2014. Det meste av omstillingsarbeidet vil være avsluttet i 2015. Det framgår av Prop. 1 S (2015–2016) for Finansdepartementet at årlig gevinst etter omstillingen (fra 2017) er anslått til 20 mill. kroner og at deler av denne gevinsten allerede er tatt ut i bevilgningsforslaget for 2016. Det foreslås nå å framskynde realiseringen av omstillingsgevinsten ved å redusere bevilgningsforslaget med ytterligere 2,0 mill. kroner i 2016.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 2,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 1618 Skatteetaten

Post 22 Større IT-prosjekter, kan overføres

Skatteetatens prosjekt for modernisering av grunnlagsdata (MAG) avsluttes i 2016. På grunn av redusert risiko i prosjektet ble bevilgningen på

posten redusert med 15,1 mill. kroner ifm. RNB 2015. Risikoen i prosjektet er nå blitt ytterligere redusert sammenlignet med det som lå til grunn for bevilgningsforslaget i Gul bok 2016. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å redusere bevilgningen på posten med 8,7 mill. kroner.

Bevilgningsforslaget på kap. 1618, post 22 reduseres med 8,7 mill. kroner.

Assistanse fra Tolletaten til politiet

Finansdepartementet vil i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet vurdere hvordan Toll-etaten kan bistå politiet særlig i kontroll og registrering av nyankomne asylsøkere på Storskog og ved mottaket på Råde i Østfold. Endelig innretning og omfang av Tolletatens bistand er foreløpig ikke avklart. Bistanden til politiets håndtering av asylsituasjonen vil kunne påvirke Tolletatens oppgaveløsning i 2016, men vurderes å være håndterbar.

Kap. 5501 Skatter på formue og inntekt

Post 70 Trinnskatt, formuesskatt mv.

Det vises til forslagene til skatte- og avgifts- endringer som er nærmere omtalt i kapittel 3. Endringene innebærer at bevilgningsforslaget på kap. 5501, post 70 økes med 1 450 mill. kroner.

Kap. 5521 Merverdiavgift

Post 70 Merverdiavgift

Det vises til forslagene til skatte- og avgifts- endringer som er nærmere omtalt i kapittel 3. Endringene innebærer at bevilgningsforslaget på kap. 5521, post 70 økes med 60 mill. kroner.

Kap. 5700 Folketrygdens inntekter

Post 72 Arbeidsgiveravgift

Det vises til forslagene til skatte- og avgifts- endringer som er nærmere omtalt i kapittel 3. Endringene innebærer at bevilgningsforslaget på kap. 5700, post 72 økes med 250 mill. kroner.

Kap. 5800 Statens pensjonsfond utland

Post 50 Overføring fra fondet

På kap. 5800, post 50 ble det i Gul bok 2016 foreslått bevilget 207 809 mill. kroner som overføring

fra Statens pensjonsfond utland til å dekke det oljekorrigerede underskuddet på statsbudsjettet. Det oljekorrigerede underskuddet i 2016 anslås nå til 208 994 mill. kroner. Overføringen fra Statens pensjonsfond utland foreslås derfor økt med 1 185 mill. kroner, til 208 994 mill. kroner.

4.14 Forsvarsdepartementet

Kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Post 01 Driftsutgifter

I Gul bok 2016 er det foreslått å redusere bevilgningen på posten med 15 mill. kroner knyttet til utsatt miljøopprydding. Bevilgningsforslaget til dette tiltaket reduseres med ytterligere 10 mill. kroner. Dette vil medføre at opprydding av utrangerte skyte- og øvingsfelt vil bli ferdigstilt senere enn planlagt.

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 13,3 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016.

Kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Post 46 Komponentutskifting

I Gul bok 2016 er det foreslått å redusere bevilgningen på posten med 30,0 mill. kroner knyttet til komponentutskifting av sektorens eiendom-, bygg- og anleggsmasse. Bevilgningsforslaget til dette tiltaket reduseres med ytterligere 20 mill. kroner.

Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben

Post 01 Driftsutgifter

Inkludert effekten av økt prosentsats i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 12,1 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Av dette gjelder 10 mill. kroner en reduksjon av sentraladministrasjonen i Forsvaret. Tiltaket vil medføre redusert kapasitet i Forsvarsstaben.

Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg*Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold*

Bevilgningsforslaget på posten reduseres med 25 mill. kroner sammenlignet med Gul bok 2016. Forslaget gjelder redusert avsetning til forprosjektering av investeringene og anskaffelsene som bevilges på posten.

4.15 Olje- og energidepartementet**Kap. 1810 Oljedirektoratet***Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Forslaget til bevilgning reduseres med 115 mill. kroner, til 185,9 mill. kroner. Dette vil redusere omfanget av ny geologisk kartlegging, særlig i Barentshavet og området inntil delelinjen mot Russland.

Kap. 1820 Norges vassdrags- og energidirektorat*Post 22 Flom- og skredforebygging, kan overføres, kan nyttes under postene 60 og 72*

Forslaget til bevilgning reduseres med 50 mill. kroner, til 374,7 mill. kroner. I Gul Bok 2016 er det foreslått 190 mill. kroner i bevilgningsøkning til forebyggende tiltak mot flom- og skredskader. Denne satsingen blir noe redusert.

4.16 Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

Regjeringen innførte en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i 2015. Regjeringen forut-

setter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Kravet om mindre byråkrati, og mer igjen for pengene, gjelder det meste av statlig forvaltning. Reformen omfatter også sektorer som er politisk prioriterte. Det er viktig også å sikre effektiv ressursbruk i prioriterte sektorer. Regjeringen vil la reformen være en fast del av budsjettarbeidet framover.

Reformen gir insentiver til mer effektiv statlig drift og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Reformen innebærer at deler av gevinstene fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres i de årlige budsjettene til fellesskapet. Den årlige overføringen til fellesskapet beregnes ut fra alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Det vil si forvaltningens driftsutgifter på postene 01 til 29. Nettobudsjetterte virksomheter som universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner er inkludert i reformen. I tillegg er spesialisthelsetjenestene med i ordningen. Driftsresultatene i statlig forretningsdrift holdes imidlertid utenom.

I Gul bok 2016 ble overføringen foreslått satt til 0,5 pst. av driftsutgiftene i staten. Regjeringen foreslår nå å øke proSENTSatsen til 0,6 pst. Isolert sett reduserer dette statsbudsjettets driftsutgifter med 317 mill. kroner. Driftsutgiftene til departementer og etater hvor deler av virksomheten finansieres av gebyrer inkluderes også i reformen. Det er forutsatt at lavere driftsutgifter skal gi lavere gebyrer som kommer publikum til gode. Statsbudsjettets gebyrinntekter reduseres med 14 mill. kroner som følge av forslaget. Samlet sett innebærer forslaget om å øke proSENTSatsen i reformen til 0,6 pst. netto reduserte utgifter på 303 mill. kroner.

Endringene på kapittel og post vil framgå av forslag til vedtak. I tabell 4.1 gis en samlet oversikt over virkningene på departementenes utgifter og inntekter.

Tabell 4.1 Oversikt over budsjettinnsparinger ved økt sats

	Mill. kroner	
	Reduserte utgifter	Reduserte inntekter
Utenriksdepartementet	5,0	0,2
Kunnskapsdepartementet	38,8	0,1
Kulturdepartementet	3,0	0,0
Justis- og beredskapsdepartementet	29,4	2,9
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	5,6	0,6
Arbeids- og sosialdepartementet	12,7	0,0
Helse- og omsorgsdepartementet	135,4	0,7
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	8,0	0,1
Nærings- og fiskeridepartementet	5,9	1,6
Landbruks- og matdepartementet	2,4	0,2
Samferdselsdepartementet	20,1	0,8
Klima- og miljødepartementet	2,7	0,6
Finansdepartementet	13,4	0,4
Forsvarsdepartementet	31,6	5,4
Olje- og energidepartementet	2,8	0,3
Totalt	316,7	13,8
MEMO: Netto innsparing	302,8	

Kilde: Finansdepartementet

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endring av Prop. 1 S (2015–2016) Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 (økt antall asylankomster).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endring av Prop. 1 S (2015–2016) Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 (økt antall asylankomster) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om endring av Prop. 1 S (2015–2016) Statsbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 (økt antall asylankomster)

I

I statsbudsjettet for 2016 blir bevilget under følgende kapitler:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1		H.M. Kongen og H.M. Dronningen:	
	50	Det kongelige hoff mot tidligere foreslått kr 173 427 000	173 258 000
	51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff mot tidligere foreslått kr 19 900 000	19 880 000
2		H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen:	
	50	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv. mot tidligere foreslått kr 18 820 000	18 802 000
61		Høyesterett:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 95 181 000	95 089 000
100		Utenriksdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 2 104 045 000	2 102 115 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 12 253 000	12 242 000
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 49 549 000	49 494 000
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 9 576 000	9 567 000
115		Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 17 176 000	17 149 000
118		Nordområdetiltak mv.:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70 og 71</i> mot tidligere foreslått kr 32 019 000	31 993 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i> mot tidligere foreslått kr 339 579 000	320 079 000
119		Globale sikkerhetstiltak:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 2 087 000	2 085 000
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklings- hjelpen:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 424 628 000	1 423 382 000
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad):	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 234 144 000	233 908 000
144		Fredskorpset:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 45 191 000	45 146 000
150		Bistand til Afrika:	
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 2 111 900 000	1 984 640 000
151		Bistand til Asia:	
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 784 500 000	591 500 000
153		Bistand til Latin-Amerika:	
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 100 000 000	30 000 000
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 16 152 000	10 131 000
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 1 639 211 000	670 471 000
	77	Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 160 000 000	142 000 000
161		Næringsutvikling:	
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 269 000 000	139 000 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter:	
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 383 300 000	258 300 000
164		Fred, forsoning og demokrati:	

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 655 900 000	405 900 000
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 325 000 000	225 000 000
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 595 500 000	465 500 000
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 90 817 000	90 677 000
	70	Forskning, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 123 000 000	78 000 000
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 335 900 000	265 900 000
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.:	
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 847 200 000	597 200 000
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 790 000 000	270 000 000
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA):	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 916 591 000	7 326 430 000
168		Kvinnens rettigheter og likestilling:	
	70	Kvinnens rettigheter og likestilling, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 313 500 000	263 500 000
169		Global helse og utdanning:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 15 974 000	15 966 000
170		FN-organisasjoner mv.:	
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP) mot tidligere foreslått kr 660 000 000	435 000 000
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA) mot tidligere foreslått kr 431 000 000	381 000 000
	72	FNs barnefond (UNICEF) mot tidligere foreslått kr 500 000 000	475 000 000
	76	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 292 300 000	192 300 000
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 175 000 000	100 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	79	Eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 77 000 000	47 000 000
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 100 000 000	25 000 000
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 95 000 000	55 000 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner:	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 868 500 000	820 500 000
	72	Strategisk samarbeid med multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 214 500 000	110 500 000
200		Kunnskapsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 254 662 000	254 407 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 11 219 000	11 208 000
220		Utdanningsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 273 486 000	273 231 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 135 359 000	135 212 000
221		Foreldreutvalgene for grunnopplæringen og barnehagene:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 13 974 000	13 960 000
222		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 88 826 000	88 734 000
224		Senter for IKT i utdanningen:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 61 000 000	60 939 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 23 983 000	21 959 000
225		Tiltak i grunnopplæringen:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 22 261 000	22 239 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 100 443 000	100 342 000
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge mot tidligere foreslått kr 174 622 000	456 563 000
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 824 930 000	824 164 000
	50	Nasjonale sentre i grunnopplæringen mot tidligere foreslått kr 92 121 000	92 030 000
229		Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 23 269 000	23 246 000
230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 638 992 000	636 855 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 61 409 000	61 349 000
231		Barnehager:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 51</i> mot tidligere foreslått kr 449 825 000	419 540 000
	51	Forskning, <i>kan nyttes under post 21</i> mot tidligere foreslått kr 8 712 000	8 703 000
253		Folkehøyskoler:	
	70	Tilskudd til folkehøyskoler mot tidligere foreslått kr 791 630 000	781 630 000
256		Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 53 429 000	53 381 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 11 340 000	11 325 000
257		Program for basiskompetanse i arbeidslivet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 5 316 000	5 311 000
258		Tiltak for livslang læring:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 4 905 000	4 900 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 1</i> mot tidligere foreslått kr 91 962 000	91 898 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
260		Universiteter og høyskoler:	
	50	Statlige universiteter og høyskoler mot tidligere foreslått kr 31 365 176 000	31 335 347 000
	70	Private høyskoler mot tidligere foreslått kr 1 276 762 000	1 275 534 000
280		Felles enheter:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 80 614 000	80 535 000
	50	Senter for internasjonalisering av utdanning mot tidligere foreslått kr 81 254 000	81 184 000
	51	Drift av nasjonale fellesoppgaver mot tidligere foreslått kr 174 914 000	174 743 000
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 209 703 000	209 582 000
	50	Tilskudd til Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 167 846 000	167 710 000
283		Meteorologiformål:	
	50	Meteorologisk institutt mot tidligere foreslått kr 306 741 000	306 456 000
284		De nasjonale forskningsetiske komiteene:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 17 025 000	17 007 000
285		Norges forskningsråd:	
	52	Langsiktig, grunnleggende forskning mot tidligere foreslått kr 1 604 018 000	1 602 495 000
	53	Strategiske satsinger mot tidligere foreslått kr 1 241 757 000	1 240 752 000
	54	Forskningsinfrastruktur av nasjonal, strategisk interesse mot tidligere foreslått kr 487 227 000	486 772 000
	55	Administrasjon mot tidligere foreslått kr 281 728 000	279 952 000
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 71</i> mot tidligere foreslått kr 15 651 000	15 611 000
	53	NUPI mot tidligere foreslått kr 4 726 000	4 721 000
	57	Basisbevilgning til samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter mot tidligere foreslått kr 179 085 000	178 922 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
288		Internasjonale samarbeidstiltak:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 37 306 000	37 279 000
300		Kulturdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 134 910 000	134 775 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 808 000	1 806 000
314		Kultursamarbeid i nordområdene og kulturnæring:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 2 231 000	2 229 000
315		Frivillighetsformål:	
	21	Forskning og utredning mot tidligere foreslått kr 5 901 000	5 890 000
320		Allmenne kulturformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 133 945 000	133 814 000
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 18 160 000	18 150 000
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 81 556 000	81 256 000
321		Kunstnerformål:	
	71	Statsstipend mot tidligere foreslått kr 13 130 000	13 114 000
322		Visuell kunst:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 16 453 000	16 436 000
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 103 018 000	102 618 000
323		Musikkformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 164 278 000	164 114 000
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 316 014 000	314 814 000
324		Scenekunstformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 72 915 000	72 843 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 60 327 000	60 267 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 139 407 000	138 907 000
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 524 963 000	524 447 000
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 171 365 000	170 765 000
328		Museums- og andre kulturvernformål:	
	55	Norsk kulturfond mot tidligere foreslått kr 30 274 000	30 174 000
329		Arkivformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 333 492 000	333 163 000
334		Film- og medieformål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 156 442 000	156 287 000
	50	Filmfondet mot tidligere foreslått kr 487 074 000	485 174 000
335		Mediestøtte:	
	71	Produksjonstilskudd mot tidligere foreslått kr 323 046 000	308 046 000
339		Pengespill, lotterier og stiftelser:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 66 389 000	66 324 000
340		Den norske kirke:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 285 952 000	1 284 745 000
	75	Tilskudd til trosopplæring og andre kirkelige formål, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 472 390 000	468 090 000
341		Tilskudd til trossamfunn m.m.:	
	70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 315 956 000	315 256 000
342		Kirkebygg og gravplasser:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 55 596 000	55 538 000
400		Justis- og beredskapsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 335 511 000	340 169 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
(NY)	22	Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling	2 000 000 000
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	24 360 000
		mot tidligere foreslått kr 24 384 000	
	50	Norges forskningsråd	22 363 000
		mot tidligere foreslått kr 22 385 000	
410		Domstolene:	
	1	Driftsutgifter	2 054 212 000
		mot tidligere foreslått kr 2 061 241 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	67 636 000
		mot tidligere foreslått kr 67 723 000	
411		Domstoladministrasjonen:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 1</i>	75 098 000
		mot tidligere foreslått kr 75 173 000	
414		Forliksråd og andre domsutgifter:	
	1	Driftsutgifter	185 886 000
		mot tidligere foreslått kr 186 062 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	36 553 000
		mot tidligere foreslått kr 36 593 000	
430		Kriminalomsorgen:	
	1	Driftsutgifter	4 095 974 000
		mot tidligere foreslått kr 4 099 724 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 1</i>	88 400 000
		mot tidligere foreslått kr 88 486 000	
432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS):	
	1	Driftsutgifter	186 433 000
		mot tidligere foreslått kr 186 619 000	
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten:	
	1	Driftsutgifter	14 467 783 000
		mot tidligere foreslått kr 14 205 143 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	406 831 000
		mot tidligere foreslått kr 331 086 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	10 502 000
		mot tidligere foreslått kr 10 511 000	
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	26 456 000
		mot tidligere foreslått kr 26 467 000	
442		Politi- og lensmannsetaten:	
	1	Driftsutgifter	575 056 000
		mot tidligere foreslått kr 575 628 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST):	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 773 310 000	787 479 000
445		Den høyere påtalemyndighet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 211 361 000	211 170 000
446		Den militære påtalemyndighet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 7 837 000	7 829 000
448		Grensekommisæreren:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 6 268 000	6 262 000
451		Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 648 764 000	681 633 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 6 963 000	6 959 000
452		Sentral krisehåndtering:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 27 890 000	27 863 000
454		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 714 178 000	708 502 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 999 034 000	879 034 000
455		Redningstjenesten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 114 113 000	114 022 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 26 523 000	26 502 000
456		Direktoratet for nødkommunikasjon:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 572 671 000	566 991 000
460		Spesialenheten for politisaker:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 40 178 000	40 138 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 959 212 000	958 002 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
467		Norsk Lovtidend:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 4 157 000	4 154 000
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 15 152 000	15 137 000
469		Vergemålsordningen:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 182 965 000	228 896 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 141 569 000	199 497 000
470		Fri rettshjelp:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 695 621 000	719 856 000
472		Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 20 440 000	20 411 000
473		Statens sivilrettsforvaltning:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 40 144 000	42 202 000
474		Konfliktråd:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 103 180 000	103 084 000
475		Bobehandling:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 75 364 000	75 298 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 7 169 000	7 162 000
490		Utlendingsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 889 453 000	1 213 802 000
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak mot tidligere foreslått kr 1 523 077 000	4 946 769 000
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse mot tidligere foreslått kr 49 401 000	90 645 000
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 4 253 000	4 245 000
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak mot tidligere foreslått kr 275 711 000	599 500 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Stønader til beboere i asylmottak mot tidligere foreslått kr 384 133 000	861 113 000
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak mot tidligere foreslått kr 23 119 000	53 119 000
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 102 254 000	122 254 000
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 19 139 000	19 250 000
491		Utlendingsnemnda:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i> mot tidligere foreslått kr 270 626 000	270 358 000
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, <i>kan nyttes under post 1</i> mot tidligere foreslått kr 8 599 000	8 588 000
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 354 393 000	352 940 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 105 462 000	79 052 000
	22	Forskning, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 6 839 000	6 832 000
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 66 202 000	66 143 000
510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 634 407 000	631 838 000
	22	Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor mot tidligere foreslått kr 127 337 000	127 213 000
520		Tilskudd til de politiske partier:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 8 599 000	8 591 000
525		Fylkesmannsembetene:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 540 312 000	1 538 795 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 157 903 000	157 738 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
530		Byggeprosjekter utenfor husleieordningen:	
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 1 772 925 000	1 752 925 000
531		Eiendommer til kongelige formål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 25 628 000	25 603 000
533		Eiendommer utenfor husleieordningen:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 20 083 000	20 063 000
534		Erstatningslokaler for departementene:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 387 019 000	386 634 000
540		Direktoratet for forvaltning og IKT:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 209 413 000	208 523 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 44 105 000	43 877 000
	23	Elektronisk ID og Sikker digital posttjeneste, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 95 902 000	95 795 000
541		IKT-politikk:	
	22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under kap. 541 post 70</i> mot tidligere foreslått kr 7 093 000	7 084 000
542		Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 646 000	5 641 000
545		Datatilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 45 661 000	45 624 000
546		Personvernemnda:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 891 000	1 889 000
551		Regional utvikling og nyskaping:	
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 205 302 000	155 302 000
554		Kompetansesenter for distriktsutvikling:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 26 911 000	26 885 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
560		Sametinget:	
	50	Sametinget mot tidligere foreslått kr 280 233 000	279 956 000
561		Tilskudd til samiske formål:	
	50	Samisk høyskole mot tidligere foreslått kr 5 600 000	5 594 000
	51	Divvun mot tidligere foreslått kr 6 900 000	6 894 000
562		Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 3 164 000	3 161 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 2 046 000	2 044 000
563		Internasjonalt reindriftssenter:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 862 000	5 858 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 2 557 000	2 554 000
571		Rammetilskudd til kommuner:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 37 284 000	37 250 000
576		Vedlikehold og rehabilitering:	
	60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner mot tidligere foreslått kr 500 000 000	200 000 000
579		Valgutgifter:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 20 462 000	20 405 000
581		Bolig- og bomiljøtiltak:	
	76	Tilskudd til utleieboliger, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 793 270 000	888 270 000
	77	Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 26 100 000	24 100 000
585		Husleietvistutvalget:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 25 758 000	25 734 000
587		Direktoratet for byggkvalitet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 86 048 000	85 663 000
	22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling mot tidligere foreslått kr 54 646 000	54 388 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 312 011 000	310 756 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 483 375 000	481 313 000
600		Arbeids- og sosialdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 183 762 000	183 581 000
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 61 260 000	61 193 000
	50	Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 137 000 000	136 862 000
605		Arbeids- og velferdsetaten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 11 228 210 000	11 217 024 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 31 340 000	31 309 000
	70	Tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester for sykemeldte, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 221 940 000	196 940 000
606		Trygderetten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 68 990 000	68 923 000
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 64 230 000	64 157 000
634		Arbeidsmarkedstiltak:	
	21	Forsøk, utviklingstiltak mv., <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 26 270 000	26 218 000
640		Arbeidstilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 554 660 000	554 119 000
	21	Spesielle driftsutgifter, regionale verneombud mot tidligere foreslått kr 10 430 000	10 420 000
642		Petroleumstilsynet:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i> mot tidligere foreslått kr 220 710 000	220 495 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 30 980 000	30 959 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
643		Statens arbeidsmiljøinstitutt:	
	50	Statstilskudd mot tidligere foreslått kr 117 320 000	117 205 000
648		Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 17 810 000	17 793 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i> mot tidligere foreslått kr 1 440 000	1 438 000
649		Treparts bransjeprogrammer:	
	21	Spesielle driftsutgifter – Treparts bransjeprogrammer mot tidligere foreslått kr 2 760 000	2 757 000
700		Helse- og omsorgsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 208 175 000	207 965 000
701		Direktoratet for e-helse:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 254 940 000	254 628 000
	70	Norsk Helsennett SF mot tidligere foreslått kr 122 998 000	122 878 000
702		Beredskap:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 30 171 000	30 141 000
703		Internasjonalt samarbeid:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 66 418 000	66 352 000
710		Folkehelseinstituttet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 899 051 000	898 171 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 694 873 000	700 248 000
712		Bioteknologirådet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 8 727 000	8 719 000
714		Folkehelse:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 70, 74 og 79</i> mot tidligere foreslått kr 149 026 000	148 851 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
720		Helsedirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 111 351 000	1 110 144 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 46 150 000	46 090 000
721		Statens helsetilsyn:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 115 123 000	114 991 000
722		Norsk pasientskadeerstatning:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 161 984 000	161 823 000
723		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 104 053 000	103 970 000
729		Pasient- og brukerombud:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 61 178 000	61 117 000
732		Regionale helseforetak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 19 341 000	19 322 000
	70	Særskilte tilskudd, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under postene 72, 73, 74 og 75</i> mot tidligere foreslått kr 765 397 000	776 020 000
	71	Kvalitetsbasert finansiering, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 520 484 000	519 975 000
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 54 086 728 000	54 088 341 000
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 19 091 657 000	19 092 194 000
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 14 435 603 000	14 436 023 000
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 12 881 171 000	12 881 489 000
	76	Innsatsstyrt finansiering, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 31 657 561 000	31 627 870 000
	77	Poliklinisk virksomhet mv., <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 4 090 193 000	4 086 562 000
	78	Forskning og nasjonale kompetansetjenester, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 1 104 647 000	1 103 523 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
733		Habilitering og rehabilitering:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> mot tidligere foreslått kr 12 550 000	12 538 000
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 49 569 000	49 519 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 14 313 000	14 299 000
750		Statens legemiddelverk:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 274 126 000	273 886 000
751		Legemiddeltiltak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 10 691 000	10 681 000
761		Omsorgstjeneste:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> mot tidligere foreslått kr 134 546 000	134 331 000
762		Primærhelsetjeneste:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 61 499 000	61 459 000
	50	Samisk helse mot tidligere foreslått kr 5 516 000	5 511 000
765		Psykisk helse og rusarbeid:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 72</i> mot tidligere foreslått kr 123 085 000	122 966 000
	75	Vold og traumatisk stress mot tidligere foreslått kr 157 520 000	162 520 000
769		Utredningsvirksomhet mv.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 14 477 000	14 459 000
770		Tannhelsetjenester:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 27 097 000	27 073 000
780		Forskning:	
	50	Norges forskningsråd mv. mot tidligere foreslått kr 358 225 000	357 888 000
781		Forsøk og utvikling mv.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> mot tidligere foreslått kr 86 964 000	86 879 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
783		Personell:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> mot tidligere foreslått kr 39 052 000	39 023 000
800		Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 163 925 000	163 762 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 11 773 000	11 761 000
820		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 221 354 000	253 157 000
821		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere:	
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 39 766 000	39 726 000
	50	Norges Forskningsråd mot tidligere foreslått kr 6 953 000	6 946 000
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 7 951 588 000	8 393 128 000
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 534 507 000	596 383 000
822		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere:	
	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunns- kunnskap, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 31 924 000	31 896 000
	22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere mot tidligere foreslått kr 13 806 000	13 794 000
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere mot tidligere foreslått kr 1 718 725 000	1 985 608 000
840		Tiltak mot vold og overgrep:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 26 698 000	26 695 000
841		Samliv og konfliktløsning:	
	22	Opplæring, forskning, utvikling mv. mot tidligere foreslått kr 6 534 000	6 527 000
842		Familievern:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 280 536 000	280 261 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 29 064 000	29 036 000
846		Familie- og oppveksttiltak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 50 og post 71</i> mot tidligere foreslått kr 9 243 000	9 239 000
847		EUs ungdomsprogram:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 8 067 000	8 058 000
848		Barneombudet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 13 649 000	13 636 000
853		Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 190 382 000	190 206 000
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 71</i> mot tidligere foreslått kr 66 247 000	66 155 000
	22	Barnesakkyndig kommisjon mot tidligere foreslått kr 7 709 000	7 702 000
	50	Forskning og utvikling mot tidligere foreslått kr 13 408 000	13 395 000
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige, mindreårige asylsøkere og flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 1 696 000 000	1 578 134 000
855		Statlig forvaltning av barnevernet:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 22 og post 60</i> mot tidligere foreslått kr 4 271 098 000	4 266 743 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 20 733 000	20 711 000
	22	Kjøp av private barnevernstjenester, <i>kan nyttes under post 1</i> mot tidligere foreslått kr 1 921 264 000	1 919 494 000
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 225 241 000	1 392 040 000
858		Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 855 post 1</i> mot tidligere foreslått kr 247 701 000	254 413 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 14 031 000	14 018 000
860		Forbrukerrådet:	
	50	Basisbevilgning mot tidligere foreslått kr 129 491 000	129 342 000
	51	Markedsportaler mot tidligere foreslått kr 26 026 000	26 008 000
865		Forbrukerpolitiske tiltak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 12 660 000	12 655 000
867		Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvist- utvalget:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 10 465 000	10 455 000
868		Forbrukerombudet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 23 320 000	23 297 000
870		Likestillings- og diskrimineringsnemnda:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 860 000	5 855 000
871		Likestilling og ikke-diskriminering:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 11 017 000	11 000 000
872		Nedsatt funksjonsevne:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 71</i> mot tidligere foreslått kr 14 170 000	14 156 000
873		Likestillings- og diskrimineringsombudet:	
	50	Basisbevilgning mot tidligere foreslått kr 52 964 000	52 910 000
900		Nærings- og fiskeridepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 335 730 000	335 394 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 56 550 000	56 506 000
902		Justervesenet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 120 850 000	120 732 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 350 000	348 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
903		Norsk akkreditering:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 41 150 000	41 111 000
904		Brønnøysundregistrene:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 277 500 000	277 207 000
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 235 700 000	235 503 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 205 000 000	0
905		Norges geologiske undersøkelse:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 174 300 000	149 122 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 71 100 000	71 031 000
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 34 500 000	34 470 000
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk:	
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 1 962 000 000	1 892 000 000
910		Sjøfartsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 378 700 000	378 348 000
911		Konkurransetilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 95 350 000	95 258 000
	23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser mot tidligere foreslått kr 9 420 000	9 410 000
915		Regelrådet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 10 200 000	10 193 000
917		Fiskeridirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 360 000 000	359 642 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 10 250 000	10 243 000
919		Diverse fiskeriformål:	
	60	Tilskudd til kommuner mot tidligere foreslått kr 180 000 000	270 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
920		Norges forskningsråd:	
	50	Tilskudd til forskning mot tidligere foreslått kr 2 261 750 000	2 259 893 000
922		Romvirksomhet:	
	50	Norsk Romsenter mot tidligere foreslått kr 66 400 000	66 340 000
925		Havforskningsinstituttet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 392 700 000	392 314 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 316 800 000	316 473 000
926		Forskningsfartøy:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 174 200 000	174 067 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 80 600 000	80 521 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 209 000 000	86 500 000
927		NIFES:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 86 100 000	86 015 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 65 000 000	64 920 000
928		Annen marin forskning og utvikling:	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet mot tidligere foreslått kr 56 600 000	56 547 000
	72	Tilskudd til Nofima mot tidligere foreslått kr 99 700 000	99 603 000
935		Patentstyret:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 233 600 000	233 367 000
936		Klagenemnda for industrielle rettigheter:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 7 110 000	7 104 000
950		Forvaltning av statlig eierskap:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 23 600 000	23 576 000
953		Kings Bay AS:	
	70	Tilskudd mot tidligere foreslått kr 20 700 000	20 681 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1100		Landbruks- og matdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 146 206 000	146 061 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 964 000	963 000
1112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet:	
	50	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Veterinærinstituttet mot tidligere foreslått kr 92 507 000	92 417 000
1115		Mattilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 179 537 000	1 178 347 000
	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser mot tidligere foreslått kr 13 327 000	13 314 000
1136		Kunnskapsutvikling m.m.:	
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi mot tidligere foreslått kr 222 870 000	222 659 000
1137		Forskning og innovasjon:	
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 263 583 000	256 324 000
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 186 559 000	183 376 000
	52	Innovasjonsaktivitet m.m. mot tidligere foreslått kr 5 256 000	5 251 000
	53	Omstillingsmidler instituttsektoren mv. mot tidligere foreslått kr 3 553 000	3 549 000
1138		Støtte til organisasjoner m.m.:	
	70	Støtte til organisasjoner, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 32 109 000	27 109 000
1142		Landbruksdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 220 147 000	219 929 000
1148		Naturskade – erstatninger:	
	22	Naturskade, administrasjon, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 6 544 000	6 536 000
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket:	
	51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket mot tidligere foreslått kr 3 678 000	3 674 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1161		Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn:	
	70	Tilskudd til Statskog SFs myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver mot tidligere foreslått kr 14 243 000	14 229 000
	75	Tilskudd til oppsyn i statsallmenninger mot tidligere foreslått kr 10 176 000	10 166 000
1300		Samferdselsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 173 700 000	173 527 000
	21	Spesielle driftsutgifter – utredninger, modernisering av transportsektoren mot tidligere foreslått kr 24 300 000	24 288 000
	30	Miljø-/oljevernbase i Lofoten/Vesterålen mot tidligere foreslått kr 41 100 000	21 100 000
1301		Forskning og utvikling mv.:	
	21	Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet mv. mot tidligere foreslått kr 20 700 000	20 680 000
	50	Samferdselsforskning, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 140 300 000	140 163 000
1313		Luftfartstilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 194 500 000	194 306 000
1314		Statens havarikommisjon for transport:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 63 500 000	63 437 000
1320		Statens vegvesen:	
	23	Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 29, post 30, post 31 og post 72</i> mot tidligere foreslått kr 11 063 000 000	10 952 515 000
	26	Vegtilsyn mot tidligere foreslått kr 16 800 000	16 784 000
	30	Riksveginvesteringer, <i>kan overføres, kan nyttes under post 23, post 29, post 31 og post 72</i> mot tidligere foreslått kr 14 878 000 000	14 739 000 000
1350		Jernbaneverket:	
	23	Drift og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 30</i> mot tidligere foreslått kr 8 143 100 000	7 949 847 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	25	Drift og vedlikehold av Gardermobanen, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 140 300 000	140 175 000
1354		Statens jernbanetilsyn:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 62 100 000	62 038 000
	21	Spesielle driftsutgifter – tilsyn med tau- og kabelbaner og tivolier og fornøylesparker mot tidligere foreslått kr 16 500 000	16 483 000
1360		Kystverket:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i> mot tidligere foreslått kr 1 722 800 000	1 719 115 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 62 000 000	61 868 000
1361		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 61 800 000	61 754 000
1380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 168 900 000	168 738 000
1400		Klima- og miljødepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 216 845 000	216 632 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 45 878 000	45 805 000
1410		Miljøforskning og miljøovervåking:	
	21	Miljøovervåking og miljødata mot tidligere foreslått kr 192 093 000	191 903 000
	50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene mot tidligere foreslått kr 185 180 000	185 012 000
	51	Forskningsprogrammer m.m. mot tidligere foreslått kr 197 373 000	197 173 000
	53	Internasjonalt samarbeid om miljøforskning mot tidligere foreslått kr 6 719 000	6 712 000
	54	Artsprosjektet m.m. mot tidligere foreslått kr 30 031 000	30 001 000
1420		Miljødirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 593 614 000	593 027 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 146 830 000	146 705 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	22	Statlige vannmiljøtiltak mot tidligere foreslått kr 233 943 000	233 693 000
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 142 898 000	142 812 000
	35	Statlige erverv, skogvern, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 324 112 000	319 112 000
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 478 485 000	420 000 000
1422		Miljøvennlig skipsfart:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 229 000	5 224 000
1423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 14 308 000	14 293 000
1424		Mareano:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 27 986 000	27 959 000
1425		Vilt- og fisketiltak:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 12 824 000	12 811 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 26 152 000	26 126 000
1429		Riksantikvaren:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 129 708 000	129 579 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 40 035 000	39 967 000
	50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid mot tidligere foreslått kr 3 477 000	3 474 000
1432		Norsk kulturminnefond:	
	50	Til disposisjon for kulturminnetiltak mot tidligere foreslått kr 77 244 000	77 169 000
1471		Norsk Polarinstitut:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 200 932 000	200 719 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 67 667 000	67 601 000
	50	Stipend mot tidligere foreslått kr 508 000	507 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1474		Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning:	
	50	Tilskudd til statlige mottakere, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i> mot tidligere foreslått kr 24 153 000	24 129 000
1481		Klimakvoter:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 8 928 000	3 919 000
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 93 855 000	93 772 000
	73	Klima- og skogsatsingen, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 2 901 898 000	2 523 598 000
1600		Finansdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 332 900 000	332 579 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 61 600 000	60 548 000
1602		Finanstilsynet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 333 100 000	332 772 000
1605		Direktoratet for økonomistyring:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 326 100 000	323 764 000
1608		Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 15 700 000	15 682 000
1610		Tolletaten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 292 600 000	1 291 058 000
1618		Skatteetaten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 540 200 000	5 535 327 000
	22	Større IT-prosjekter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 302 300 000	293 600 000
1620		Statistisk sentralbyrå:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 505 500 000	504 977 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 216 100 000	215 889 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1633		Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> mot tidligere foreslått kr 5 500 000 000	5 494 850 000
1650		Statsgjeld, renter mv.:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 42 900 000	42 860 000
1700		Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 379 697 000	379 325 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 3 474 376 000	3 461 058 000
	46	Komponentutskifting, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 76 279 000	56 279 000
1716		Forsvarets forskningsinstitutt:	
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt mot tidligere foreslått kr 189 135 000	188 949 000
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 331 873 000	331 609 000
1720		Felles ledelse og kommandoapparat:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 3 850 668 000	3 846 812 000
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 225 372 000	225 167 000
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 2 024 518 000	2 012 423 000
1731		Hæren:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 5 273 387 000	5 268 161 000
1732		Sjøforsvaret:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 3 915 885 000	3 912 432 000
1733		Luftforsvaret:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 4 768 990 000	4 764 417 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1734		Heimevernet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 215 016 000	1 213 802 000
1735		Etterretningstjenesten:	
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 552 401 000	1 551 178 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 299 444 000	1 297 507 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i> mot tidligere foreslått kr 1 410 314 000	1 409 331 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i> mot tidligere foreslått kr 5 131 182 000	5 106 182 000
1761		Nye kampfly med baseløsning:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1761, post 45</i> mot tidligere foreslått kr 162 714 000	162 598 000
1790		Kystvakten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 1 046 001 000	1 044 967 000
1791		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 866 972 000	866 234 000
1792		Norske styrker i utlandet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 704 338 000	703 768 000
1795		Kulturelle og allmenntilgode formål:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 265 371 000	265 105 000
1800		Olje- og energidepartementet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 168 589 000	168 423 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 70 og 72</i> mot tidligere foreslått kr 24 500 000	24 475 000
	50	Overføring til Sametinget, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 500 000	499 000
1810		Oljedirektoratet:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 260 500 000	260 243 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 301 000 000	185 866 000
1815		Petoro AS:	
	70	Administrasjon mot tidligere foreslått kr 339 000 000	338 678 000
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 508 300 000	507 814 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> mot tidligere foreslått kr 93 200 000	93 125 000
	22	Flom- og skredforebygging, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under postene 60 og 72</i> mot tidligere foreslått kr 425 000 000	374 742 000
1830		Forskning og næringsutvikling:	
	22	Forvaltningsrettet forskning og utvikling, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 71</i> mot tidligere foreslått kr 23 400 000	23 378 000
	50	Overføring til Norges forskningsråd mot tidligere foreslått kr 850 000 000	849 306 000
1840		CO ₂ -håndtering:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under postene 70 og 74</i> mot tidligere foreslått kr 45 000 000	44 995 000
	50	Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO ₂ -håndtering mot tidligere foreslått kr 255 000 000	254 800 000
	70	Gassnova SF, <i>kan overføres, kan nyttes under post 74</i> mot tidligere foreslått kr 142 300 000	142 187 000
2410		Statens lånekasse for utdanning:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i> mot tidligere foreslått kr 368 092 000	367 724 000
2412		Husbanken:	
	1	Driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 345 474 000	344 033 000
	21	Spesielle driftsutgifter mot tidligere foreslått kr 12 353 000	12 340 000
2421		Innovasjon Norge:	
	70	Basiskostnader mot tidligere foreslått kr 170 700 000	170 535 000

Kap.	Post	Formål		Kroner
2426		Siva SF:		
	70	Tilskudd		50 046 000
		mot tidligere foreslått kr 50 100 000		
2429		Eksportkreditt Norge AS:		
	70	Tilskudd		100 893 000
		mot tidligere foreslått kr 108 000 000		
2445		Statsbygg:		
	24	Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter	-4 284 000 000	
		2 Driftsutgifter	1 844 155 000	
		3 Avskrivninger	1 033 814 000	
		4 Renter av statens kapital	69 800 000	
		5 Til investeringsformål	1 029 976 000	-306 255 000
	33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>		2 077 450 000
		mot tidligere foreslått kr 2 107 450 000		
2470		Statens pensjonskasse:		
	24	Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	-645 112 000	
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	473 404 000	
		3 Avskrivninger	124 190 000	
		4 Renter av statens kapital	6 679 000	
		5 Til investeringsformål	18 070 000	-22 769 000
2751		Legemidler mv.:		
	72	Medisinsk forbruksmateriell		1 956 500 000
		mot tidligere foreslått kr 1 965 000 000		

Inntekter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
3100		Utenriksdepartementet:	
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene mot tidligere foreslått kr 16 212 000	16 196 000
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene mot tidligere foreslått kr 167 486 000	167 309 000
	5	Refusjon spesialutsendinger mv. mot tidligere foreslått kr 46 791 000	46 744 000
3220		Utdanningsdirektoratet:	
	1	Inntekter ved oppdrag mot tidligere foreslått kr 4 042 000	4 038 000
	2	Salgsinntekter mv. mot tidligere foreslått kr 1 186 000	1 185 000
3222		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskole- internat:	
	2	Salgsinntekter mv. mot tidligere foreslått kr 5 150 000	5 145 000
3224		Senter for IKT i utdanningen:	
	1	Inntekter fra oppdrag mv. mot tidligere foreslått kr 1 632 000	1 630 000
3225		Tiltak i grunnopplæringen:	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 84 692 000	271 198 000
3229		Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører:	
	2	Salgsinntekter mv. mot tidligere foreslått kr 1 722 000	1 720 000
3230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem:	
	1	Inntekter ved oppdrag mot tidligere foreslått kr 61 409 000	61 349 000
	2	Salgsinntekter mv. mot tidligere foreslått kr 14 785 000	14 770 000
3256		Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk:	
	1	Inntekter ved oppdrag mot tidligere foreslått kr 11 247 000	11 236 000
3280		Felles enheter:	
	2	Salgsinntekter mv. mot tidligere foreslått kr 1 318 000	1 317 000
3400		Justis- og beredskapsdepartementet:	
	1	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 2 625 000	2 622 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	2	Refusjon av ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 1 195 000	1 194 000
(NY)	4	Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling, ODA-godkjente utgifter	1 000 000 000
3410		Domstolene:	
	1	Rettsgebyr mot tidligere foreslått kr 336 393 000	336 377 000
	2	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene mot tidligere foreslått kr 20 460 000	20 450 000
3430		Kriminalomsorgen:	
	2	Arbeidsdriftens inntekter mot tidligere foreslått kr 90 051 000	89 963 000
	3	Andre inntekter mot tidligere foreslått kr 20 895 000	20 879 000
	4	Tilskudd mot tidligere foreslått kr 2 249 000	2 247 000
3432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS):	
	3	Andre inntekter mot tidligere foreslått kr 995 000	994 000
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten:	
	1	Gebyr – pass og våpen mot tidligere foreslått kr 262 230 000	261 970 000
	2	Refusjoner mv. mot tidligere foreslått kr 418 000 000	438 800 000
	3	Salgsinntekter mot tidligere foreslått kr 190 000 000	189 898 000
	4	Gebyr – vaktelskap mot tidligere foreslått kr 1 781 000	1 779 000
	5	Personalbarnehage mot tidligere foreslått kr 5 504 000	5 498 000
	6	Gebyr – utlendingssaker mot tidligere foreslått kr 198 578 000	198 380 000
	7	Gebyr – sivile gjøremål mot tidligere foreslått kr 767 186 000	766 603 000
3442		Politihøgskolen:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 15 659 000	15 644 000
	3	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingscenter mot tidligere foreslått kr 17 410 000	17 393 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
3451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap:	
	1	Gebyr mot tidligere foreslått kr 141 573 000	141 435 000
	3	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 25 168 000	25 143 000
3456		Direktoratet for nødkommunikasjon:	
	1	Brukerbetaling mot tidligere foreslått kr 312 201 000	311 951 000
3469		Vergemålsordningen:	
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 9 357 000	51 948 000
3470		Fri rettshjelp:	
	1	Tilkjente saksomkostninger m.m. mot tidligere foreslått kr 3 777 000	3 773 000
3490		Utlendingsdirektoratet:	
	1	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 111 189 000	131 051 000
	3	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 21 202 000	20 234 000
	4	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 1 075 555 000	3 927 633 000
	5	Refusjonsinntekter mot tidligere foreslått kr 11 579 000	11 568 000
3525		Fylkesmannsembetene:	
	1	Inntekter ved oppdrag mot tidligere foreslått kr 157 903 000	157 738 000
3562		Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 2 046 000	2 044 000
3563		Internasjonalt reindriftssenter:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 2 557 000	2 554 000
3587		Direktoratet for byggkvalitet:	
	4	Gebyrer, sentral godkjenning foretak mot tidligere foreslått kr 45 043 000	44 998 000
3595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur:	
	1	Gebyrinntekter tinglysing mot tidligere foreslått kr 422 457 000	422 086 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
3640		Arbeidstilsynet:	
	8	Refusjon utgifter regionale verneombud mot tidligere foreslått kr 11 330 000	11 318 000
3710		Folkehelseinstituttet:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 254 783 000	254 559 000
	3	Vaksinesalg mot tidligere foreslått kr 98 210 000	98 111 000
3720		Helsedirektoratet:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 49 402 000	49 384 000
	3	Helsetjenester i annet EØS-land mot tidligere foreslått kr 46 073 000	46 028 000
	4	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 39 534 000	39 531 000
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv. mot tidligere foreslått kr 65 000 000	64 935 000
3721		Statens helsetilsyn:	
	4	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 2 354 000	2 352 000
3722		Norsk pasientskadeerstatning:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 1 394 000	1 393 000
	50	Premie fra private mot tidligere foreslått kr 18 199 000	18 181 000
3723		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten:	
	50	Premie fra private mot tidligere foreslått kr 2 472 000	2 469 000
3750		Statens legemiddelverk:	
	2	Diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 14 986 000	14 971 000
	4	Registreringsgebyr mot tidligere foreslått kr 112 110 000	112 005 000
	6	Refusjonsgebyr mot tidligere foreslått kr 2 974 000	2 971 000
3821		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere:	
	1	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA- godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 240 135 000	266 475 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	2	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 53 283 000	85 108 000
3822		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere:	
	1	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 135 159 000	333 878 000
3856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere:	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter mot tidligere foreslått kr 164 588 000	1 217 476 000
3902		Justervesenet:	
	1	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 37 540 000	37 470 000
	3	Inntekter fra salg av tjenester mot tidligere foreslått kr 16 030 000	16 015 000
	4	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 350 000	347 000
3903		Norsk akkreditering:	
	1	Gebyrinntekter og andre inntekter mot tidligere foreslått kr 35 500 000	35 466 000
3904		Brønnøysundregistrene:	
	1	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 453 600 000	453 075 000
	2	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter mot tidligere foreslått kr 30 000 000	29 971 000
	3	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen mot tidligere foreslått kr 82 450 000	82 362 000
3905		Norges geologiske undersøkelse:	
	1	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 28 436 000	28 408 000
	2	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter mot tidligere foreslått kr 48 278 000	48 231 000
3906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard:	
	2	Behandlingsgebyrer mot tidligere foreslått kr 716 000	715 000
3910		Sjøfartsdirektoratet:	
	1	Gebyrer for skip og flytbare innretninger i NOR mot tidligere foreslått kr 177 404 000	177 247 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	2	Maritime personellsertifikater mot tidligere foreslått kr 23 390 000	23 377 000
	4	Gebyrer for skip i NIS mot tidligere foreslått kr 43 556 000	43 516 000
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt mot tidligere foreslått kr 4 800 000	4 795 000
3911		Konkurransetilsynet:	
	1	Klagegebyr mot tidligere foreslått kr 1 000 000	998 000
3917		Fiskeridirektoratet:	
	5	Saksbehandlingsgebyr mot tidligere foreslått kr 18 100 000	18 082 000
	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner mot tidligere foreslått kr 360 000 000	540 000 000
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning mot tidligere foreslått kr 4 300 000	4 296 000
3925		Havforskningsinstituttet:	
	3	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 325 500 000	325 165 000
3926		Forskningsfartøy:	
	1	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 80 700 000	80 621 000
3927		NIFES:	
	1	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 68 914 000	68 830 000
3935		Patentstyret:	
	1	Inntekter av informasjonstjenester mot tidligere foreslått kr 5 000 000	4 993 000
	2	Inntekter knyttet til NPI mot tidligere foreslått kr 4 000 000	3 995 000
	3	Gebyrer immaterielle rettigheter mot tidligere foreslått kr 65 800 000	65 758 000
4115		Mattilsynet:	
	1	Gebyr m.m. mot tidligere foreslått kr 157 210 000	157 048 000
	2	Driftsinntekter og refusjoner m.m. mot tidligere foreslått kr 5 629 000	5 624 000
4142		Landbruksdirektoratet:	
	1	Driftsinntekter, refusjoner m.m. mot tidligere foreslått kr 40 649 000	40 609 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4300		Samferdselsdepartementet:	
	1	Refusjon fra Utenriksdepartementet mot tidligere foreslått kr 2 600 000	2 597 000
4313		Luftfartstilsynet:	
	1	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 129 700 000	129 573 000
4320		Statens vegvesen:	
	2	Diverse gebyrer mot tidligere foreslått kr 358 000 000	357 650 000
4350		Jernbaneverket:	
	7	Betaling for bruk av Gardermobanen mot tidligere foreslått kr 140 300 000	140 175 000
4354		Statens jernbanetilsyn:	
	1	Gebyrer for tilsyn med tau- og kabelbaner og tivoli og fornøylesparker mot tidligere foreslått kr 13 700 000	13 687 000
4360		Kystverket:	
	2	Andre inntekter mot tidligere foreslått kr 11 400 000	11 389 000
4361		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C:	
	7	Refusjoner og andre inntekter mot tidligere foreslått kr 5 500 000	5 495 000
4380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet:	
	1	Diverse gebyrer mot tidligere foreslått kr 178 200 000	178 038 000
4420		Miljødirektoratet:	
	1	Oppdrag og andre diverse inntekter mot tidligere foreslått kr 1 168 000	1 167 000
	4	Gebyrer, forurensningsområdet mot tidligere foreslått kr 37 381 000	37 346 000
	6	Gebyrer, fylkesmannsembetenes miljøvernavdelinger mot tidligere foreslått kr 28 386 000	28 358 000
	7	Gebyrer, kvotesystemet mot tidligere foreslått kr 11 144 000	11 133 000
	8	Gebyrer, naturforvaltningsområdet mot tidligere foreslått kr 4 724 000	4 719 000
4471		Norsk Polarinstitut:	
	1	Salgs- og utleieinntekter mot tidligere foreslått kr 10 605 000	10 595 000
	3	Inntekter fra diverse tjenesteyting mot tidligere foreslått kr 58 450 000	58 393 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Inntekter, Antarktis mot tidligere foreslått kr 13 056 000	13 043 000
4481		Salg av klimakvoter:	
	1	Salgsinntekter mot tidligere foreslått kr 1 854 385 000	1 854 050 000
4600		Finansdepartementet:	
	2	Diverse refusjoner mot tidligere foreslått kr 700 000	699 000
4602		Finanstilsynet:	
	3	Prospektkontrollgebyrer mot tidligere foreslått kr 10 200 000	10 190 000
4610		Tolletaten:	
	1	Særskilt vederlag for tolltjenester mot tidligere foreslått kr 6 600 000	6 594 000
	2	Andre inntekter mot tidligere foreslått kr 1 700 000	1 697 000
	4	Diverse refusjoner mot tidligere foreslått kr 2 500 000	2 497 000
	5	Refusjon fra Avinor AS mot tidligere foreslått kr 26 900 000	26 863 000
4618		Skatteetaten:	
	2	Andre refusjoner mot tidligere foreslått kr 43 400 000	43 358 000
	3	Andre inntekter mot tidligere foreslått kr 46 400 000	46 355 000
	11	Gebyr på kredittdeklarasjoner mot tidligere foreslått kr 18 400 000	18 381 000
4620		Statistisk sentralbyrå:	
	2	Oppdragsinntekter mot tidligere foreslått kr 219 400 000	219 186 000
4700		Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 2 375 000	2 373 000
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 4 295 431 000	4 291 330 000
4719		Fellesinntekter til foretak under Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 793 000	792 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4720		Felles ledelse og kommandoapparat:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 67 206 000	67 136 000
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 9 196 000	9 189 000
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 60 796 000	60 739 000
4731		Hæren:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 66 041 000	65 976 000
4732		Sjøforsvaret:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 54 411 000	54 358 000
4733		Luftforsvaret:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 183 593 000	183 413 000
4734		Heimevernet:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 6 024 000	6 018 000
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 76 467 000	76 365 000
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 29 087 000	29 086 000
4790		Kystvakten:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 1 081 000	1 080 000
4791		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 803 590 000	802 903 000
4792		Norske styrker i utlandet:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 10 316 000	10 306 000
4795		Kulturelle og allmennyttige formål:	
	1	Driftsinntekter mot tidligere foreslått kr 9 702 000	9 693 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4800		Olje- og energidepartementet:	
	3	Oppdrags- og samarbeidsinntekter mot tidligere foreslått kr 2 002 000	2 000 000
4810		Oljedirektoratet:	
	1	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 15 380 000	15 354 000
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter mot tidligere foreslått kr 125 000 000	124 928 000
	3	Refusjon av tilsynsutgifter mot tidligere foreslått kr 10 300 000	10 290 000
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat:	
	1	Gebyrinntekter mot tidligere foreslått kr 71 600 000	71 530 000
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter mot tidligere foreslått kr 89 000 000	88 929 000
5312		Husbanken:	
	1	Gebyrer m.m. mot tidligere foreslått kr 12 823 000	12 810 000
5501		Skatter på formue og inntekt:	
	70	Trinnskatt, formuesskatt mv. mot tidligere foreslått kr 45 800 000 000	47 250 000 000
5521		Merverdiavgift:	
	70	Merverdiavgift mot tidligere foreslått kr 263 500 000 000	263 560 000 000
5578		Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet:	
	71	Jeger- og fellingsavgifter mot tidligere foreslått kr 79 168 000	79 093 000
	72	Fiskeravgifter mot tidligere foreslått kr 14 573 000	14 557 000
5700		Folketrygdens inntekter:	
	72	Arbeidsgiveravgift mot tidligere foreslått kr 175 400 000 000	175 650 000 000
5800		Statens pensjonsfond utland:	
	50	Overføring fra fondet mot tidligere foreslått kr 207 808 957 000	208 994 411 000

II

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2016 kan overskride bevilgningen under kap. 440 Politi- og lensmannsetaten, post 01 Driftsutgifter og post 21 Spesielle driftsutgifter med til sammen inntil 20 mill. kroner dersom det er nødvendig for raskt å kunne sette i verk tiltak for å håndtere et høyere antall asylsøkere enn det som er lagt til grunn i bevilgningsforslaget.

III

Forslag til romertallsvedtak VIII under Kommunal- og moderniseringsdepartementet i Prop. 1 S (2015–2016) endres til:

«VIII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2016 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
551		Regional utvikling og nyskaping	
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	50,0 mill. kroner
581		Bolig- og bomiljøtiltak	
	76	Tilskudd til utleieboliger	772,0 mill. kroner
	77	Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet	23,2 mill. kroner
	78	Boligsosialt kompetansetilskudd	58,5 mill. kroner
590		Planlegging og byutvikling	
	72	Tilskudd til bolig-, by- og områdeutvikling	22,3 mill. kroner»

IV

Skattevedtak for inntektsåret 2016 (kap. 5501 og 5700)

I forslag til stortingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2016 (Stortingets skattevedtak) i Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 gjøres følgende endringer:

§ 2-1 skal lyde:

§ 2-1 Formuesskatt til staten – personlig skattyter og dødsbo

Personlig skattyter og dødsbo svarer formuesskatt til staten av den delen av skattyterens samlede antatte formue som overstiger 1 400 000 kroner. Satsen skal være 0,15 pst.

Ektefeller som ligned under ett for begge formue, jf. skatteloven § 2-10, svarer formuesskatt til staten av den delen av ektefellenes samlede antatte formue som overstiger 2 800 000 kroner. Satsen skal være 0,15 pst.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 Formuesskatt til staten – upersonlig skattyter

Selskaper og innretninger som nevnt i skatteloven § 2-36 annet ledd, og som ikke er fritatt for formuesskatteplikt etter skatteloven kapittel 2, svarer formuesskatt til staten med 0,15 pst. Formue under 10 000 kroner er skattefri.

§ 3-1 skal lyde:

§ 3-1 Trinnskatt

Personlig skattyter i klasse 0, 1 og 2 skal av personinntekt fastsatt etter skatteloven kapittel 12, svare trinnskatt til staten med

- 0,9 pst. for den delen av inntekten som overstiger 158 800 kroner,
- 1,7 pst. for den delen av inntekten som overstiger 224 900 kroner,
- 10,7 pst. for den delen av inntekten som overstiger 565 400 kroner, og
- 13,7 pst. for den delen av inntekten som overstiger 909 500 kroner.

For personlig skattyter i en kommune i Finnmark, eller i kommunene Karlsøy, Kvænangen, Kåfjord, Lyn-gen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Troms fylke, skal satsen etter første ledd tredje strekpunkt like-vel være 8,7 pst.

Dersom skattyter er bosatt i riket bare en del av året, nedsettes beløpene i første og annet ledd for-holdsmessig under hensyn til det antall hele eller påbegynte måneder av året han har vært bosatt her. Tilsvarende gjelder for skattyter som ikke er bosatt i riket, men som plikter å svare skatt etter skatteloven § 2-3 første og annet ledd, eller lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv.

§ 6-5 skal lyde:

§ 6-5 Skattefradrag for pensjonsinntekt

Fradraget som nevnt i skatteloven § 16-1 første ledd skal være 30 010 kroner.

Beløpsgrensene som nevnt i skatteloven § 16-1 tredje ledd skal være 184 800 kroner i trinn 1 og 278 950 kroner i trinn 2.

V

Storingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til Folketrygden for 2016 (kap. 5700)

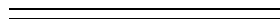
I forslag til storingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2016 i Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016, gjøres følgende endringer:

§ 1 fjerde ledd skal lyde:

Utføres hoveddelen av arbeidstakerens arbeid i en annen sone med høyere sats enn der virksomheten drives, jf. annet ledd, og enhetsregisterreglene på grunn av virksomhetens art ikke påbyr at underenhet registreres i sonen hvor arbeidet utføres (ambulerende virksomhet), benyttes likevel satsen i denne andre sonen hvor arbeidet utføres på den del av lønn mv. som knytter seg til dette arbeidet. Med hoveddelen av arbeidet menes her mer enn halvparten av antall arbeidsdager arbeidstakeren har gjennomført for arbeidsgiveren i løpet av avgiftsterminen. Arbeidsgiveravgift av etterbetaling av lønn mv. beregnes forholdsmessig med de satsene som skal benyttes på lønn mv. til den enkelte arbeidstaker for arbeid utført i inneværende termin.

§ 1 nytt sjette ledd skal lyde:

(6) Kongen kan gi forskrift om avgiftssatser for ambulerende virksomhet som avviker fra bestemmelse i fjerde ledd.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS – 10/2015

